

Laura Sarasoja

OTM, tohtorikoulutettava, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

Chris Carling

VTM, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

OIKEUDENKÄYNTIKULUT PÄÄKÄSITTELYSSÄ RATKAISTUISSA RIITA-ASIOISSA 2019

Edilex 2020/36

Artikkeli

Julkaistu 22.9.2020

www.edilex.fi/artikkelit/21403

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
1 JOHDANTO.....	4
2 RIITA-ASIAT KÄRÄJÄOIKEUDESSA.....	7
3 PÄÄKÄSITTELYSSÄ RATKAISTUT RIITA-ASIAT.....	13
3.1 ASIANOSAISET	13
3.2 RIITA-ASIA JA JUTUN VOITTAMINEN	16
3.2.1 Riita-asia	16
3.2.2 Jutun voittaminen	20
3.3 RIIDAN INTRESSI	23
3.4 TODISTAJAT.....	30
3.5 KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU.....	34
4 OIKEUDENKÄYNTIKULUT	35
4.1 ASIANOSAISTEN OIKEUDENKÄYNTIKULUT.....	35
4.1.1 Oikeudenkäyntikuluvaatimukset.....	35
4.1.2 Oikeudenkäyntikukuriski.....	38
4.1.3 Oikeudenkäyntikulut juttutyypeittäin.....	43
4.2 TOIMENPITEISTÄ AIHEUTUNEET OIKEUDENKÄYNTIKULUT	52
5 TUOMITUT OIKEUDENKÄYNTIKULUT JA OIKEUDENKÄYNTIKULUJEN KORVAAMINEN	59
5.1 TUOMITUT OIKEUDENKÄYNTIKULUT	59
5.2 OIKEUDENKÄYNTIKULUJEN KORVAAMINEN	64
5.2.1 Oikeudenkäyntikulujen vaatiminen ja korvaaminen	64
5.2.2 Oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen.....	70
5.2.3 Asiamiehen ja avustajan kuluvastuu	72
5.2.4 Asianosaiskulujen korvaaminen	72
5.2.5 Asiantuntijatodistelu ja todistelukustannukset.....	74
5.3 JULKINEN OIKEUSAPU JA OIKEUSTURVAVAKUUTUS	76
5.3.1 Julkinen oikeusapu.....	76
5.3.2 Oikeusturvavakuutus	77
KIRJALLISUUS.....	79
LIITETAULUKOT	80

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa analysoidaan vuonna 2019 pääkäsittelyssä ratkaistuja riita-asioita ja niiden oikeudenkäyntikuluja. Aineisto koostuu neljän kuukauden ajalta käräjäoikeuksista kerätyistä oikeudenkäyntiasiakirjoista (n=538), jotka kattavat noin 85 prosenttia kaikista pääkäsittelyssä ratkaistuista riita-asioista kyseisenä ajanjaksona. Tuloksia verrataan vuosia 1995, 2004 ja 2008 koskeviin vastaaviin selvityksiin (Ervasti, 1997, 2005 ja 2009). *Tutkimuksen keskeisin havainto on, että oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa. Sama havainto tehtiin myös aikaisemmissa selvityksissä. Oikeudenkäyntikulut ovat siis kasvaneet koko alioikeusuudistuksen jälkeisen ajan pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa.*

Pääkäsittelyssä ratkaistu riita-asia

Oikeusministeriöltä saatujen tilastojen mukaan *2000-luvun alkupuolella noin kolmannes riita-asioista ratkaistiin pääkäsittelyssä, kun viime vuosina vain noin viidennes riita-asioista eteni pääkäsittelyyn.* Vuonna 2019 vain 18 prosenttia laajoista riita-asioista ratkaistiin pääkäsittelyssä. Toinen keskeinen kehityskulku 2000-luvulla on ollut täysimittaisessa menettelyssä ratkaistujen riita-asioiden käsittely-aikojen pidentyminen hieman alle 8 kuukaudesta (2000) yli 13 kuukauteen (2019).

Vuonna 2019 noin kaksi kolmasosaa pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian kantajista ja noin puolet vastaajista olivat yksityishenkilöitä. Vuoteen 2008 nähden yksityishenkilöiden osuus kantajista oli hieman pienentynyt, mikä oletettavasti johtui siitä, että yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien juttujen suhteellinen osuus oli suurentunut. Noin kolmannes asianosaisina olleista yksityishenkilöistä sai oikeusapua vuonna 2019. Oikeusapua saaneiden asianosaisten osuus oli hieman suurentunut.

Pääkäsittelyssä ratkaistut yksityishenkilöiden nostamat kanteet koskivat pääasiassa arkisia asioita, kuten perheeseen, asumiseen ja työhön liittyviä riitoja. Yhteisöjen alulle panemat riidat koskivat useimmiten velkomuksia tai erilaisia sopimussuhteita koskevia asioita. *Velkaa tai saamisoikeutta koskevien juttujen osuus pääkäsittelyssä ratkaistuista riita-asioista oli suurentunut vuosikymmenen takaiseen nähden.* Vuonna 2019 suurin osa velkaa koskevista riita-asioista oli muihin pääkäsittelyssä ratkaistuihin riitoihin nähden intresseiltään ja oikeudenkäyntikuluiltaan pienehköjä, yhteisöjen yksityishenkilöihin kohdistamia kanteita.

Asianosaissuhteeltaan tasavahvoissa jutuissa, joissa riita oli joko yksityishenkilöiden tai yhteisöjen välinen, asianosaiset voittivat riidan lähes yhtä usein. Osavoittoja oli eniten yksityishenkilöiden välisissä perheoikeutta ja kiinteää omaisuutta koskevissa riita-asioissa. *Yhteisöjen ja yksityishenkilöiden välisissä riidoissa yhteisöt voittivat yksityishenkilöitä useammin.* Näin oli ollut myös aikaisempina tutkimusvuosina.

Pääpiirteittäin riita-asioiden ratkaiseminen oli pysynyt hyvin samantyyppisenä vuosikymmenen takaiseen nähden: pääkäsittelyssä ratkaistu riita-asia oli yleensä laajalla haastehakemuksella vireille tullut, kahden asianosaisen välinen asia, joka ratkaistiin tuomiolla yhden tuomarin kokoonpanossa. Asianosaiset esiintyivät yleensä asianajotoimiston juristin avustamina ja vain pienellä osalla asianosaisista ei ollut avustajaa. Oikeudenkäyntikulut tuomittiin pääasiassa voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina hävinneen asianosaisen maksettavaksi. *Vuosikymmenen aikana täysimittaisessa riita-asiaassa tapahtuneet keskeisimmät muutokset ovatkin liittyneet riidan intressiin, todisteluun ja oikeudenkäyntikuluihin.*

Pääkäsittelyssä ratkaistun riidan mediaani-intressi oli kasvanut vuosikymmenessä hieman yli 40 prosenttia ja oli 25 000 euroa vuonna 2019. Riidan intressit olivat kasvaneet erityisesti jutuissa, joissa kantaja oli yksityishenkilö. Kiinteää omaisuutta ja vakuutus sopimusta koskevissa riidoissa mediaani-intressi oli kasvanut yli 70 000 eurolla vuoteen 2008 nähden.

Yhteisöjen nostamissa kanteissa riidan intressit olivat jossain määrin pienentyneet. Yksi syy riidan intressien pienenemiseen yhteisöjen nostamissa kanteissa liittyy oletettavasti siihen, että yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien velkakanteiden osuus oli suhteessa suurentunut, ja niissä intressit olivat keskimääräistä matalampia. Tosin myös yhteisöjen välisissä jutuissa intressit olivat pienentyneet.

Kuultujen todistajien määrä oli laskenut aikaisempiin vuosiin nähden ja sellaisten juttujen osuus oli kasvanut, joissa ei kuultu lainkaan todistajia. Kuultujen todistajien määrä oli laskenut lähes kaikissa asiaryhmissä ja intressiltään erisuuruisten juttujen kohdalla.

Oikeudenkäyntikulut riita-asioissa

Oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet ja samalla oikeudenkäyntiriski oli kohonnut pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa. Vuonna 2019 kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus oli 9 213 euroa ja vastaajan 10 246 euroa. Vuosikymmenessä kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet noin 22 prosenttia ja vastaajan 61 prosenttia. Vuoteen 1995 verrattuna kantajan oikeudenkäyntikulut ovat 2,5-kertaistuneet ja vastaajan lähes kolminkertaistuneet. *Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikulut (oikeudenkäyntikuriski) ylittivät riidan intressin 41 prosentissa riita-asioista vuonna 2019.*

Asianosaisten oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet erityisesti yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa. Yhteisöjen alulle panemissa jutuissa oikeudenkäyntikulut olivat pysyneet noin vuoden 2008 tasolla. Noin kaksi kolmasosaa muiden kuin oikeusapua saaneiden yksityishenkilöiden oikeudenkäyntikuluvaatimuksista oli oikeusturvavakuutuksen tyyppillistä enimmäiskorvausta (8 500 €) korkeampia.

Oikeudenkäyntikulujen kehitys oli poikennut toisistaan myös eri asiaryhmien välillä. Kiinteää omaisuutta ja vakuutus sopimuksia koskevat riidat olivat kallistuneet voimakkaasti vuosikymmenessä; niissä asianosaisten (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet yli 10 000 eurolla. Työsuhdetta koskevissa jutuissa vastaajien, eli käytännössä työnantajien tai entisten työnantajien, oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet noin 80 prosenttia vuoteen 2008 nähden. Velkaa tai saamista koskevissa riita-asioissa kantajan oikeudenkäyntikulut olivat taas laskeneet.

Vuonna 2019 kantajan avustajan (mediaani) tuntiveloitus oli 200 euroa ja vastaajan avustajan 220 euroa. Tuntiveloituksen euromäärä oli noussut hieman vuodesta 2008. Pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa yksittäisten toimenpiteiden hinnat eivät olleet juurikaan kasvaneet aiempiin vuosiin nähden.

Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan 7 235 euroa vuonna 2019 ja kasvaneet noin viidenneksen vuoteen 2008 nähden. Tuomitut (mediaani) oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat yksityishenkilön hävitessä yhteisöä vastaan nostamansa riita-asian (12 644 €).

Oikeudenkäyntikulut tuomittiin pääasiassa voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina muissa kuin osavoittotilanteissa. Kun oikeudenkäyntikuluja ei tuomittu vaatimuksen mukaisina, niitä leikattiin mediaaniltaan hieman alle kolmanneksella vuonna 2019. Suhteessa eniten oikeudenkäyntikuluja leikattiin työsuhdetta koskevissa riidoissa, joissa voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluja leikattiin yli puolessa ratkaisuista. Oikeudenkäyntikuluja kohtuullistettiin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n mukaisesti pääosin työsuhdetta tai vakuutus korvausta koskevissa jutuissa.

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen tasoa ja kulujen kehitystä. Oikeudenkäynnin kustannuksilla voi olla vaikutusta siihen, ketkä saattavat asioita tuomioistuinten ratkaistaviksi, miten riitoja ratkaistaan ja minkälaisia asioita ratkaistaan täysimittaisessa pääkäsittelyssä. Selvityksen tarkoituksena on lisäksi antaa yleiskuva pääkäsittelyssä ratkaistavista riita-asioista. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa ("Krimo", ent. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) on seurattu riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen kehitystä vuoden 1993 alioikeusuudistuksesta lähtien¹. Vastaavia selvityksiä on tehty vuosien 1995, 2004 ja 2008 pääkäsittelyssä ratkaistujen asioiden oikeudenkäyntikulujen tasosta, ja niissä keskeisenä havaintona on ollut, että oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet jokaisena tarkasteluvuonna edelliseen nähden. Tulos on sama myös tässä selvityksessä: **pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet vuosien 2008–2019 välillä**. Vuoden 2019 aineisto on rakennettu vertailukelpoiseksi aiempien tutkimusten kanssa, ja saatuja tuloksia suhteutetaan näihin tuloksiin. Rahamääräiset muuttujat ovat muutettu vertailukelpoiksi Tilastokeskuksen elinkustannusindeksin mukaan.

Selvitys jakautuu kolmeen pääluokkaan, joita ennen kärjäoikeudessa ratkaistujen riita-asioiden kehityskulkuja esitellään yleisesti oikeusministeriön tilastojen kautta (luku 2). Ensimmäisessä varsinaisessa luvussa (luku 3) kootaan yhteen perustietoja pääkäsittelyssä ratkaistuista riita-asioista aineiston valossa. Tiedot koskevat asianosaisia, riita-asiaa, intressiä, todistajien kuulemistä ja ratkaisua. Toisessa pääluvussa (luku 4) esitellään asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksia ja oikeudenkäyntikulujen muodostumista sekä kehitystä. Kolmannessa pääluvussa (luku 5) tarkastellaan tuomittuja oikeudenkäyntikuluja, oikeudenkäyntikuluvaatimusten ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen suhdetta, oikeusapua sekä joitakin erityiskysymyksiä, kuten oikeudenkäyntikulujen kohtuullistamista viran puolesta. Jokaisen jakson alussa on lyhyt kiteytys jakson keskeisistä tuloksista.²

Tutkimusaineisto koostuu kärjäoikeuksissa pääkäsittelyssä aikavälillä 1.1.–30.4.2019 ratkaistuista riita-asioista (n=538) ja niiden oikeudenkäyntiasiakirjoista. Maa-oikeusasiat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Oikeusministeriöstä saadun listauksen mukaan tutkimusajankohtana annettiin 606 pääkäsittelyssä tehtyä ratkaisua. Aineistoa varten kärjäoikeuksista saatiin kaikkiaan 585 ratkaisua, joista noin 8 prosenttia (n=47) hylättiin aineistoon kuulumattomina. Aineistoon ei otettu mukaan valmisteluvaiheessa ratkenneita, sillensä jääneitä tai sovintoon päätyneitä asioita, eikä riitautuneita hakemusasioita. Hylättyjen ratkaloisujen määrä on linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Kaikkiaan kärjäoikeudet lähettivät Krimolle 513 oikeusministeriön listaukseen ja aineistoon kuuluvaa ratkaisua, eli noin 85 prosenttia annetuista 606 ratkaisusta. Kustakin kärjäoikeudesta saatiin yli 60 prosenttia jutuista, ja keskimäärin tuomioistuimet lähettivät noin 88 prosenttia ratkaisuihinsa. Lisäksi Krimolle lähetettiin 25 ratkaisua, jotka eivät sisällyneet edellä mainittuun listaukseen, mutta täyttivät aineistoon kuulumisen kriteerit. Lopullisen aineiston kooksi muodostui siis 538 ratkaisua. Saaduista ratkaisuihsta noin 60 prosenttia (n=324) sisälsi laskun sekä kantajalta että vastaajalta. Kan-

¹ Kajjus Ervasti, mm.: Oikeudenkäyntikulut uudessa alioikeusmenettelyssä. Tutkimus alioikeuksien käytännöstä (1994). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitos.; Oikeudenkäyntikulut pääkäsittelyyn edenneissä riita-asioissa (1997). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.; Riidat kärjäoikeuksissa. Empiirinen tutkimus riita-asioista ja oikeudenkäyntikulusta (2005). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.; Kärjäoikeuksien riita-asiat (2009). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

² Pyörityksestä johtuen kuvioissa ja taulukoissa esitetyt prosentiosuukien summat voivat poiketa sadasta.

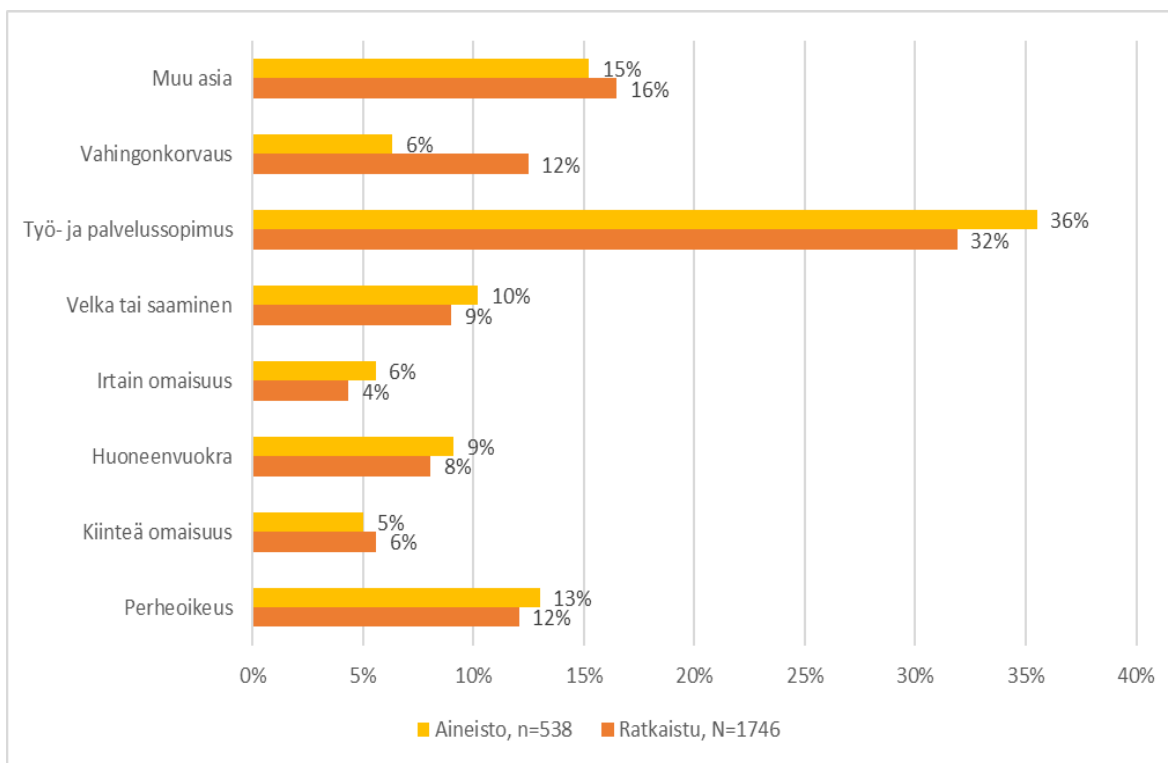
tajan lasku oli mukana yhteensä 77 prosentissa saaduista ratkaisuksista ja vastaajan 75 prosentissa ratkaisuksista³.

Käräjäoikeuksia pyydettiin lähettämään aineistoon kuuluvien ratkaisujen asiakirjat ja oikeudenkäyntikululaskut reaaliaikaisesti Krimolle. Keräystapa osoittautui kuitenkin työlääksi, sillä Krimolle lähetettiin vain osa asiakirjoista tutkimusajankohtana. Puuttuvia asiakirjoja jouduttiin pyytämään erikseen käräjäoikeuksilta tutkimusajankohdan päättymisen jälkeen. Lisävaivaa aiheutti se, että koska asiakirjoja ei ollut lähetetty reaaliaikaisesti, osa jutuista oli siirtynyt hovioikeuksiin, jolloin asianosaisten alkuperäiset oikeudenkäyntikululaskut oli myös lähetetty hovioikeuksille. Tästä syystä aineiston koostaminen vaati vielä erikseen puuttuneiden oikeudenkäyntikululaskujen hankkimista hovioikeuksilta. Sama ongelma havaittiin myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Ervasti, 2005; Ervasti, 2008). Edellä mainittu oikeusministeriön listaus kaikista tutkimusajankohtina ratkaistuista tapauksista kuitenkin mahdollisti sen, että listauksen avulla tuomioistuimilta voitiin pyytää diaarinumeroilla yksilöityjä ratkaisuja aineiston kattavuuden varmistamiseksi. Vuonna 2004 saatiin noin 62 prosenttia ja vuonna 2008 ainoastaan noin 56 prosenttia tutkimusajankohtana pääkäsitellyssä ratkaistuista riita-asioista, kun vuonna 2019 osuus oli edellä mainittu 85 prosenttia. Aikaisempina tutkimusvuosina kaikista käräjäoikeuksista ei saatu lainkaan tuomioita, kun nyt kaikista tuomioistuimista saatiin vähintään 60 prosenttia ratkaisuksista. Käräjäoikeuksien supistunut määrä on olettavasti myös helpottanut aineiston keruuta. Vaikka vuoden 2019 osalta saatiin koostettua varsin kattava aineisto, oli se keräystavaltaan työläs. Jos riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen kehitystä halutaan seurata tiiviimmin, tuomittujen oikeudenkäyntikulujen ja asianosaisten oikeudenkäyntikuluvuorauksien kirjaaminen asianhallintajärjestelmiin mahdollistaisi kulujen yksinkertaisemman seurannan. Nykyisellä, verrattain raskaalla keruutavalla kulutason seuraaminen voi jäädä pistemäiseksi.

Kuviosta 1 nähdään asiaryhmittäin eriteltynä kaikki käräjäoikeuksien pääkäsitellyssä ratkaistut (N=1 746) jutut sekä vuoden 2019 oikeudenkäyntikuluaaineiston riita-asiat (n=538) asiaryhmittäin⁴. Tarkastelu sisältää sekä laajalla haastehakemuksella vireille tulleet riita-asiat että istunnossa ratkaistut suppealla haastehakemuksella vireille tulleet riita-asiat.

³ Kantajan laskua ei ollut mukana 165 tapauksessa, joista 23 oli sellaisia, joissa kantaja ei ollut lainkaan vaatinut kuluja korvattavaksi. Vastaajan lasku puuttui 180 tapauksessa, joista 62 oli sellaisia, joissa vastaaja ei ollut lainkaan vaatinut oikeudenkäyntikuluja korvattavaksi.

⁴ Muu asia -luokkaan on laskettu seuraavat asiaryhmät: holhous; perintö ja testamentti; aineeton oikeus; merioikeus; vakuutus sopimus; vakuutuksenantajan takautumisoikeus; yhteisö ja säätiö; omistusoikeus ulosmittatuun irtaimeen omaisuuteen; konkurssi; velkajärjestely ja saneeraus; turvaamistoimi, häätö ja virka-apu sekä muu riita-asia.

Kuvio 1 Pääkäsittelyssä ratkaistut riita-asiat kärjäoikeuksissa (N=1 746) sekä otoksessa (n=538) asiaryhmittäin, osuus, 2019⁵.

Aineiston asiaryhmittäinen jakauma vastaa kaikkien pääkäsittelyssä ratkaistujen juttujen jakaumaa melko hyvin. Ainoastaan vahingonkorvausasiat (N=12 %, n=6 %) olivat aliedustettuna, ja työ- ja palvelussopimusta koskevat asiat (N=32 %, n=36 %) hieman yliedustettuna. Laskennallisesti vahingonkorvaustapauksia olisi tullut olla aineistossa noin 64 kappaletta. Nyt aineistoon sisältyi 34 vahingonkorvausjuttua. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa vahingonkorvausasiat olivat hieman aliedustettuina, mikä voi osin selittyä myös tilastoinnin eroilla (Ervasti, 2008, s. 1), sillä juttujen luokitteluinen asiaryhmiin ei ole aina yksiselitteistä⁶. Tapausten vinouman ei ole katsottu olevan kuitenkaan niin merkittävä, että sen perusteella aineistoa olisi tullut painottaa tarkemmin vastaamaan kaikkien ratkaistujen asioiden jakaumaa.

⁵ Ei sisällä maa-oikeusasioita (N=160).

⁶ Esimerkiksi tässä aineistossa asunto-osakkeiden kaupan virheeseen perustuva vahingonkorvaus on luokiteltu irtaimen kaupan, n=4.

2 RIITA-ASIAT KÄRÄJÄOIKEUDESSA

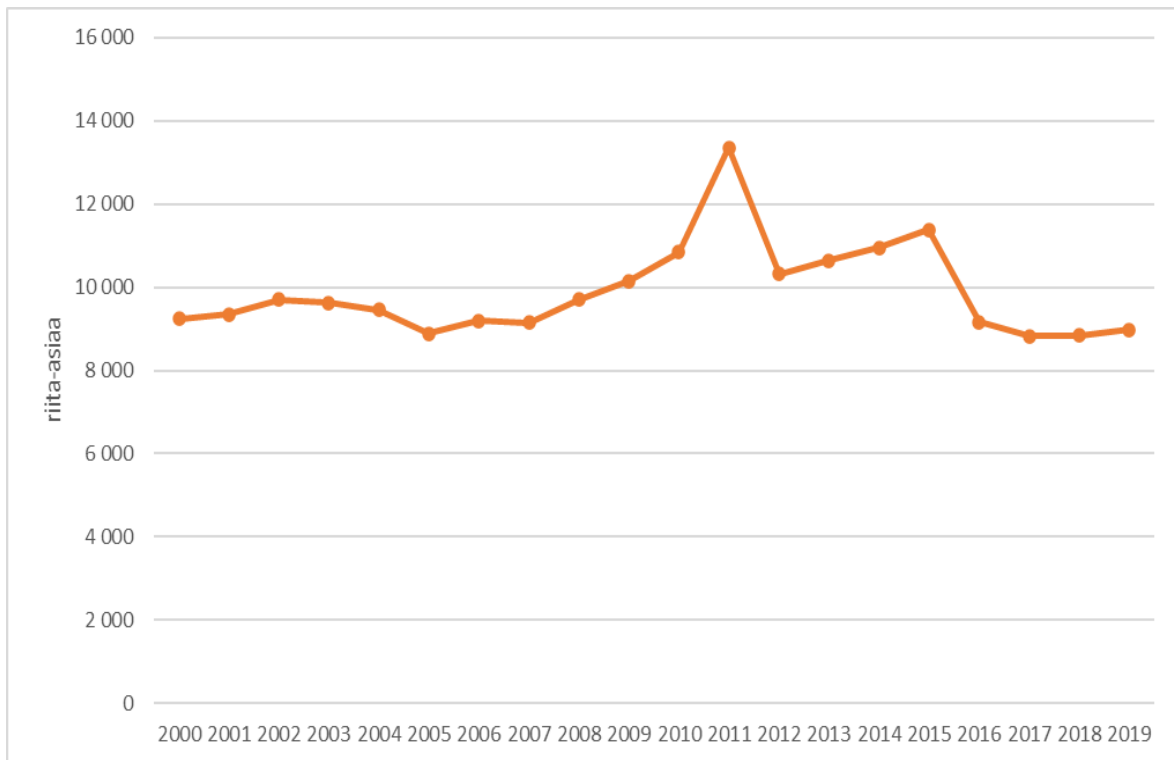
Vuonna 2019 kärjäoikeuksiin saapui kaikkiaan 577 203 asiaa, joista riita-asioita oli 444 606 kappaletta. Lisäksi kärjäoikeuksissa käsitellään rikosasioita ja hakemusasioita. Saapuneista riita-asioista 435 145 oli summaarisia asioita ja 8 981 laajoa riita-asioita⁷. (Oikeusministeriö, 2020, s. 38). 2000-luvulla kärjäoikeuksien toimintaympäristössä on tapahtunut joitakin keskeisiä muutoksia, joilla on ollut vaikutusta riita-asioden kehitykselle⁸. Vuonna 2005 säädettiin laki riita-asioden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa (663/2005) sekä uudistettiin sovintoa koskeva oikeudenkäymiskaaren 20 luku (664/2005). Nykyään tuomioistuinsovittelua koskee laki riita-asioden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa (394/2011). Toinen muutos liittyy tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), jolla korotettiin vuoden 2016 alusta kärjäoikeuden oikeudenkäyntimaksua. Riita-asioden oikeudenkäyntimaksut nousivat 89–196 eurosta 500 euroon (vuoden 2019 alusta 510 euroa). Tämän muutoksen tarkoituksena oli vähentää niiden juttujen vireille tuloa, joilla ei olisi tosiasiallisia menestymisen mahdollisuuksia. Kolmas muutos liittyy tuomioistuinverkon harventamiseen. Vuoden 1993 alioikeusuudistuksen tultua voimaan Suomessa oli 70 kärjäoikeutta. Kärjäoikeuksien määrää on vuosien myötä vähitellen vähennetty, ja vuoden 2019 alusta kärjäoikeuksia oli enää 20. (Siro & Aaltonen, 2019).

Kuviossa 2 nähdään kaikki kärjäoikeuksiin saapuneet laajat riita-asiat vuosilta 2000–2019. Laajojen riita-asioden määrä on vähentynyt jonkin verran viime vuosikymmenellä ja viimeisen kolmen vuoden aikana ratkaistiin alle 9 000 riita-asiaa vuosittain⁹. Jukka Siro ja Mikko Aaltonen jakavat laajojen riita-asioden kehityksen 2000-luvulla kolmeen eri periodiin tarkastellen laajoina riita-asioina vireille tulleita juttuja. Ensimmäisen periodin aikana (v. 2000–2007) laajojen riita-asioden määrä pysyi tasaisena, minkä taustalla oli riita-asioden määrän vahva lasku alioikeusuudistuksen jälkeen. Ensimmäisen periodin aikana riita-asioita saatettiin vireille noin 8 200–8 800 vuosittain. Toisen periodin aikana, joka alkoi vuonna 2007, riita-asioden määrä kasvoi. Tämä kehitys jatkui vuoteen 2015 asti, jolloin vireille saatettiin noin 10 800 laajaa riita-asiaa. Lapsen elatusavun vahvistamista, velkasuhteeseen perustuvaa saatavaa ja asunto-osakeyhtiöriitoja koskevat asiat lisääntyivät eniten toisen periodin aikana. Laajojen riita-asioden määrän kasvamiseen toisena periodina vaikutti todennäköisimmin vuoden 2008 finanssikriisi. Kolmannen periodin aikana, vuosina 2016–2018, saapuneiden laajojen riita-asioden määrä väheni ja laski suunnilleen sille tasolle, jolla se oli ollut vuosituhannen alussa. Riita-asioden määrät laskivat voimakkaasti vuonna 2016, jolloin oikeudenkäyntimaksuja korottanut tuomioistuinmaksulaki tuli voimaan. Siro ja Aaltonen tulkitsevat, että on todennäköistä, että oikeudenkäyntimaksun korotus olisi ainakin osin syynä saapuneiden laajojen riita-asioden vähentymiselle vuonna 2016. (Siro & Aaltonen, 2019).

⁷ Tässä laajat riita-asiat sisältävät laajalla haastehakemuksella vireille tulleet riita-asiat ja istunnossa ratkaistut suppealla haastehakemuksella vireille tulleet riita-asiat. Lisäksi kärjäoikeuksiin saapui 337 maa-oikeusasiaa ja 142 turvaamistoimea koskevaa asiaa, saapuneet riita-asiat yht. 444 606.

⁸ Alioikeusuudistuksen jälkeisestä kehityksestä, ks. mm. Ervasti 2005, s. 11–16.

⁹ Vuosien 2011 ja 2015 piikeistä saapuneiden riita-asioden määrissä, ks. Siro & Aaltonen, 2019 s. 764–765.

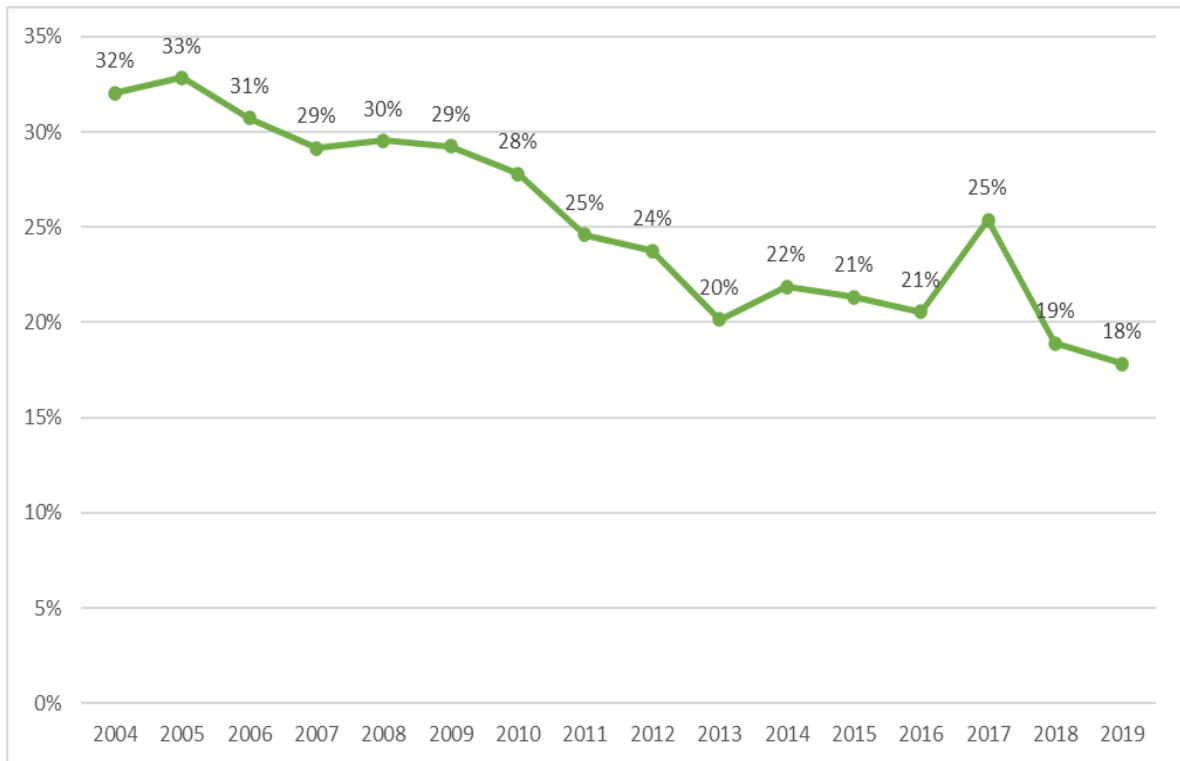
Kuvio 2 Käräjäoikeuksiin saapuneet laajat riita-asiat, saapunutta riita-asiaa, 2000–2019. (Oikeusministeriö, 2007; 2009; 2020).

Edellä kuvattu kehityskulku kuvaa käräjäoikeuksiin saapuneiden laajojen riita-asioiden kehitystä. Laajoista riita-asioista kuitenkin vain pieni osa etenee pääkäsitteeseen. Vuosina 2000–2018 laajoina vireille tulleista asioista suurin osa ratkaistiin kirjallisessa valmistelussa ja pääkäsitteessä ratkaistujen riita-asioiden osuus on samana aikana vähentynyt merkittävästi. Kuviossa 3 on esitelty pääkäsitteessä ratkaistujen riita-asioiden osuutta laajana vireille tulleista riita-asioista, jotka on ratkaistu vuosina 2004–2019. Kun vuonna 2004 kolmannes (32 %) laajoja riita-asioita koskevista ratkaisuksista annettiin pääkäsitteessä, vuoden 2013 jälkeen keskimäärin vain noin viidennes riita-asioista ratkaistiin pääkäsitteessä¹⁰. Vuonna 2019 vain 18 prosenttia laajoista riita-asioista ratkaistiin pääkäsitteessä. Juttumäärittäin tarkasteltuna vuonna 2004 pääkäsitteessä ratkaistiin 2 855 laajana vireille tullutta riita-asiaa, kun vuonna 2019 pääkäsitteessä ratkaistiin vain 1 476 juttua. Pääkäsitteessä ratkaistujen riita-asioiden lukumäärä on siis lähes puolittunut viimeisen 16 vuoden aikana.

Siro ja Aaltonen pitävät mahdollisina syinä pääkäsitteessä ratkaistujen asioiden vähentymiselle laajojen riita-asioiden laadullista muuttumista 2000-luvulla, riita-asioiden ratkaisemisen kehittymistä sovintokulttuurin suuntaan ja tuomioistuinsovittelun vakiintumista riita-asioiden ratkaisutavaksi. Koska riita-asioiden oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet voimakkaasti 2000-luvulla, oikeudenkäyntikuluriski ja pelko täysimittaisesta kuluvastuusta ovat mahdollisesti myös vaikuttaneet siihen, että asioita pyritään ratkaisemaan sovinnollisesti. (Siro & Aaltonen, 2019). Pääkäsitteeseen edenneiden riita-asioiden voimakas vähentyminen tulee myös ottaa huomioon, kun tarkastellaan oikeudenkäyntikulujen kehitystä. Pääkäsitteessä ratkaistujen riitojen oikeudenkäyntikulujen kehitykseen vaikutta-

¹⁰ Vuoden 2017 piikki pääkäsitteessä ratkaistuista riita-asioista liittyy oletettavasti ns. puukartellijuttuihin, ks. mm. Sirot & Aaltonen, 2019 s. 764–765.

vat sekä yleinen oikeudenkäyntikulujen kulukehitys ja laskutusta koskevat käytännöt että se, minkälaisia riitoja pääkäsitellyssä ylipäänsä ratkaistaan.

Kuvio 3 Pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden osuus ratkaistuista laajana vireille tulleista riita-asioista, osuus, 2004–2019. (Oikeusministeriö).

Kuviossa 4 on tarkasteltu kärjäoikeuksissa vireille tulleita laajoja riita-asioita asiaryhmittäin vuosina 2004–2019. Perheoikeutta, työsuhdetta ja palvelussopimusta koskevat riita-asiat muodostivat suurimmat yksittäiset asiatyypit vireille tulleista riita-asioista vuosina 2016–2019. Keskeisin kehityskulku on ollut perheoikeudellisten riita-asioiden lisääntyminen: kun vuosina 2004–2007 noin 13 prosenttia laajoista riita-asioista koski perheoikeutta, vuosina 2016–2019 perheasioiden osuus oli keskimäärin 23 prosenttia riita-asioista. Juttumäärittäin tarkasteltuna vuonna 2004 vireille tuli 1 189 laajaa perheoikeudellista riita-asiaa, kun vuonna 2019 perheoikeudellisia juttuja saapui kärjäoikeuksiin 1 950 kappaletta. Erityisesti elatusapua koskevien riita-asioiden määrä on kasvanut (Siro & Aaltonen, 2019). Lisäksi velkaa tai saamista koskevien asioiden osuus on hieman suurentunut, kun taas muuta asiaa koskevien riitojen osuus pienentynyt.¹¹

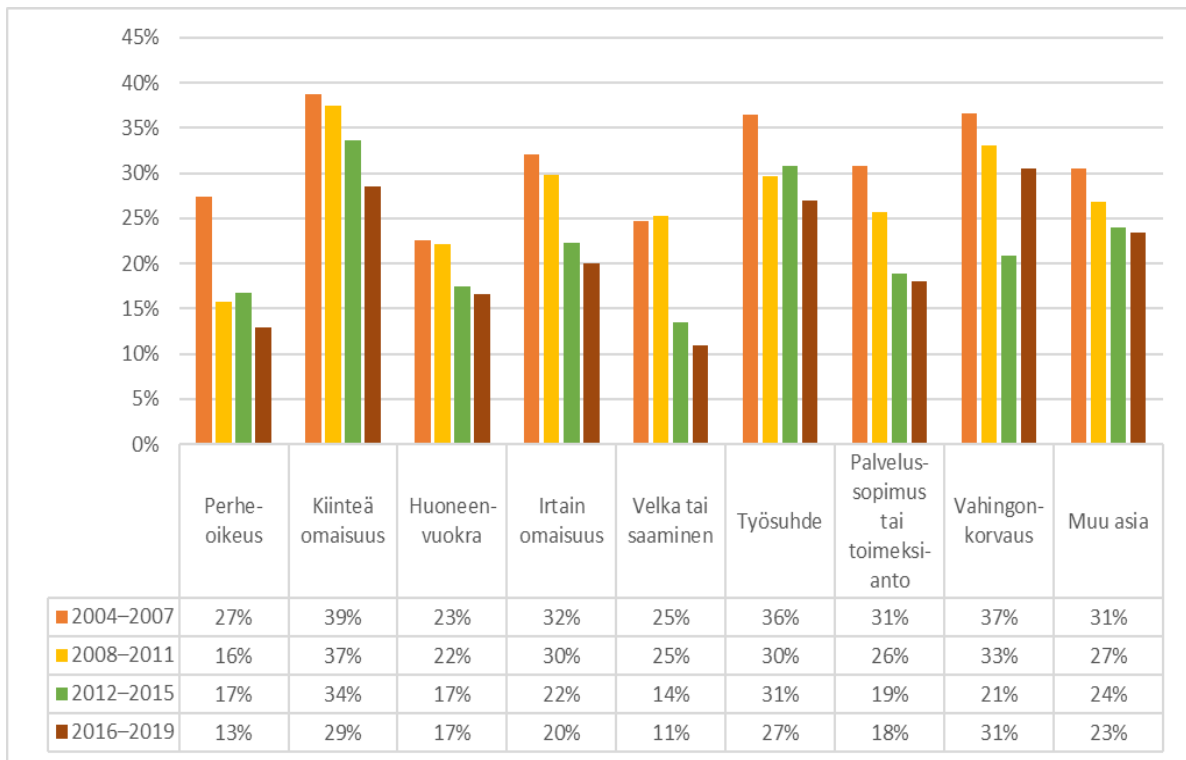
¹¹ Elatusapua koskevien riita-asioiden ja muita riita-asioita koskevien asiaryhmien kehityksestä tarkemmin, ks. Siro & Aaltonen, 2019, s. 768–769. Tässä selvityksessä ”muu riita-asia” sisältyy muu asia -luokan sisään.

Kuvio 4 Laajana vireille tulleiden riita-asioiden jakautuminen asiaryhmittäin, osuus vireille tulleista asioista, vuosien keskiarvo, 2004–2019. (Oikeusministeriö).

Kuviossa 5 on tarkasteltu pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden osuutta ratkaistuista laajoista riita-asioista asiaryhmittäin vuosina 2004–2019. Tarkastelun kohteena on siis se, kuinka usein kyseiseen asiaryhmään kuuluva juttu ratkaistiin pääkäsitellyssä. Kuviosta nähdään, että pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden osuus on pienentynyt tarkasteluvälillä kaikissa asiaryhmissä, mikä on linjassa pääkäsitellyn juttumäärien vähentymisen kanssa (kuvio 3).

Vuosina 2016–2019 käräjäoikeuksiin saapuneista perheoikeutta ja velkaa tai saamista koskevista laajoista riita-asioista suhteessa pienin osuus ratkaistiin pääkäsitellyssä. Laajoina vireille tulleista perheoikeudellisista jutuista keskimäärin 13 prosenttia ja velka-asioista 11 prosenttia ratkaistiin pääkäsitellyssä vuosina 2016–2019. Perheoikeudellisten asioiden osuus vireille tulleista laajoista riita-asioista oli suurentunut (kuvio 4), mutta suhteessa aiempaa harvempi perheoikeudellinen riita-asia eteni pääkäsitelyyn. Tämän on arveltu liittyvän siihen, että perheoikeudellisten riitojen sisällä erityisesti elatusapuasiat ovat lisääntyneet. Niissä sovintoon pääseminen voi lapsen edun takia muodostua tärkeämmäksi kuin muissa juttutyypeissä, minkä takia elatusapua koskevien riita-asioiden on katsottu etenevän suhteessa harvemmin pääkäsitelyyn. (Siro & Aaltonen, 2019; Ervasti & Nylund, 2014).

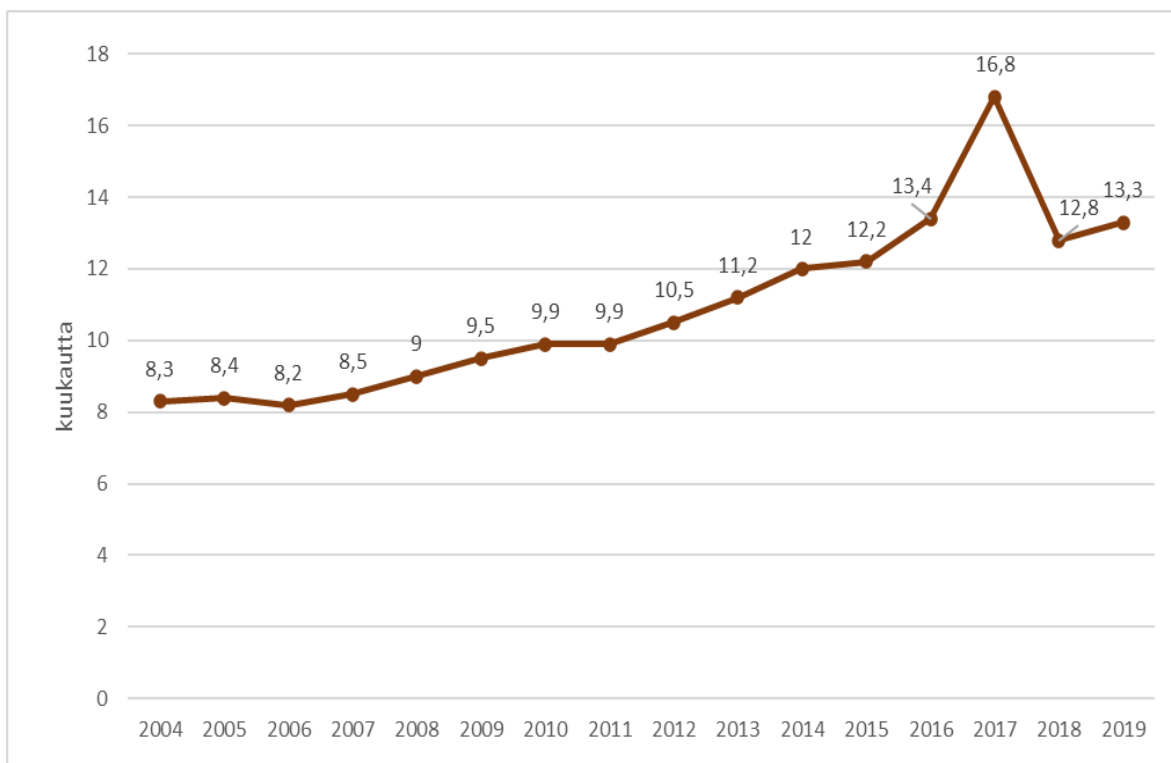
Kuvio 5 Pääkäsitellyssä ratkaistujen juttujen osuus asiaryhmittäin, osuus ratkaistuista laajoista riita-asioista, vuosien keskiarvo, 2004–2019. (Oikeusministeriö).

Vuosina 2016–2019 pääkäsitelyyn eteni suhteessa eniten kiinteää omaisuutta ja työsuhdetta koskevia juttuja: laajana vireille tulleista riita-asioista keskimäärin 29 prosenttia kiinteää omaisuutta ja 27 prosenttia työsuhdetta koskevista riidoista ratkaistiin pääkäsitelyssä. Vaikka työsuhdetta koskevat riita-asiat muodostivat vain noin 14 prosenttia laajoina vireille tulleista riita-asioista, oli niiden osuus noin 18 prosenttia pääkäsitelyssä ratkaistuista riita-asioista vuonna 2019 (ks. jakso 3.2.1).

Pääkäsitelyyn edenneiden vahingonkorvausjuttujen osuuden suhteellinen suurentuminen vuosien 2012–2015 ja 2016–2019 välillä selittyy sillä, että vuonna 2017 noin 55 prosenttia vahingonkorvaus-asioista ratkaistiin pääkäsitelyssä. Pääkäsitelyyn edenneiden vahingonkorvausjuttujen korkea osuus johtui oletettavasti vuonna 2017 ratkaistuista ns. puukartellijutuista. Vuosi 2017 pois lukien keskimäärin 23 prosenttia vahingonkorvausjutuista ratkaistiin pääkäsitelyssä vuosina 2016–2019.

Oikeudenkäyntikulujen kasvun lisäksi alioikeusuudistuksen jälkeisenä aikana käsittelyaikojen pidentymistä on pidetty siviiliprosessin keskeisenä ongelmana. Kuviossa 6 on kuvattu pääkäsitelyssä ratkaistujen riita-asioiden mediaanikäsitelyajan kehitystä vuosina 2004–2019. Mediaanikäsitelyajat ovat kasvaneet melko tasaisesti koko tarkastelujakson ajan¹². Kun vuonna 2004 riita-asian ratkaisuun pääkäsitelyssä kului mediaaniltaan noin 8,3 kuukautta, vuonna 2019 mediaanikäsitelyaika oli 13,3 kuukautta.

¹² Vuoden 2017 piikki liittyi todennäköisesti edellä mainittuihin puukartellitapauksiin.

Kuvio 6 Pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian käsittelyaika, mediaani, kuukautta, 2004–2019.

Jos mukaan lasketaan myös suppeana vireille tulleet riita-asiat, pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian mediaanikäsittelyaika oli 12,2 kuukautta vuonna 2019. (Oikeusministeriö). Siron ja Aaltosen mukaan on mahdollista, että riita-asiat ovat muuttuneet aikaisempaa laajemmiksi, mikä voisi selittää pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden keston pidentymistä. Toisaalta myös vireille tulleiden laajojen riita-asioiden lisääntymisellä vuosina 2007–2015 on voinut olla vaikutusta menettelyjen keston, joskin käsittelyajat eivät vaikuta juuri lyhentyneen, vaikka laajoina vireille tulleiden riita-asioiden määrä on sittemmin taittunut. (Siro & Aaltonen, 2019).

3 PÄÄKÄSITTELYSSÄ RATKAISTUT RIITA-ASIAT

3.1 ASIANOSAISET

Keskeiset tulokset

- Kantajista noin kaksi kolmasosaa oli yksityishenkilöitä ja kolmasosa yhteisöjä. Yksityishenkilöiden osuus kantajista oli hieman pienentynyt, mikä oletettavasti johtui siitä, että yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamisen juttujen suhteellinen osuus oli suurentunut. Vastaajista noin puolet oli yksityishenkilöitä ja puolet yhteisöjä.
- Asianosaisina olleet yksityishenkilöt olivat keskimäärin (mediaani) 46–47-vuotiaita ja useammin miehiä kuin naisia.
- Asianosaisten yleisin asiamies tai avustaja oli asianajotoimiston juristi.

Pääkäsitteelyyn edenneet riita-asiat olivat pääosin yhden kantajan ja yhden vastaajan välisiä. Näitä kahden asianosaisten välisiä juttuja oli yhteensä noin kolme neljännestä (n=406) kaikista jutuista. Noin 86 prosentissa (n=461) kaikista jutuista oli yksi kantaja ja noin 9 prosentissa (n=46) jutuista kantajia oli kaksi. Yli kaksi kantajaa oli vain noin kuudessa prosentissa (n=30) jutuista. Suurin kantaajamäärä yksittäisessä riita-asiassa oli 302 kantajaa.

Osuudet olivat suunnilleen samat vastaajien osalta: yhden vastaajan juttuja oli noin 87 prosenttia (n=468) ja noin 10 prosentissa (n=54) vastaajia oli kaksi. Kolmessa prosentissa (n=16) jutuista vastaajia oli enemmän kuin kaksi. Suurin vastaajamäärä oli 87 vastaajaa. Tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusvuosien kanssa, joskin yhden kantajan ja yhden vastaajan juttujen osuus on kumpikin kasvanut hieman verrattuna vuoteen 2008.

Kantajista 64 prosenttia (n=343) oli yksityishenkilöitä¹³. Osuus oli jonkin verran pienempi kuin vuonna 2008, jolloin 72 prosenttia kantajista oli yksityishenkilöitä. Vastaavasti yhteisöjen¹⁴ osuus kantajista oli noussut 28 prosentista 36 prosenttiin (n=195), eli suunnilleen samalle tasolle kuin vuonna 2004. Muutos johtui oletettavasti pääosin yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden osuuden kasvusta (*kuvio 8*). Kantaja-yhteisöt olivat pääasiassa yksityisiä yrityksiä. Julkiset toimijat kuten valtio tai kunnat olivat vain harvoin kantajina.

Noin puolet vastaajista oli yksityishenkilöitä (n=266) ja puolet yhteisöjä (n=272). Myös vastajayhteisöistä valtaosa oli yksityisiä yrityksiä. Tulokset ovat samansuuntaisia vuosien 2004 ja 2008 kanssa.

Yksityishenkilö-kantajien (n=188)¹⁵ mediaani-ikä oli 43 vuotta. Yksityishenkilö-vastaajat (n=177)¹⁶ olivat hieman kantajia vanhempia ja heidän mediaani-ikänsä oli 46 vuotta. Kantajista noin viidennes (n=41) oli alaikäisiä vuonna 2019, ja kaikki heidän tapauksensa liittyivät perheoikeudellisiin riitoihin. Jos alaikäisiä kantajia tai vastaajia ei oteta huomioon, asianosaiset olivat keski-

¹³ Luokka sisältää yksityishenkilöt ja kuolinpesät. Jos kantajia/vastaajia ollut useampia, luokittelu tehty ensimmäisenä mainitun kantajan/vastaajan mukaan (yksilö/yhteisö).

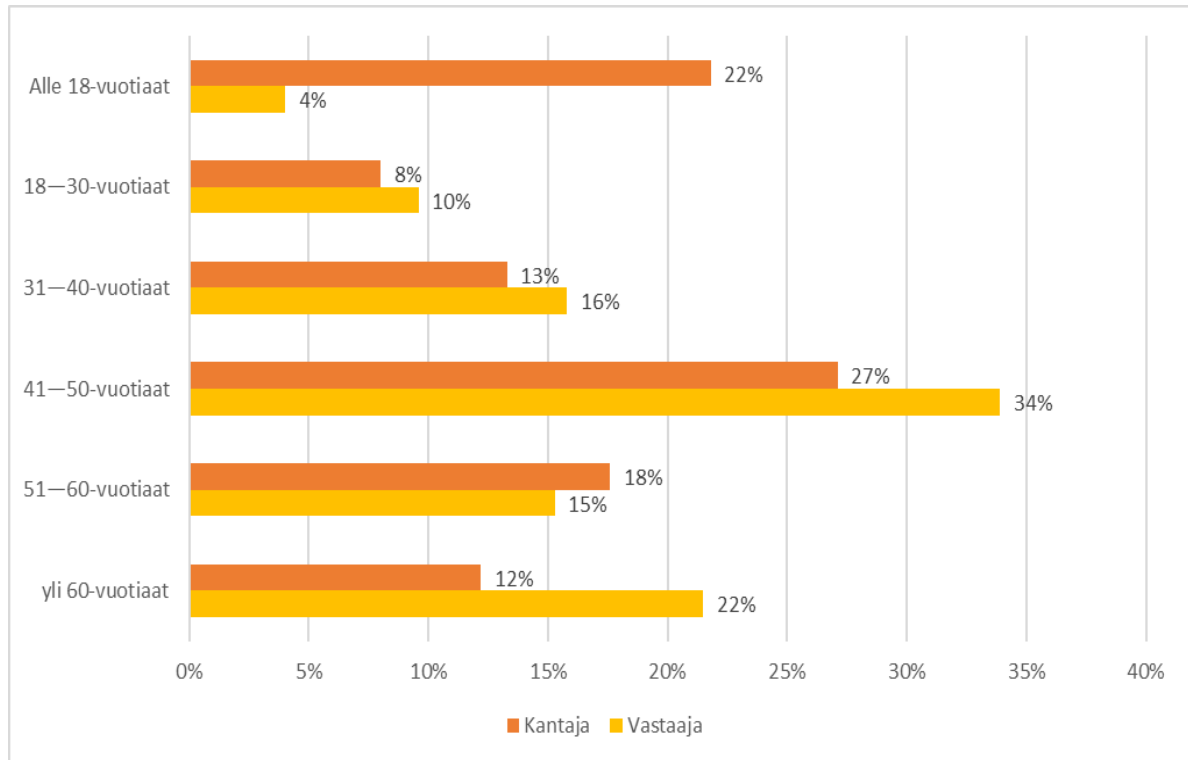
¹⁴ Luokka sisältää yksityiset yritykset, pankit, konkurssipesät sekä julkisoikeudelliset yhteisöt kuten valtion ja kunnat.

¹⁵ Yksityishenkilö-kantajat, joiden ikä tiedossa, n=188.

¹⁶ Yksityishenkilö-vastaajat, joiden ikä tiedossa, n=177.

määrin (mediaani) samanikäisiä, kantajat 46-vuotiaita ja vastaajat 47-vuotiaita. Vastaajista noin viidennes oli yli 60-vuotiaita (n=38).

Riita-asian asianosaiset olivat useammin miehiä kuin naisia. Noin 60 prosenttia (n=198) yksityishenkilökantajista oli miehiä ja 40 prosenttia (n=137) naisia¹⁷. Vastaajista noin 65 prosenttia (n=174) oli miehiä ja 35 prosenttia (n=90) naisia¹⁸.

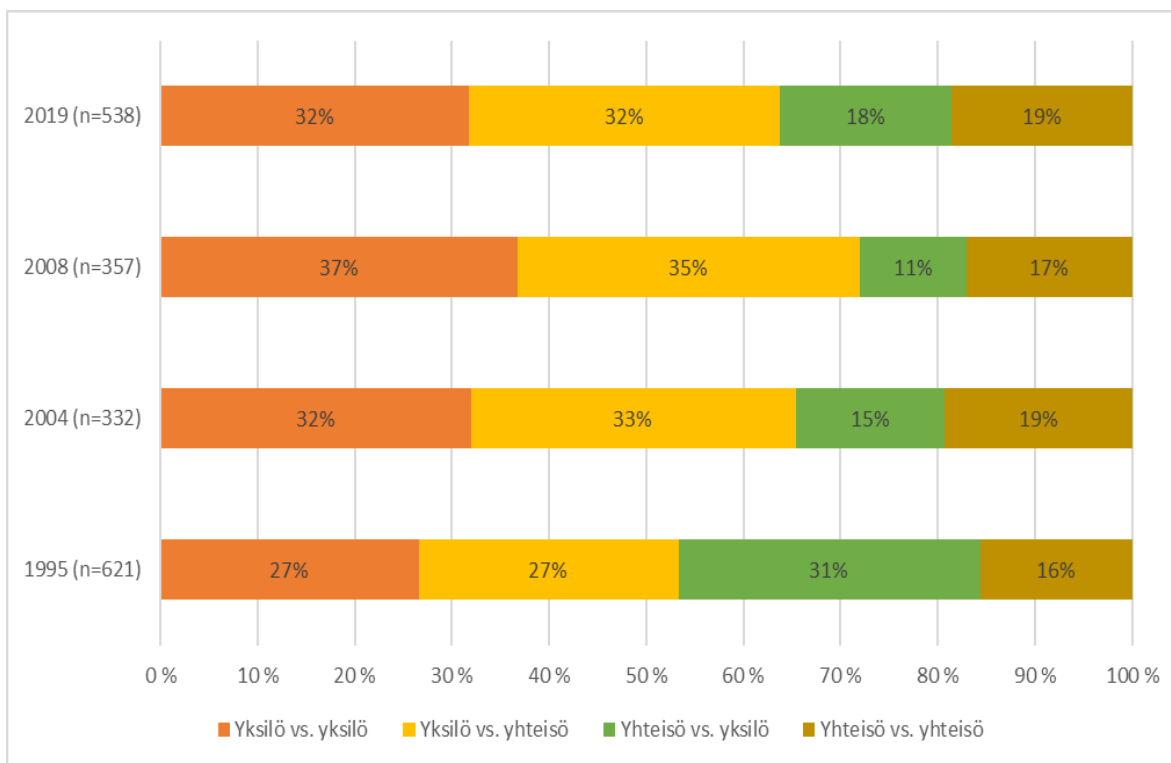
Kuvio 7 Menettelyn asianosaiset ikäryhmittäin, osuus, 2019.

Kuviossa 8 on tarkasteltu menettelyn asianosaisia asianosaisyhdistelmien mukaan. Vuonna 2019 noin kolmannes jutuista (n=171) oli *yksityishenkilöiden välisiä*. *Yksityishenkilöiden yhteisöjä* vastaan nostamien kanteiden osuus oli myöskin noin kolmanneksen (n=172). *Yhteisöjen välisiä* juttuja (n=100) ja *yhteisöjen yksityishenkilöitä* (n=95) vastaan nostamia kanteita oli kumpaakin noin viidennes aineiston jutuista.

Suurin muutos on tapahtunut yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa jutuissa, joiden suhteellinen osuus on kasvanut. Vuonna 2019 yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden osuus oli 64 prosenttia suurempi vuoden 2008 tasoon nähden. Kuten kuviossa 8 nähdään, yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden osuus oli suurin vuonna 1995, jolloin ne muodostivat lähes kolmanneksen kaikista pääkäsitellyissä käsitellyistä jutuista. Vuosina 2004 ja 2008 juttujen osuus taas väheni voimakkaasti, ja vuonna 2008 yhteisöjen kanteita yksityishenkilöitä kohtaan oli vain noin kymmenesosa kaikista asioista.

¹⁷ Yksityishenkilö-kantajat, joiden sukupuoli tiedossa, n=335.

¹⁸ Yksityishenkilö-vastaajat, joiden sukupuoli tiedossa, n=264.

Kuvio 8 Asianosaisyhdistelmät pääkäsitteelyyn edenneissä riita-asioissa, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

Asianosaiset käyttivät pääasiassa asiamiehinään tai avustajina juristeja¹⁹. Juristilla tarkoitetaan tässä asianajajaa tai muuta lakimiestä, jolla on lupa toimia oikeudenkäyntiavustajana. Noin puolessa kaikista jutuista (n=253) kantajan edustaja oli asianajotoimiston juristi²⁰. Jos mukaan lasketaan myös oikeusapua saaneet kantajat, asianajotoimiston juristia käyttäneiden kantajien osuus oli 58 prosenttia. Vuonna 2019 noin 9 prosenttia (n=47) kantajista hoiti asiaansa ilman avustajaa²¹. Asetelma on hyvin samankaltainen kuin vuosina 2004 ja 2008.

Myös vastaajien kohdalla asianajotoimiston juristi oli asianosaisen yleisin avustaja, joka edusti vastaajaa noin 54 prosentissa (n=267) kaikista jutuista²². Jos mukaan lasketaan myös oikeusapua saaneet vastaajat, asianajotoimiston juristia käyttäneiden vastaajien osuus oli myöskin 58 prosenttia. Vastaajista noin 15 prosenttia (n=76) hoiti oikeudenkäyntiä ilman avustajaa. Asetelma on samankaltainen kuin vuosina 2004 ja 2008. Asianosaisten edustuksessa ei siis ollut juurikaan eroja asianosaisten kesken tai verrattuna aikaisempiin tutkimusvuosiin.

¹⁹ Tästä eteenpäin käytetyllä termillä avustaja tarkoitetaan jäljempänä sekä oikeudenkäyntiavustajaa että – asiamiestä.

²⁰ Kantajan juttua hoitanut taho tiedossa, n=513.

²¹ Ilman avustajaa sisältää seuraavat luokat sekä kantajan että vastaajan kohdalla: maallikko/asianosainen itse, maallikko/muu edustaja tai juristi/asianosainen itse. Maallikko/muu edustaja on käytännössä tarkoittanut toiminnan tai muun yrityksen omistajaa.

²² Vastaajan juttua hoitanut taho tiedossa/vastannut kanteeseen, n=498.

3.2 RIITA-ASIA JA JUTUN VOITTAMINEN

Keskeiset tulokset

- Pääkäsittelyyn edennyt riita-asia koski yleisimmin työ- tai palvelussopimusta, joka oli ollut yleisin riidan taustalla oleva oikeussuhde myös aiempina vuosina.
- Velkaa tai saamisoikeutta koskevien juttujen osuus oli suurentunut aikaisempiin tutkimusvuosiin nähden. Suurin osa velkaa koskevista riita-asioista oli yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan kohdistamia velkomuksia.
- Pääkäsittelyssä ratkaistut yksityishenkilöiden nostamat kanteet koskivat pääasiassa arkisia asioita, kuten perheeseen, asumiseen ja työhön liittyviä riitoja. Yhteisöjen alulle panemat jutut koskivat useimmiten velkomuksia tai erilaisia sopimussuhteita koskevia riitoja.
- Pisimmät käsittelyajat olivat kiinteää omaisuutta, työsuhdetta ja muuta asiaa koskevissa riidoissa.
- Kantajat voittivat pääkäsittelyssä ratkaistut riita-asiat hieman vastaajaa useammin vuonna 2019. Osavoittoja oli eniten perheoikeutta ja kiinteää omaisuutta koskevissa jutuissa.
- Asianosaissuhteeltaan tasavahvoissa jutuissa (yksityishenkilö-yksityishenkilö; yhteisö-yhteisö) kantaja ja vastaaja voittivat lähes yhtä usein, mutta yhteisöjen ja yksityishenkilöiden välisissä jutuissa yhteisöt voittivat yksityishenkilöitä useammin. Tilanne oli ollut samanlainen myös aiempina tutkimusvuosina.

3.2.1 Riita-asia

Suurin osa pääkäsittelyssä ratkaistuista jutuista oli laitettu vireille laajalla haastehakemuksella. Vuonna 2019 noin 80 prosenttia (n=432) jutuista oli laitettu vireille oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n mukaisella laajalla haastehakemuksella ja 14 prosenttia (n=76) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisella suppealla haastehakemuksella. Noin kuudessa prosentissa tapauksista haastehakemuksen laajuudesta ei ollut saatavilla tietoa. Tilanne oli saman tyyppinen vuosina 2004 ja 2008. Noin 95 prosenttia (n=510) jutuista ratkaistiin tuomiolla²³.

Pääkäsittelyyn edenneistä riita-asioista (n=538) noin 95 prosenttia (n=512) ratkaistiin yhden tuomarin kokoonpanossa ja 5 prosenttia (n=26) kolmen tuomarin kokoonpanossa. Jakauma on samanlainen kuin aiemmissa oikeudenkäyntikuluja koskevissa tutkimuksissa. Kolmen tuomarin kokoonpanossa ratkaistiin eniten yhteisöä ja säätiötä koskevia riita-asioita (n=8), mutta myös perheoikeutta, kiinteistöjä ja vahingonkorvausta koskevia riitoja.

Vuoden 2019 aineistossa ei ollut yhtäkään tapausta, josta olisi käynyt ilmi, että juttu olisi siirretty kirjallisesta valmistelusta suoraan pääkäsittelyyn oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 15 b §:n nojalla. Vaikuttaa siis siltä, että lainkohdan mahdollistamaa siirtoa ei käytännössä hyödynnetä käräjäoikeuksissa. Sama havainto tehtiin myös vuosien 2004 ja 2008 oikeudenkäyntikulututkimuksissa.

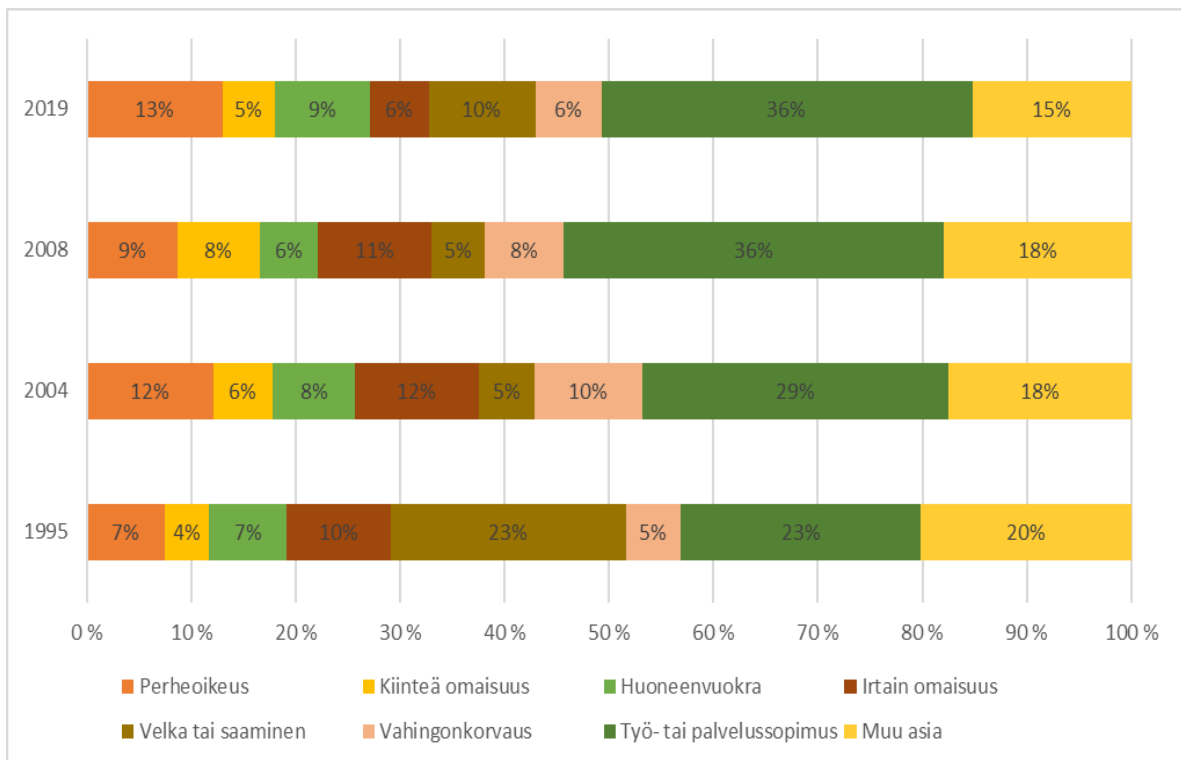
Kuviossa 9 on eritelty pääkäsittelyssä ratkaistut riita-asiat asiaryhmittäin eri tarkasteluvuosina. Muutokset asiaryhmien osuuksissa olivat olleet melko pieniä. **Velkaa tai saamista koskevien riitojen**

²³ Päätöksen sisältäviä ratkaisuja ("Päätös", "Tuomio ja päätös") oli yhteensä 15 kappaletta. Yksipuolisen tuomion (YPT) sisältäviä ratkaisuja ("YPT", "YPT ja tuomio") oli yhteensä kuusi kappaletta. Välituomioita oli seitsemän.

osuus oli suhteessa suurempi vuoteen 2008 nähden, kun irtainta omaisuutta koskevien juttujen suhteellinen osuus oli pienentynyt.

Vuonna 2019 hieman yli kolmannes (n=191) riidoista liittyi työ- tai palvelussopimukseen, joka oli ollut yleisin riidan taustalla oleva oikeussuhde myös aiempina vuosina. Vuonna 2019 työ- ja palvelussopimusjutuista noin puolet koski työsuhdetta (n=94) ja puolet palvelussopimusta, urakkaa tai toimeksiantosopimusta (n=97). Luokka oli jakautunut samoin myös vuonna 2008. Työsuhdetta koskevat riidat liittyivät vuonna 2019 suurimmaksi osin työsuhteen purkamisesta tai irtisanomisesta johtuviin riitoihin (n=57). Palvelussopimusta, urakkaa tai toimeksiantosopimusta koskevat riidat olivat pääosin näihin sopimustyyppeihin liittyviä velkomuksia (n=68).

Perheoikeudelliset riidat (n=70) koskivat pääasiassa lapsen elatusvelvollisuuden vahvistamista (n=52). Huoneenvuokra-asiat liittyivät pääosin vuokrasopimuksen purkamiseen tai vuokrasaataavaa koskevaan riitaan. Muu asia -luokkaan (n=82) on yhdistetty useita asiaryhmiä ja luokan riidat koskivat vuonna 2019 pääasiassa asunto-osakeyhtiöasiaa (*Yhteisö ja säätiö*, n=20), osakeyhtiötä koskevaa riitaa (*Yhteisö ja säätiö*, n=16), vakuutusopimusta (n=12) tai perintöä tai testamenttia (n=12)²⁴.

Kuvio 9 Riidan taustalla oleva oikeussuhde, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

²⁴ Suppeassa luokittelussa muihin asioihin on laskettu seuraavat asiaryhmät: holhous; perintö ja testamentti; aineeton oikeus; merioikeus; vakuutusopimus; vakuutuksenantajan takautumisoikeus; yhteisö ja säätiö; omistusoikeus ulosmitattuun irtaimeen omaisuuteen; konkurssi; velkajärjestely ja saneeraus; turvaamistoimi, häätö ja virka-apu sekä muu riita-asia. Vuoden 2019 aineistoon ei sisällynyt yhtäkään juttua seuraavista asiaryhmistä: holhous; aineeton oikeus; merioikeus; omistusoikeus ulosmitattuun omaisuuteen sekä velkajärjestely ja saneeraus.

Aineistoon sisältyvien pääkäsittelyssä ratkaistujen riitojen (n=533) mediaanikäsitteilyaika oli 11,9 kuukautta vuonna 2019²⁵. Lyhimmillään riita-asian käsittely kesti 33 päivää ja pisimmillään lähes viisi vuotta. Aikaisempina tutkimusvuosina menettelyn kesto ei ollut kirjattu ylös, joten riita-asian käsittelyaikoja eri tutkimusvuosien välillä ei voida suoraan vertailla. Yleisesti pääkäsittelyssä ratkaistujen laajojen riita-asioiden mediaanikäsitteilyajat ovat pidentyneet 2000-luvulla (*luku 2*). Taulukossa 1 on eritelty riita-asioiden mediaanikäsitteilyajat asiaryhmittäin vuonna 2019. Mediaanikäsitteilyaika oli alle vuoden perheoikeutta, huoneenvuokraa, irtainta omaisuutta ja velka-asioita koskevissa riidoissa. Pisimmät käsittelyajat olivat kiinteää omaisuutta, muuta asiaa ja työsuhdetta koskevissa riidoissa.

Taulukko 1 Riita-asian käsittelyaika asiaryhmittäin, mediaani, kuukautta, 2019.

Asiaryhmä	Käsittelyaika	
	n	med kk
Perheoikeus	70	8,0
Kiinteä omaisuus	27	15,3
Huoneenvuokra	49	9,0
Irtain omaisuus	30	9,0
Velka tai saaminen	55	10,7
Työsuhde	91	14,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	97	12,6
Vahingonkorvaus	33	13,5
Muu asia	81	14,7
Yht.	533	

Taulukossa 2 on jaoteltu vuoden 2019 riita-asiat asianosaissuhteen ja asiaryhmän mukaisesti. *Yksityishenkilöiden väliset* jutut liittyivät yleisimmin perheoikeudelliseen asiaan (41 %), joista suurin osa koski elatusvelvollisuuden vahvistamista. Toiseksi yleisin asiaryhmä yksityishenkilöiden välisissä jutuissa oli kiinteää omaisuutta koskeva riita (13 %). *Yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan* nostamat kanteet koskivat useimmin työsuhdetta (52 %). **Yksityishenkilöiden nostamat kanteet liittyivät siis pääosin arkisiin, perhettä, asumista tai työtä koskeviin riitoihin.** Kuva on ollut samankaltainen myös aikaisempina tutkimusvuosina (Ervasti, 2005; Ervasti, 2008). *Yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan* nostamissa kanteissa palvelussopimusta, velkaa tai huoneenvuokra-asiaa koskevat riidat olivat yleisimpiä. *Yhteisöjen väliset* riidat koskivat yleisimmin urakka-, palvelus- tai toimeksiantosopimusta (50 %).

²⁵ Käsittelyajan kesto kuukausina on laskettu jakamalla käsittelypäivien määrä kolmellakymmenellä.

Taulukko 2 Asiaryhmät asianosaissuhteen mukaan, osuus, 2019.

Asiaryhmä	Yksilö vs. yksilö		Yksilö vs. yhteisö		Yhteisö vs. yksilö		Yhteisö vs. yhteisö	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Perheoikeus	70	41	-	-	-	-	-	-
Kiinteä omaisuus	23	14	4	2	-	-	-	-
Huoneenvuokra	14	8	10	6	18	19	7	7
Irtain omaisuus	11	6	10	6	5	5	4	4
Velka tai saaminen	19	11	4	2	26	27	6	6
Työsuhde	2	1	89	52	3	3	-	-
Palvelussopimus tai toimeksianto	4	2	13	8	30	32	50	50
Vahingonkorvaus	11	6	11	6	2	2	10	10
Muu asia	17	10	31	18	11	12	23	23
Yht.	171	100	172	100	95	100	100	100

Yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamat kanteet ovat muuttuneet asiatyypeiltään voimakkaammin velka- ja saamispainotteisiksi verrattuna vuoteen 2008. Vuonna 2019 asiaryhmittäin tarkasteltuna yhteensä noin 27 prosenttia yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamista jutuista liittyi velkaan tai saamiseen, kun vuonna 2008 velka-asiat kattoivat vain 5 prosenttia jutuista.

Tosiasiaa sekä vuonna 2008 että 2019 erilaisten velkaan tai saamiseen liittyvien juttujen osuudet olivat edellä mainittuja suuremmat, sillä eri siviiliasianimikkeiden sisällä on useampia velkaa tai saamista koskevia nimikkeitä. Keskeisin näistä on *Palvelussopimus, toimeksianto, työntulossopimus* -nimikkeen sisällä oleva, erilaisiin sopimuksiin perustuvat velkomusluokka (0950, "velkomus, palvelusopimus ym."). Aineistossa nimikkeen alle on kirjattu kaikenlaisia velkomuksia, muun muassa erilaisiin rakennus- ja sähkötoihin, kauppaan, keikkapalkkioihin ja lentokorvauksiin liittyviä juttuja. Jos myös nämä huomioidaan tarkastelussa, noin 52 prosenttia (n=49) vuoden 2019 yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamista jutuista liittyi velkomukseen. Vuonna 2008 vastaavasti laskettu osuus oli 31 prosenttia.

Kaijus Ervasti (2009, s. 10) katsoo yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden osuuden vähentyneen 1990-luvun lamaa seuranneiden riita-asioiden käsittelyn loppumisesta käräjäoikeuksissa. Tämä näkyi erityisesti velkaa ja huoneenvuokraa koskevien juttujen suhteellisenä vähenemisenä pääkäsitellyssä vuosina 2004 ja 2008. Ervasti toteaa lisäksi, että riita-asioiden ja erityisesti yritysten yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden määrä vaikuttaa kasvavan lama-aikoina ja taloudellisissa matalasuhdanteissa (Ervasti, 2009). Näin myös vaikuttaa käyneen: Siro ja Aaltonen (2019) katsovat vuoden 2008 finanssikriisin ja sitä seuranneen matalasuhdanteen lisänneen laajojen riita-asioiden määrää käräjäoikeuksissa. Erityisesti velka- tai saamissuhdetta ja työsuhdetta koskevista asioista juttumäärät kasvoivat vuodesta 2008 eteenpäin. Työsuhdetta koskevien juttujen määrä on sittemmin tasoittunut, mutta vireille tulleiden velkaa ja saamista koskevien laajojen riita-asioiden määrä on edelleen (2019: n=851)²⁶ korkeammalla tasolla kuin se oli ollut vuonna 2008 (n=483)²⁷. (Siro & Aaltonen, 2019).

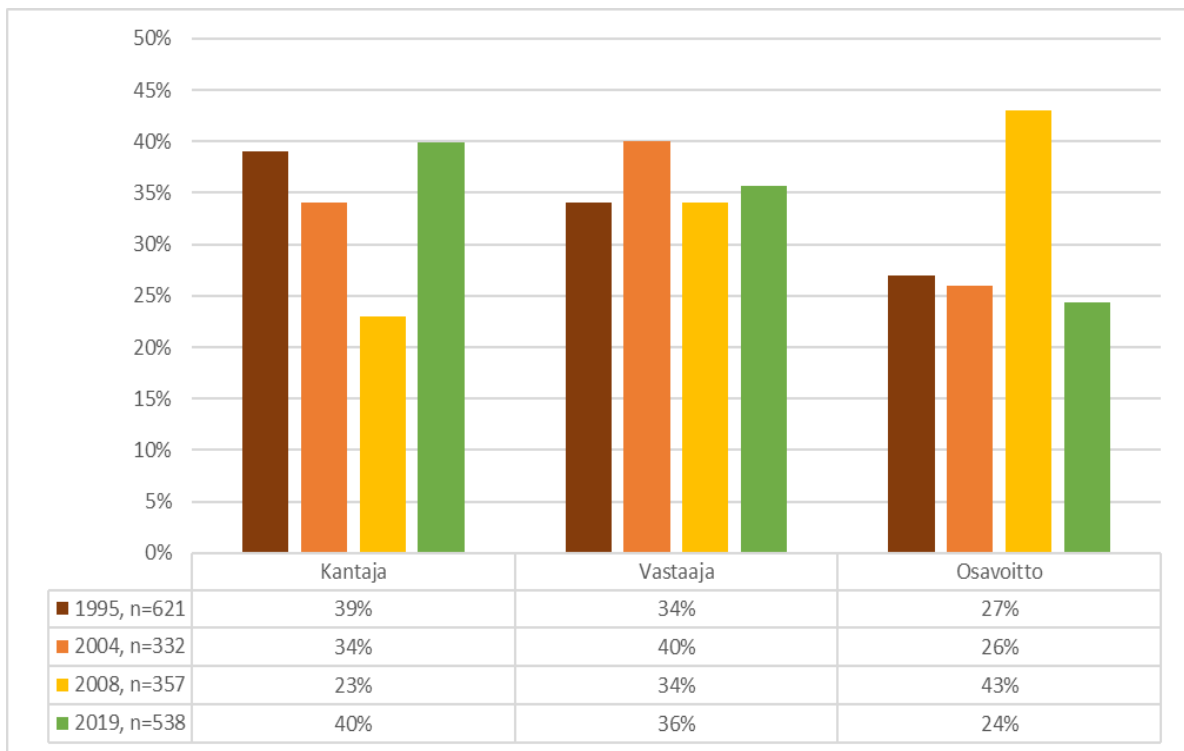
²⁶ Oikeusministeriö, 2020, s. 56.

²⁷ Oikeusministeriö, 2009, s. 58.

On siis mahdollista, että käräjäoikeuksiin saapuneet velkaa ja saamista koskevat riita-asiat ovat jääneet finanssikriisin jälkeen aiempaa korkeammalle tasolle, mikä heijastuu myös pääkäsittelyssä ratkaistuihin juttuihin. Toisena mahdollisena kehityskulkuna voitaisiin pitää erilaisten kuluttajaluottojen yleistymistä 2010-luvun taitteessa ja näihin liittyvää summaaristen velkomusasioiden määrän kasvua. Pääkäsittelyyn päätyneiden yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien kanteiden vireille tulossa ei kuitenkaan ole tapahtunut muutoksia: sekä vuonna 2008 että 2019 vain noin kolmasosa kyseisistä jutuista oli laitettu vireille suppealla haastehakemuksella. Myöskään laajemmin pääkäsittelyssä ratkaistujen asioiden vireille tulossa ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia vuosien 2008 ja 2019 välillä. Vaikuttaa siis siltä, että summaaristen velka-asioiden lisääntyminen ei ole heijastunut ainakaan kovin voimakkaasti pääkäsittelyssä ratkaistaviin riita-asioihin.

3.2.2 Jutun voittaminen

Kantaja voitti (n=215) riidan hieman vastaajaa useammin (n=192) vuonna 2019. Kantaja voitti kokonaan noin 40 prosenttia jutuista, ja noin 64 prosentissa pääkäsittelyssä ratkaistuista riita-asioista kantaja voitti jutun joko kokonaan tai osin (osavoitto). **Vastaaja voitti kokonaan noin 36 prosenttia jutuista. Osavoittojen suhteellinen osuus näyttää laskeneen vuodesta 2008 (kuvio 10).**

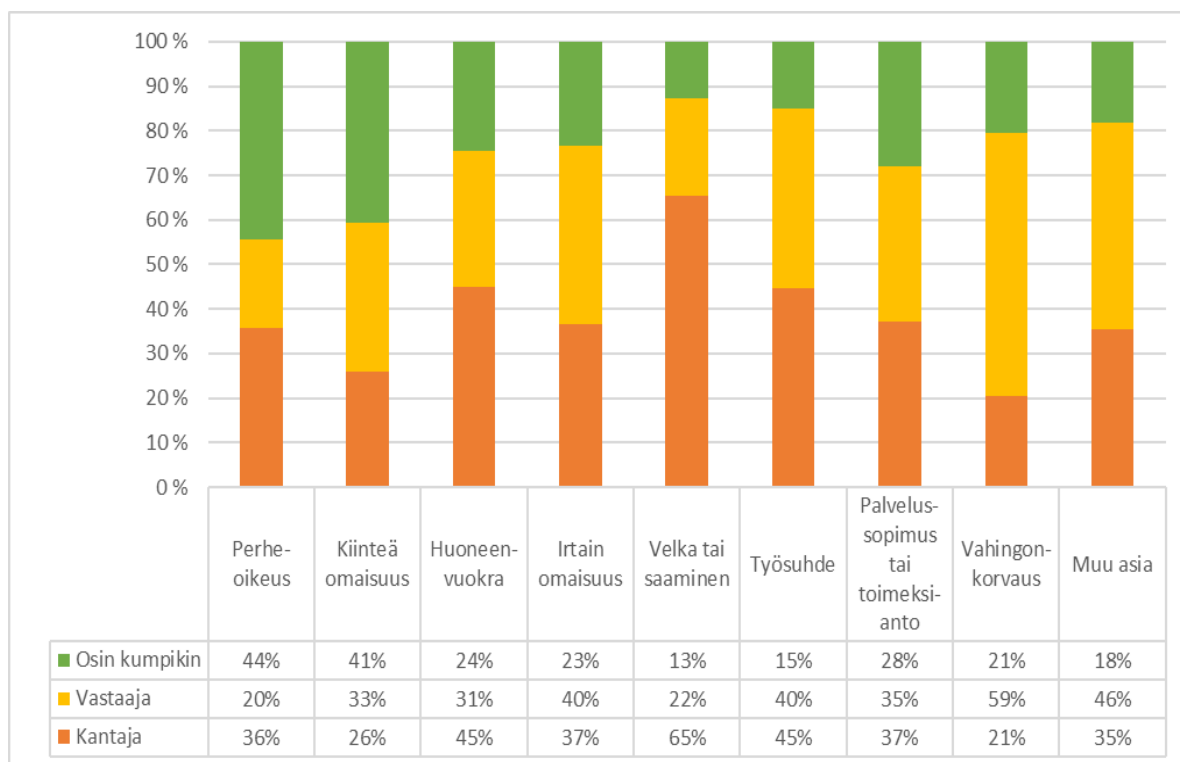

Kuvio 10 Jutun voittaminen, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

Muutos osavoittojen kohdalla vuosien 2008 ja 2019 välillä selittyy todennäköisesti aineiston koo- dauksella. Vuoden 2019 kohdalla ratkaisu on tulkittu osavoitoksi, jos käräjäoikeus on katsonut ky- seessä olevan osavoittotilanne oikeudenkäymiskaaren 21 luvun tarkoittamassa merkityksessä. Vuo- den 2008 selvityksessä osavoitto on määritelty sen mukaan, onko voittajan riidan kohdetta koskeva vaatimus hyväksytty kokonaan, eli riita-asian vaatimusta ja jutun lopputulosta on verrattu keske- nään. Juttu, jossa asianosainen on hävinnyt vain vähämerkityksisen osan jutustaan ja voittajan oi-

keudenkäyntikulut on tuomittu hävinneelle asianosaiselle kokonaan maksettavaksi, on kirjattu vuoden 2019 tutkimuksessa kokonaan voitetuksi, ellei käräjäoikeus ole nimenomaisesti katsonut, että kyseessä on osavoittotilanne, jossa täysi oikeudenkäyntikulujen korvausvastuu on perusteltu. Vastaava tilanne on kirjattu vuoden 2008 tutkimuksessa osavoitoksi. Olettavasti tästä syystä osavoittojen osuus vaikuttaa olevan selvästi suurempi vuonna 2008 kuin vuonna 2019. Myös kantajien voittamien juttujen osuus vuonna 2008 oli matalampi kuin muina tutkimusvuosina. Kuitenkin vuonna 2008 noin 57 prosentissa osavoittotilanteista vastaaja tuomittiin korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikuluja, joten oletettavasti osa näistä jutuista olisi tulkittu kantajan voittamiksi jutuiksi vuoden 2019 kirjaustavalla.

Kuviossa 11 on eritelty jutun voittaja asiaryhmän mukaan vuonna 2019. Asiaryhmittäin tarkasteltuna kantajat voittivat vastaajaa useammin velkaa tai saamista (65 %), huoneenvuokraa (45 %) ja perheoikeutta (36 %) koskevat riidat. Vastaajat voittivat kantajaa useammin vahingonkorvausta (59 %) ja muuta asiaa (46 %) koskevilla jutuilla. Muu asia -luokan sisällä vastaajat voittivat erityisesti perintöä ja testamenttia (75 %) ja vakuutus sopimusta (73 %) koskevat riita-asiat. Asianosaiset voittivat suunnilleen yhtä usein irtainta omaisuutta, työsuhdetta ja palvelussopimusta ja kiinteää omaisuutta²⁸ koskevilla riidoissa. Osavoittojen osuus oli suurin perheoikeudellisissa (44 %) ja kiinteää omaisuutta (41 %) koskevilla jutuilla.

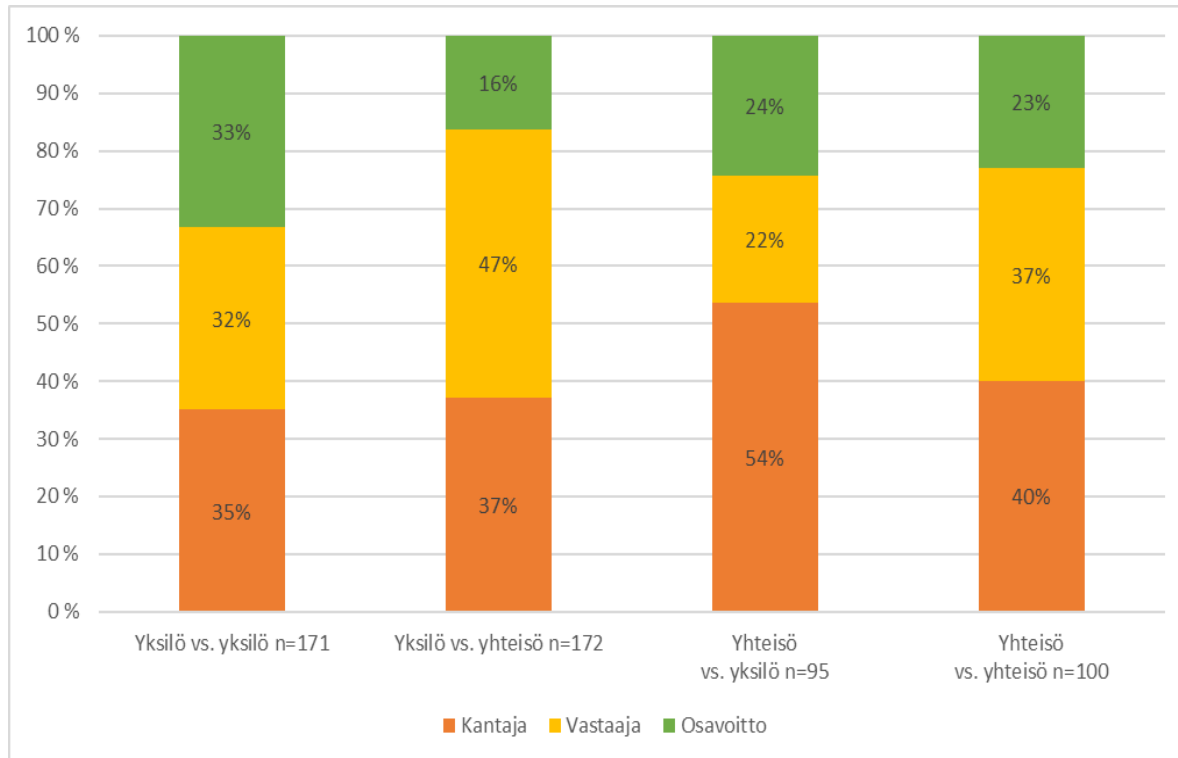

Kuvio 11 Jutun voittaminen asiaryhmittäin, osuus, 2019.

Kuviossa 12 on tarkasteltu jutun voittajaa asianosaissuhteen mukaan. Yksityishenkilöiden välisistä jutuista noin kolmannes päättyi osavoittoon. Tätä selittää pääosin se, että perheoikeudelliset ja kiinteää omaisuutta koskevat jutut muodostivat yli puolet yksityishenkilöiden välisistä jutuista, ja mo-

²⁸ Kiinteä omaisuus: kantaja voitti n=7, vastaaja voitti n=9.

lemmissä asiaryhmissä osavoittojen osuus oli suuri. *Yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan* nostamista kanteista yhteisöt voittivat (47 %) yksityishenkilöitä selvästi useammin (37 %). Yhteisöt voittivat myös suurimman osan (54 %) *yksityishenkilöitä vastaan* nostamistaan kanteista. Asianosaiset voittivat suunnilleen yhtä usein *yhteisöjen välisissä* riidoissa.

Kuvio 12 Jutun voittaminen asianosaissuhteen mukaan, osuus, 2019.

Asianosaissuhteeltaan tasavahvoissa jutuissa (yksilö vs. yksilö; yhteisö vs. yhteisö) kantaja ja vastaaja voittivat siis lähes yhtä usein. Yhteisön ja yksityishenkilön välisissä jutuissa (yksilö vs. yhteisö; yhteisö vs. yksilö) yhteisöt voittivat yhteensä noin 60 prosenttia ja yksityishenkilöt 40 prosenttia jutuista. Jos osavoittoja ei huomioida, yksityishenkilöt hävisivät yhteisöille erityisesti vahingonkorvausta (89 %), vakuutussopimusta (88 %), velkaa (82 %) ja huoneenvuokraa (73 %) koskevat riidat vuonna 2019. Yksityishenkilöt taas voittivat hieman yhteisöä useammin työsuhdetta (55 %) ja urakka-, toimeksianto- tai palvelussopimusta (55 %) koskevat asiat.

Myös aiempina tarkasteluvuosina yksityishenkilöt hävisivät riidat yhteisöjä useammin, riippumatta siitä olivatko jutussa kantajina vai vastaajina. Yksityishenkilöt hävisivät kaikkein useimmin riidat, joissa yhteisö oli nostanut kanteen yksityishenkilöä vastaan. Vuoden 2005 selvityksessä tämän arvioitiin johtuvan siitä, että yhteisöillä voi olla yksityishenkilöitä paremmat mahdollisuudet arvioida etukäteen voittomahdollisuuksia ja sitä, kannattaako riita viedä käräjäoikeuteen tai pääkäsitteilyyn saakka (Ervasti, 2005, s. 88).

3.3 RIIDAN INTRESSI

Keskeiset tulokset

- Vuonna 2019 pääkäsitteilyyn edenneen riita-asian mediaani-intressi oli 25 000 euroa.
- Mediaani-intressi pääkäsitteilyssä ratkaistussa riita-asiassa oli kasvanut noin 43 prosenttia vuoteen 2008 nähden. Riidan intressit eivät ole kuitenkaan kasvaneet tasaisesti, vaan joissakin asiaryhmissä intressit olivat pysyneet vuoden 2008 tasolla tai jopa laskeneet.
- Riidan intressit olivat korkeimmat vakuutuskorvausta ja kiinteää omaisuutta koskevissa riita-asioissa, joissa kummassakin mediaani-intressi oli yli 100 000 euroa vuonna 2019. Myös työsuhdetta ja vahingonkorvausta koskevissa jutuissa intressit olivat keskimääräistä korkeampia.
- Vuonna 2019 riidan intressit olivat yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa korkeampia kuin yhteisöjen alulle panemissa jutuissa. Riidan intressit olivat myös kasvaneet yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa vuoteen 2008 nähden. Kaikkein voimakkaimmin riidan intressit olivat kasvaneet yksityishenkilöiden välisissä jutuissa.

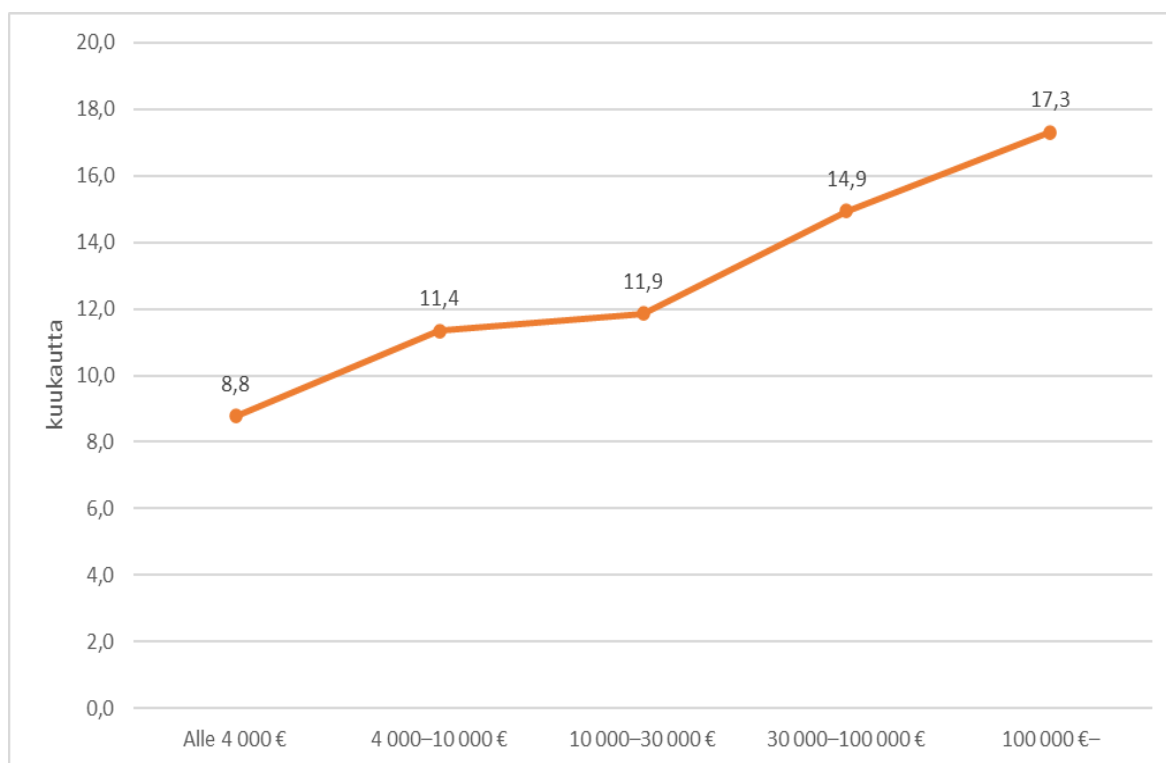
Riidan intressillä tarkoitetaan kantajan haastehakemuksessa yksilöimää, euromääräistä vaatimusta. Aikaisempien tutkimusvuosien 1995, 2004 ja 2008 euromääräiset intressit on muutettu vertailukelpoisiksi vuoden 2019 kanssa Tilastokeskuksen elinkustannusindeksikorjauksen mukaan. Kaikissa jutuissa riidan intressiä ei ole määritetty kiinteänä euromääräisenä vaatimuksena. Elatusapuasioissa (n=52) kyse on vahvistetun elatusavun kuukausittain maksettavasta määrästä, jolloin sen suuruutta ei ole mielekästä verrata muissa juttutyypeissä esitettyihin, kertaluonteisiin vaatimuksiin. Tässä luvussa elatusapuasiat on siis rajattu pääosin tarkastelun ulkopuolelle.

Vuonna 2019 mediaani-intressi (n=411) pääkäsitteilyssä ratkaistuissa riita-asioissa oli 25 000 euroa. Riidan intressejä tarkastellaan pääasiassa mediaanien kautta, koska riidan intressit ovat eronneet voimakkaasti toisistaan. Vuonna 2019 pienin riidan intressi oli hieman alle 100 euroa ja suurin noin 4 miljoonaa euroa. **Pääkäsitteilyssä ratkaistuissa jutuissa riidan keskimääräinen (mediaani) intressi oli kasvanut selvästi vuosikymmenen takaiseen nähden.** Mediaani-intressi oli noin 43 prosenttia suurempi kuin vuonna 2008, jolloin se oli ollut noin 17 495 euroa.

Elatusapua koskevat intressit olivat myös kasvaneet aiempiin vuosiin nähden. Vuonna 2019 elatusapuasioissa (n=52) keskimäärin (mediaani) vaadittu kuukausittainen elatusapu lasta kohden oli 300 euroa. Vuonna 2008 vastaava vaatimus oli ollut 230 euroa kuussa ja 248 euroa vuonna 2004²⁹. Tuomittu elatusapu oli vaadittua elatusapua pienempi, mediaaniltaan 234 euroa vuonna 2019.

Kuviossa 13 on eritelty pääkäsitteilyssä ratkaistun riita-asian mediaanikäsitteilyaika riidan intressin suuruuden mukaan luokittain vuonna 2019. Kuten kuvioista nähdään, menettelyn mediaanikesto oli sitä pidempi, mitä suurempi riidan intressi oli ollut. Kun alle 4 000 euron riidoissa (n=76) mediaanikäsitteilyaika oli hieman alle 9 kuukautta, yli 100 000 euron riidoissa (n=66) käsittelyaika oli lähes kaksinkertainen, noin 17 kuukautta, eli lähes puolitoista vuotta. Vaikka riidan intressi ei suoraan kerro riita-asian laajuudesta, intressiltään suurempien riitojen käsittely on kestänyt pääosin pidempään kuin intressiltään matalampien.

²⁹ Mediaanielatusapuvaatimuksen nimellisarvo oli ollut 200 euroa sekä vuonna 2004 että 2008.

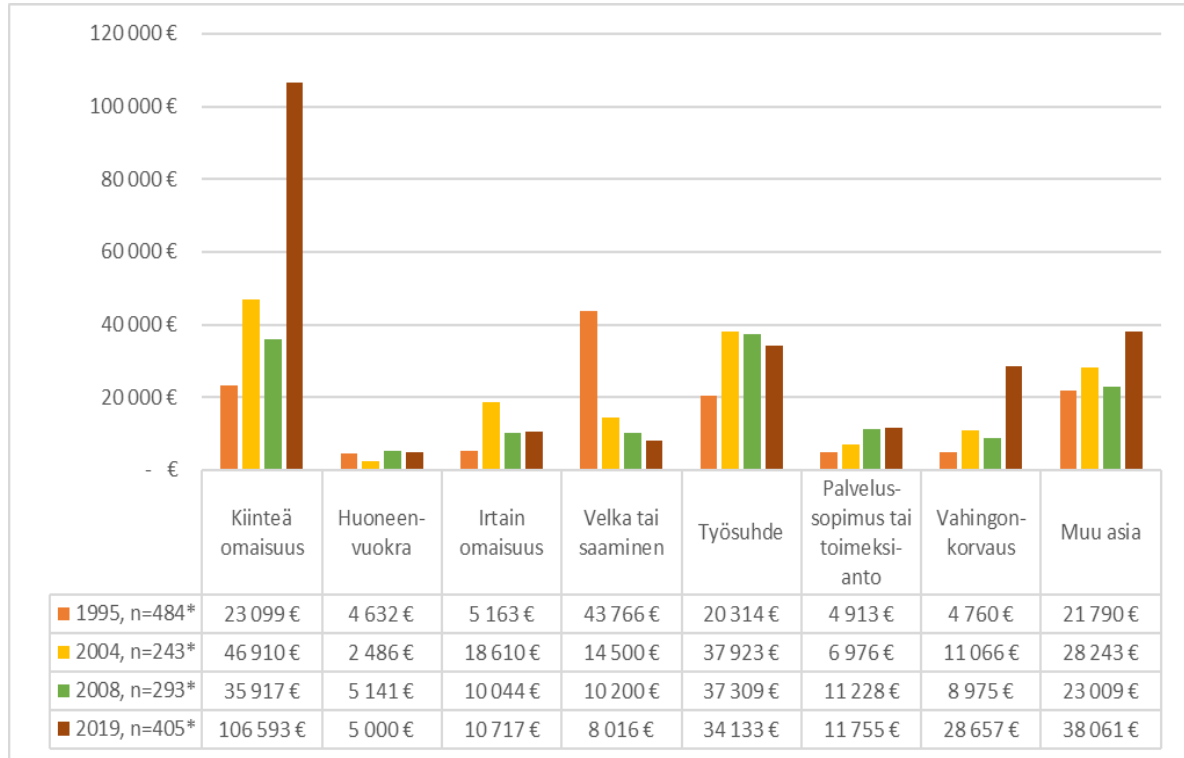
Kuvio 13 Riita-asian käsittelyaika riidan intressin mukaan, mediaani, kuukautta, 2019.

Kuviossa 14 on esitelty pääkäsittelyssä ratkaistujen riitojen mediaani-intressit asiaryhmittäin eri tarkasteluvuosina. Vuonna 2019 korkeimmat intressit olivat muu asia -luokkaan sisältyvissä, vakuutus-sopimusta, koskevissa riita-asioissa (n=8, 168 691 €) ja kiinteää omaisuutta koskevissa riita-asioissa (n=23, 106 593 €). Näissä asiaryhmissä mediaani-intressit olivat vähintään kaksinkertaiset kaikkiin muihin asiaryhmiin nähden. Seuraavaksi korkeimmat intressit olivat muuta asiaa (38 061 €), työsuhdetta (34 133 €) ja vahingonkorvausta (28 657 €) koskevissa jutuissa. Matalimmat riidan intressit olivat huoneenvuokraa (5 000 €) ja velkaa (8 016 €) koskevissa jutuissa.

Riidan intressit (mediaani) olivat kasvaneet voimakkaasti kiinteää omaisuutta, vahingonkorvausta ja muuta asiaa koskevissa jutuissa. Kiinteää omaisuutta koskevissa jutuissa mediaani-intressi oli kasvanut noin 70 000 eurolla ja oli noin kolminkertainen vuoteen 2008 nähden. On mahdollista, että kiinteistöjen arvonnousu on jossain määrin vaikuttanut kiinteää omaisuutta koskevien riitojen intressien kasvuun, mutta se tuskin yksin selittää mediaani-intressin moninkertaistumista³⁰. Irtainta omaisuutta, huoneenvuokraa ja palvelussopimusta koskevissa jutuissa riidan intressit olivat pysyneet suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2008. **Velkaa ja saamista sekä työsuhdetta koskevissa jutuissa mediaani-intressit olivat laskeneet vuosikymmenen takaiseen nähden.** Velkaa koskevissa jutuissa mediaani-intressi oli laskenut noin viidenneksen vuoteen 2008 nähden. Velkaa ja saamissuhdetta koskevissa jutuissa intressit olivat laskeneet vahvasti erityisesti vuosien 1995 ja 2004 välillä, ja tasaisesti joka tutkimuksessa siitä eteenpäin. Vuoden 1995 velka-asioiden korkean mediaani-intressin on katsottu olevan yhteydessä 1990-luvun lama-aikaan (Ervasti, 2009). Työsuhdetta kos-

³⁰ Tilastokeskuksen Kiinteistöjen hinnat -tilaston mukaan (Tilastokeskus, 2020) omakotitalotonttien ja uusien ja vanhojen omakotitalojen reaalihintaindeksien muutokset ovat olleet parinkymmenen prosentin luokkaa vuosien 2008 ja 2019 välillä.

kevissa asioissa mediaani-intressi oli laskenut noin 9 prosenttia vuoteen 2008 nähden. **Vaikka riita-asian mediaani-intressi oli kasvanut, riidan intressit eivät ole kuitenkaan kasvaneet kaikissa asiaryhmissä, vaan osassa jutuista intressit ovat pysyneet vuoden 2008 tasolla tai jopa laske- neet.**

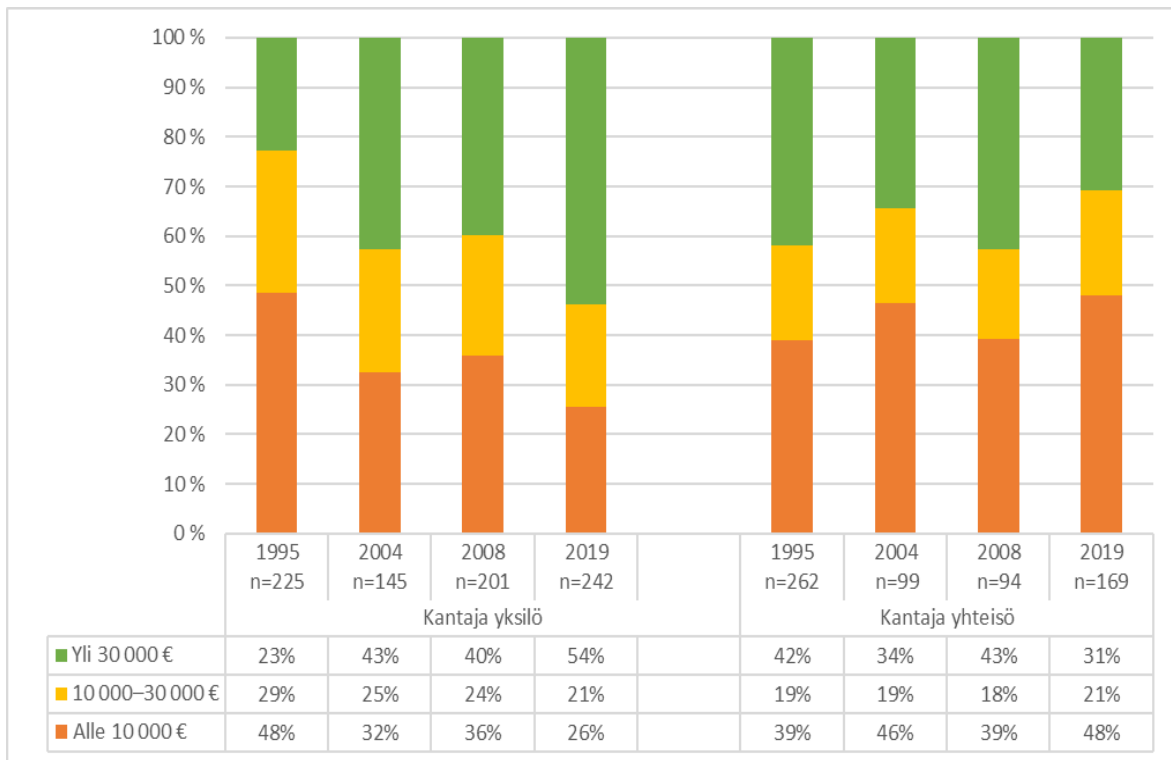

* Perheoikeudelliset jutut jätetty pois kokonaistarkastelusta, koska niissä on pääosin kyse elatusapuasioista.

Kuvio 14 Riidan intressin suuruus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

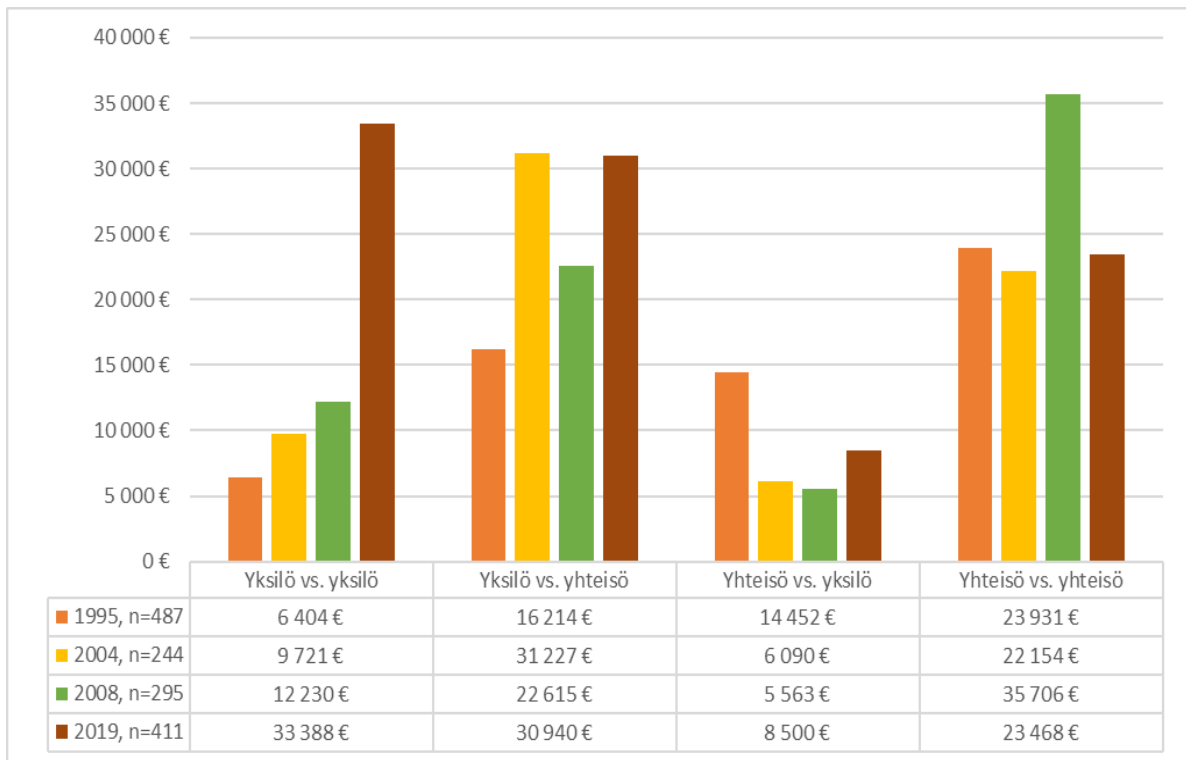
Vuonna 2019 pääkäsitellyssä ratkaistun riidan intressit olivat yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa korkeampia kuin yhteisöjen alulle panemissa. Riidan intressi (mediaani) oli 31 178 euroa niissä jutuissa, joissa kantaja oli yksityishenkilö (n=242). Vastaavasti riidan mediaani-intressi oli vain 10 699 euroa jutuissa, joissa kantaja oli yhteisö (n=169). **Yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa riidan intressit olivat kasvaneet ja yhteisöjen nostamissa kanteissa laskeneet vuoteen 2008 nähden.**

Kuviossa 15 on eritelty riidan intressin suuruus euroluokittain sen mukaan, oliko kantaja yksityishenkilö vai yhteisö. Vuonna 2008 yksityishenkilöiden ja yhteisöjen riidan intressit olivat jakautuneet suhteellisen yhteneväisesti eri euroluokissa. Vuonna 2019 noin 54 prosentissa (n=130) yksityishenkilöiden aloittamista jutuista riidan intressi oli yli 30 000 euroa. Osuus oli suurentunut noin kolmanneksella vuoteen 2008 nähden. Vastaavasti erityisesti alle 10 000 euron (n=62) riidan intressien osuus oli pienentynyt yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa vuosikymmenen takaiseen nähden. Yhteisöjen nostamissa kanteissa kehitys vaikuttaa olleen jossain määrin päinvastaista: alle 10 000 euron (n=81) kannevaatimusten osuus oli hieman suurentunut vuoteen 2008 nähden samalla kun yli 30 000 euron (n=52) riidan intressien osuus oli hieman pienentynyt.

Kuvio 15 Riidan intressin suuruus euroluokittain kantajan mukaan, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 16 on esitetty pääkäsittelyssä ratkaistun riidan intressi tarkemmin asianosaissuhteen mukaan eri tutkimusvuosina. Riidan mediaani-intressit olivat kasvaneet lähinnä yksityishenkilöiden alulle panemissa jutuissa (yksilö vs. yksilö; yksilö vs. yhteisö). **Suurin muutos oli tapahtunut yksityishenkilöiden välisissä riidoissa. Niissä riidan mediaani-intressi oli kaikista asianosaisryhmistä korkein, 33 388 euroa vuonna 2019. Yksityishenkilöiden välisten riitojen mediaani-intressi oli yli 2,5-kertaistunut vuoteen 2008 nähden. Yksityishenkilön yhteisöä vastaan nostamissa jutuissa mediaani-intressi oli lähes yhtä korkea, 30 940 euroa. Yhteisön yksityishenkilöitä vastaan nostamissa jutuissa riidan intressit olivat muihin asianosaisryhmiin verrattuna suhteellisen matalia, ja tässä asianosaisyhdistelmässä riidan mediaani-intressi oli 8 500 euroa vuonna 2019. Vaikkakin yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa kanteissa riidan mediaani-intressi oli kasvanut vuoteen 2008 nähden, olivat riidan mediaani-intressit silti muissa asianosaisyhdistelmissä vähintään lähes nelinkertaiset näihin juttuihin nähden. Yhteisöjen välisten riitojen keskimääräinen (mediaani) intressi oli 23 468 euroa, noin kolmanneksen pienempi kuin vuonna 2008. Vaikuttaa siis siltä, että käräjäoikeuksissa ei vuonna 2019 käsitelty kovinkaan paljon yritysten välisiä, intressiltään suuria riitoja. Sama havainto tehtiin myös vuonna 2008.**

Kuvio 16 Riidan intressin suuruus asianosaisryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

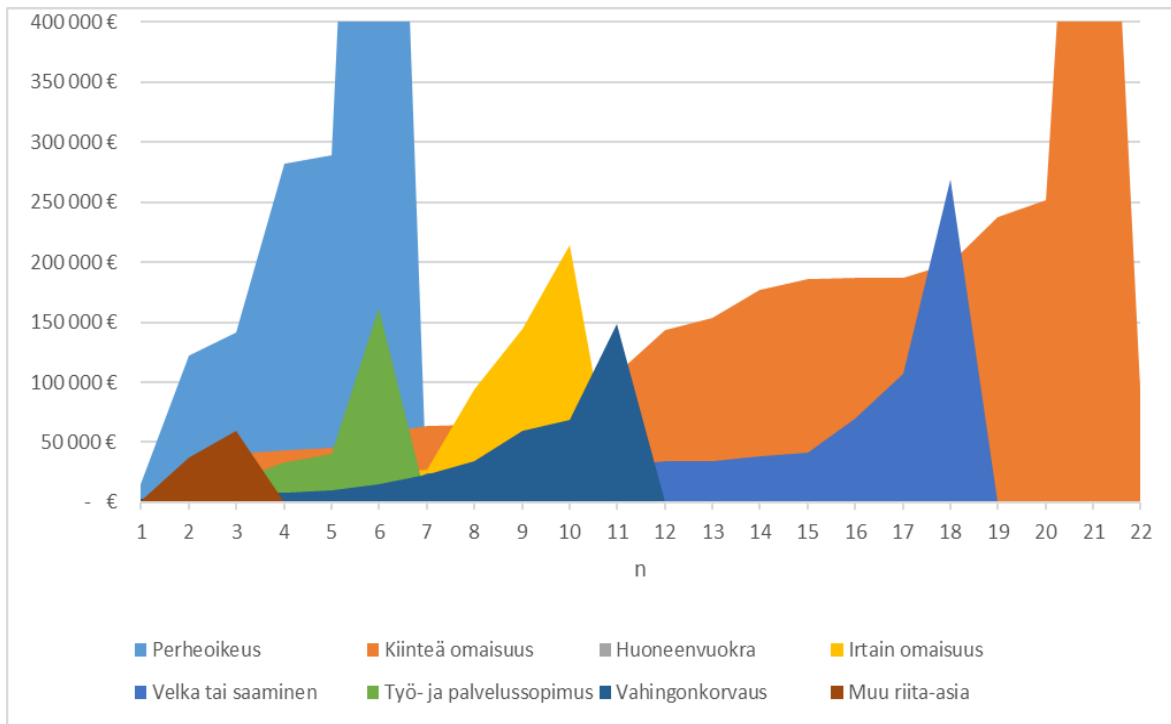
Koska yksityishenkilöiden välisten riitojen intressit olivat kasvaneet vuonna 2019 niin voimakkaasti aiempaan nähden, niitä tarkastellaan seuraavaksi hieman tarkemmin. Kuviossa 17 on esitetty kaikki eri yksityishenkilöiden välisten riitojen intressit (n=90)³¹ asiaryhmittäin vuodelta 2019, ja kuviossa 18 vastaavasti intressit (n=88)³² vuodelta 2008. Kuviot 17 ja 18 esittävät jokaisen yksittäisen havainnon euromäärän³³. Havainnot on kuviossa ilmaistu näin, sillä havaintojen pienen määrän takia niiden mediaaniarvoja ei olisi järkevää esitellä. X-akselilta löytyy havaintojen määrä (n) tietyssä asiaryhmässä ja y-akselilla riidan intressin euromäärä (€).

Jos elatusapujuttuja ei oteta huomioon, kiinteää omaisuutta koskevat riidat olivat yleisin asiaryhmä pääkäsitellyssä ratkaistuissa yksityishenkilöiden välisissä riidoissa vuosina 2008 ja 2019 (2019: 24 %; 2008: 27 %). Vuonna 2019 korkein kiinteään omaisuuteen liittyvä intressi oli hieman yli 880 000 euroa. Kuvioista 17 ja 18 nähdään, että monessa asiaryhmässä oli yksittäisiä hyvin korkeita intressejä. Vuonna 2019 perheoikeudellisissa tapauksissa vaadittiin harvoin kertasuorituksia, mutta kun niitä vaadittiin, olivat intressit hyvin korkeita. Korkein perheoikeudellinen intressi oli vuonna 2019 yli miljoona euroa, ja se koski elatusavun kertasuoritusta puolisolle.

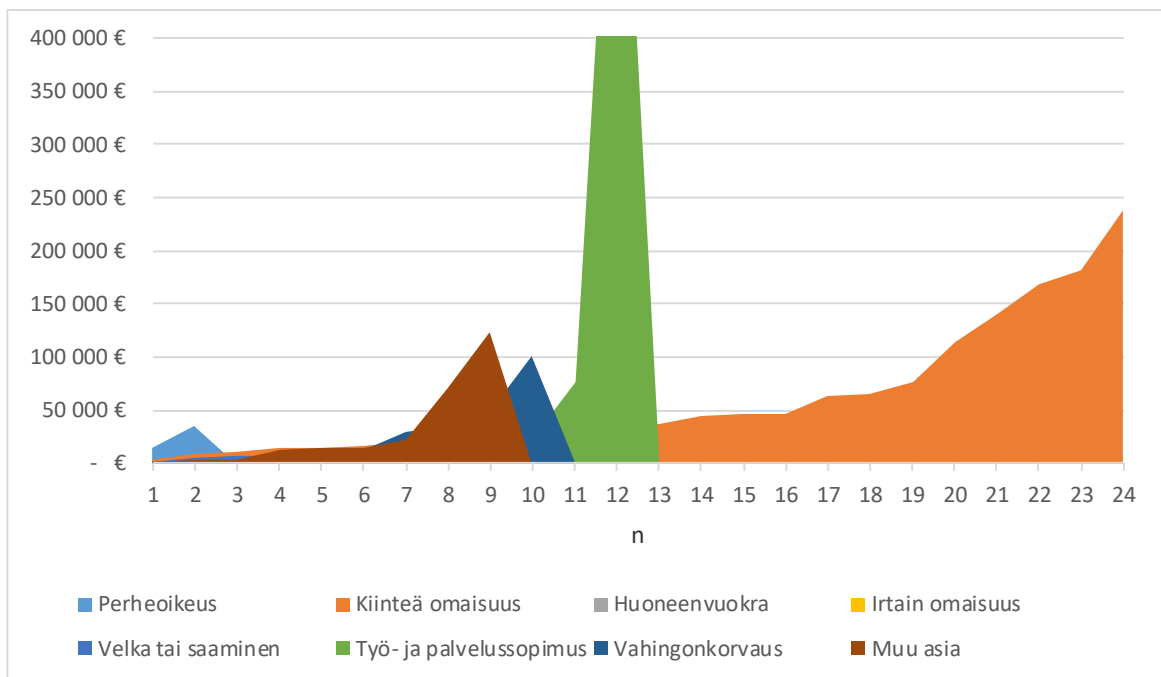
³¹ 2019: Yksityishenkilöiden väliset riita-asiat, n=171, joista 90 tapaukseen sisältyi euromääräinen intressi (ei sisällä elatusaputapauksia).

³² 2008 Yksityishenkilöiden väliset riita-asiat, n=133, joista 88 tapaukseen sisältyi euromääräinen intressi (ei sisällä elatusaputapauksia).

³³ Kuviossa 17 esimerkiksi velkaa tai saamista koskevia juttuja on ollut 18 kappaletta ja korkein velkaa koskeva riidan intressi on ollut yli 250 000 euroa.

Kuvio 17 Riidan intressin suuruus yksityishenkilöiden välisissä asioissa asiaryhmittäin, euroa, 2019 (n=90)³⁴.

Kuvio 18 Riidan intressin suuruus yksityishenkilöiden välisissä asioissa asiaryhmittäin, euroa, 2008 (n=88)³⁵.

³⁴ Kuviosta ylimenevät arvot: perheoikeus: n. 1 128 000 €; kiinteä omaisuus: n. 885 000 €.

Vuosien 2008 ja 2019 välisenä erona nähdään, että vuonna 2019 lähes kaikissa asiaryhmissä oli useampia yksittäisiä juttuja, joissa riidan intressi oli ollut yli 50 000 euroa, kun vuonna 2008 näitä oli ollut vain muutamia. Vuonna 2019 yli puolessa kiinteistöä koskevista jutuista riidan intressi oli yli 100 000 euroa, kun vuonna 2008 näitä juttuja oli ollut vain noin viidennes. **Keskeisin selitys yksityishenkilöiden välisten riidan intressien kasvamiselle vaikuttaa siis olevan intressien kasvu kiinteää omaisuutta koskevissa riidoissa, mutta myös yksittäisten, intressiltään suurempien juttujen lisääntyminen muissa asiaryhmissä.**

Yksi mahdollinen selitys intressien kasvulle pääkäsitellyssä ratkaistuissa, yksityishenkilöiden alulle panemissa jutuissa voi liittyä oikeudenkäyntikuluriskiin. Jos riidan intressi on pieni, sen ratkaiseminen käräjäoikeudessa voi muodostua oikeudenkäyntikulujen takia kalliiksi konfliktinratkaisukeinoksi saatutettavaan hyötyihin nähden. Oikeudenkäyntikuluriskin merkitys on arvatenkin suurin yksityishenkilöillä (ja pienillä yrityksillä), vaikkakin yksityishenkilöt voivat saada oikeusapua ja työsuhdetta koskevissa asioissa esimerkiksi ammattiliiton tarjoamaa oikeudellista apua.

Vuoden 2015 tuomioistuinmaksulain oikeudenkäyntimaksujen korotuksen tarkoituksena oli vähentää sellaisia juttuja käräjäoikeuksissa, joissa oikeusturvaintressi on pieni (HE 29/2015 vp). Käräjäoikeuksiin saapuneiden laajojen riita-asioiden määrä vähenikin vuonna 2016, oletettavasti ainakin osin oikeudenkäyntimaksun korotuksen seurauksena (Siro & Aaltonen, 2019). On mahdollista, että tuomioistuinmaksulain uudistus karsi sen tavoitteiden mukaisesti juurikin intressiltään pieniä juttuja käräjäoikeuksista, heijastuen myös pääkäsitellyyn päätyneihin juttuihin.

Myös pääkäsitellyssä ratkaistujen juttujen osuus on pienentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. On mahdollista, että jos riita-asia päädytään viemään käräjäoikeuteen, se pyritään joka tapauksessa ratkaisemaan valmisteluvaiheessa tai sovinnollisesti täysimääräisen oikeudenkäyntikuluriskin pelossa. Tällöin pääkäsitelyyn vietäisiin ensi sijassa juttuja, joissa riidan intressi on keskimääräistä korkeampi. Vastaavasti ne yksityishenkilöiden alulle panemat jutut – ja erityisesti yksityishenkilöiden väliset jutut – joissa riidan intressi on ollut keskimääräistä pienempi, saattavat jäädä useammin käräjäoikeuksien tai pääkäsitelyn ulkopuolelle. Pääkäsitelyssä ratkaistuissa, yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa intressiltään pienten (alle 10 000 euroa) riita-asioiden suhteellinen osuus on pienentynyt vuosikymmenessä (*kuvio 15*). Aineiston perusteella ei voida kuitenkaan arvioida tarkemmin sitä, onko juttujen osuus pienentynyt nimenomaan pääkäsitelyssä vai laajemmin käräjäoikeuksissa.

Riidan intressit olivat taas laskeneet yhteisöjen nostamissa kanteissa ja erityisesti yhteisöjen välisissä riidoissa. Intressit olivat olleet kaikkina vuosina selvästi pienimmät yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa kanteissa (*kuvio 16*), joiden suhteellinen osuus pääkäsitelyssä ratkaistuista jutuista oli suurentunut vuoteen 2008 nähden (*jakso 3.1*). Aineiston perusteella havaitaan siis, että riidan intressit ovat kehittyneet varsin eri tavoin sen mukaan, mitä riita koskee tai ketkä ovat sen osapuolina.

³⁵ Kuviosta ylimenevä arvo: työ- ja palvelussopimus n. 743 000 €.

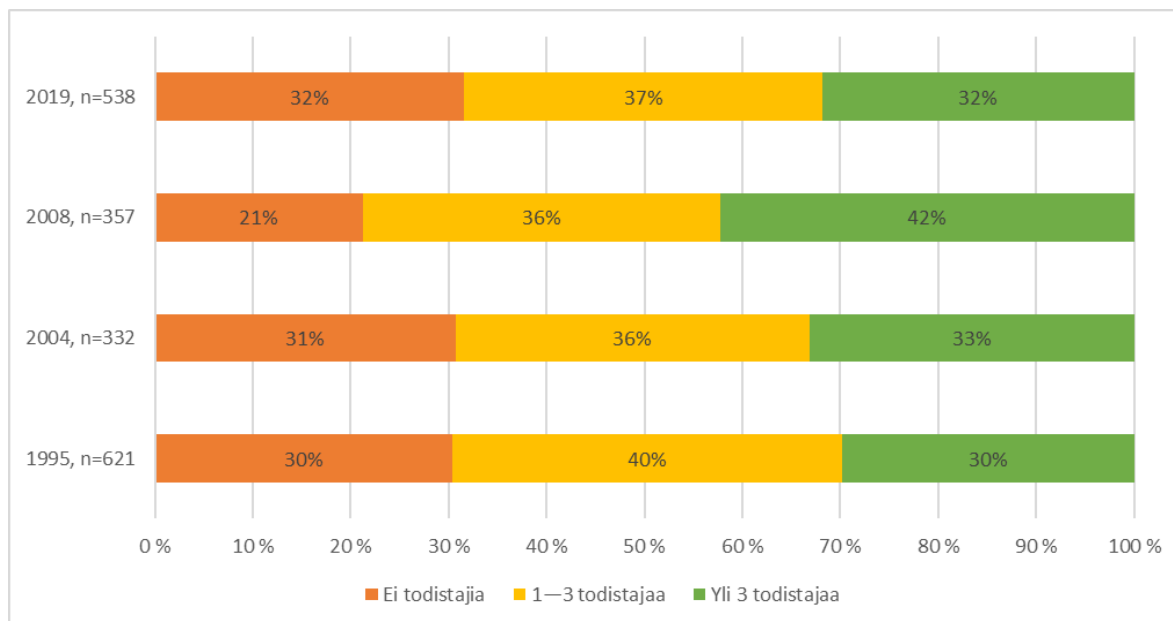
3.4 TODISTAJAT

Keskeiset tulokset

- Pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa kuultiin keskimäärin (mediaani) kahta todistajaa vuonna 2019. Kolmanneksessa riita-asioita ei kuultu lainkaan todistajia.
- Vuonna 2019 todistajia kuultiin eniten kiinteää omaisuutta ja työ- tai palvelussuhdetta koskevissa asioissa.
- Kuultujen todistajien määrä oli laskenut aikaisempiin vuosiin nähden, ja sellaisten juttujen osuus oli kasvanut, joissa ei kuultu lainkaan todistajia. Kuultujen todistajien määrä oli laskenut lähes kaikissa asiaryhmissä.

Pääkäsitelyssä kuultujen todistajien määrä oli laskenut verrattuna aikaisempiin tutkimusvuosiin. Vuonna 2019 (n=538) kuultiin keskimäärin (mediaani) kahta todistajaa. Suurin todistajamäärä yksittäisessä riita-asioissa oli 20 todistajaa. Aiempina tutkimusvuosina pääkäsitelyssä ratkaistuissa jutuissa oli kuultu keskimäärin (mediaani) kolmea todistajaa.³⁶

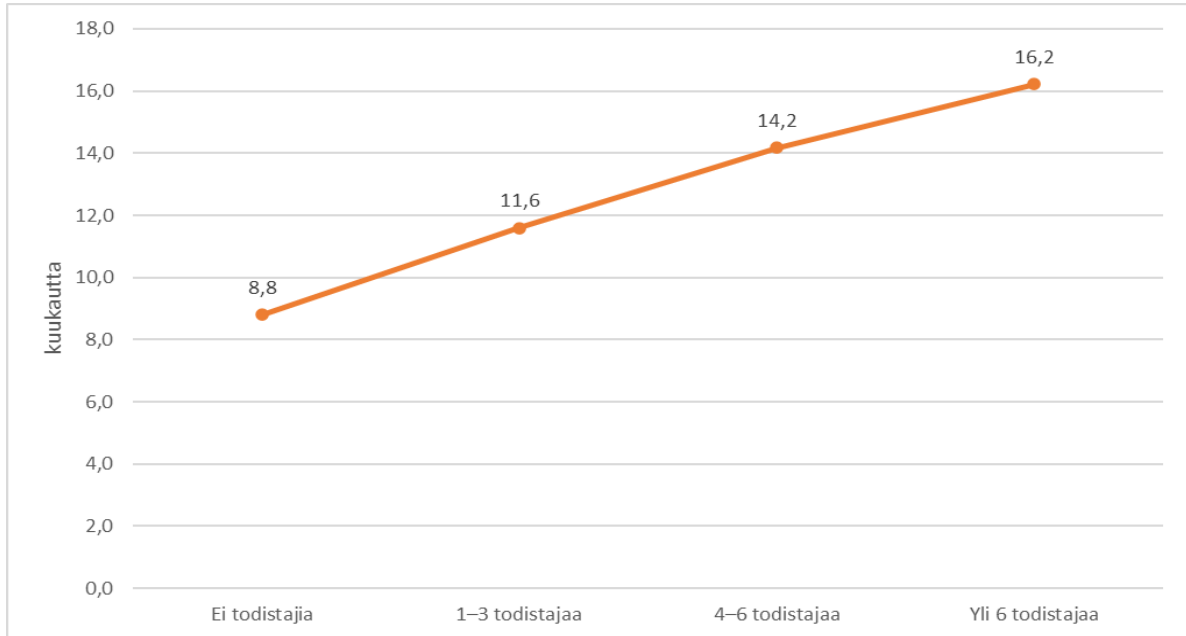
Kuviossa 19 on eritelty kuultujen todistajien määrä luokittain eri tutkimusvuosina. **Vuonna 2019 noin kolmasosassa jutuista (n=170) ei kuultu lainkaan todistajia.** Vuonna 2008 noin viidennes jutuista ratkaistiin ilman todistajien kuulemista. **Ilman todistajia ratkaistujen juttujen osuus oli siis vuonna 2019 noin puolitoistakertainen vuoteen 2008 nähden,** joskin samalla tasolla kuin vuosina 1995 ja 2004. Vuonna 2019 noin 32 prosentissa (n=171) jutuista kuultiin yli kolmea todistajaa. Osuus oli pienempi kuin vuonna 2008, jolloin noin 42 prosentissa jutuista kuultiin yli kolmea todistajaa.

Kuvio 19 Todistajien määrä pääkäsitelyyn edenneissä riita-asioissa käräjäoikeuksissa, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

³⁶ Todistajien määrän keskiarvo niissä jutuissa, joissa kuultiin todistajia: 2019: 4,2; 2008: 4,7; 2004: 4,1; 1995: 3,7.

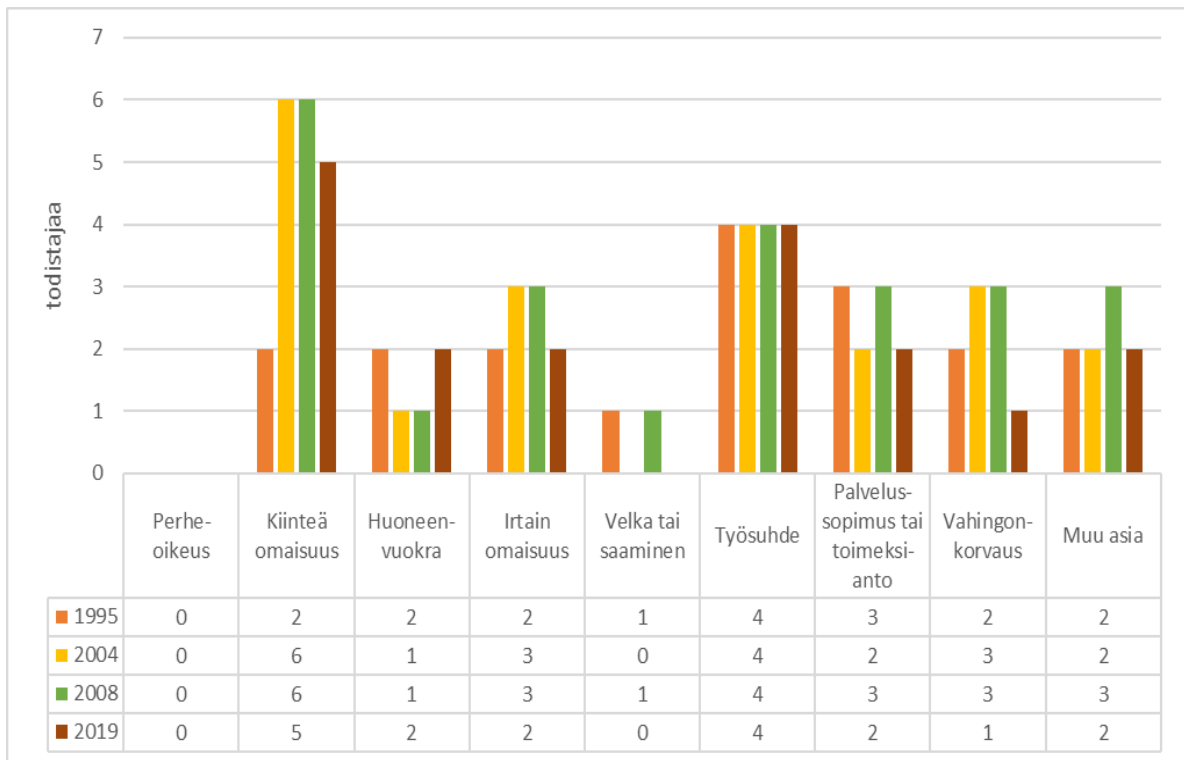
Kuviossa 20 on eritelty pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian mediaanikäsitteilyaika kuultujen todistajien määrän mukaan vuonna 2019. Riita-asian käsitteilyaika on ollut sitä pidempi mitä enemmän todistajia riita-asiassa on kuultu. Tulos ei ole kovin yllättävä, sillä todistelun vastaanottaminen voi arvatenkin pidentää istuntokäsittelyä tai lisätä niiden määrää.

Kuvio 20 Pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian käsitteilyaika kuultujen todistajien määrän mukaan, mediaani, kuukautta, 2019.

Kuviossa 21 on eritelty kuultujen todistajien mediaanimäärä asiaryhmittäin eri tutkimusvuosina. Tarkastelu sisältää myös tapaukset, joissa ei ole kuultu lainkaan todistajia. Kuultujen todistajien määrä oli vuonna 2019 pienempi lähes kaikissa asiaryhmissä verrattuna aikaisempiin vuosiin. **Kiinteää omaisuutta koskeissa jutuissa kuultiin eniten todistajia vuonna 2019.** Jutuissa oli ollut eniten todistajia myös aikaisempina vuosina. Riitojen luonteen vuoksi (esimerkiksi hometaloriidat) asian selvittämiseen saatetaan tarvita usein laajempaa todistelua. Lisäksi kiinteää omaisuutta koskeissa jutuissa riidan intressit olivat merkittävästi korkeampia muihin asiaryhmiin nähden (*jakso 3.3*), joten niissä on mahdollisesti haluttu myös panostaa laajaan todisteluun.

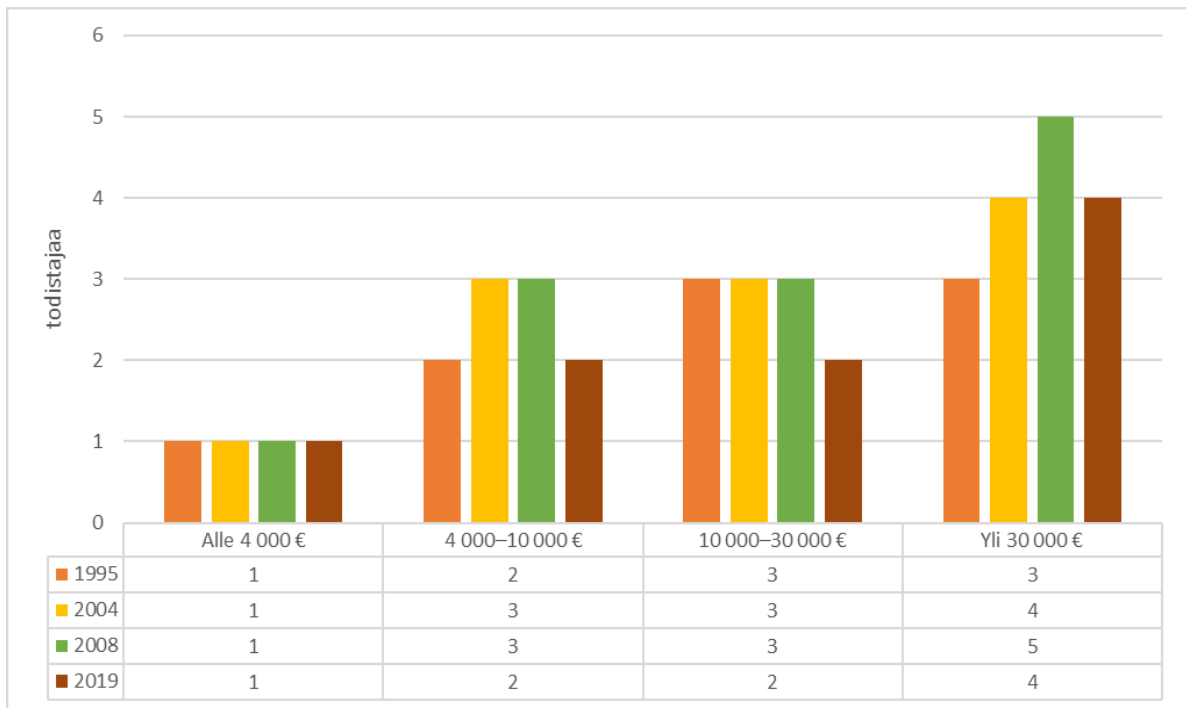
Toiseksi eniten todistajia kuultiin vuonna 2019 työsuhteeseen liittyvissä asioissa, joissa kuultiin keskimäärin (mediaani) neljää todistajaa. Työsuhdetta koskeissa riidoissa todistajien mediaanimäärä oli pysynyt vakaana kaikkina tarkasteluvuosina. Perheoikeudellisissa asioissa ja velkaa koskeissa jutuissa ei ole juurikaan kuultu todistajia. Vuonna 2019 noin 80 prosentissa perheoikeudellisista riidoista ei kuultu lainkaan todistajia, ja velkomusta koskeissa asioissa todistajia ei kuultu noin 55 prosentissa jutuista.

Kuvio 21 Kuultujen todistajien määrä asiaryhmittäin, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008, 2019³⁷.

Kuviossa 22 on eritelty kuultujen todistajien mediaanimäärä riidan intressin mukaan eri tutkimusvuosina. Kuultujen todistajien mediaanimäärä on pääpiirteittäin ollut sitä suurempi, mitä korkeampi riidan intressi on ollut. Vuonna 2019 intressiltään alle 4 000 euron riita-asioissa kuultujen todistajien mediaanimäärä oli yksi todistaja, 4 000–30 000 euron (4 000–10 000 €; 10 000–30 000 €) intresseille kaksi todistajaa ja yli 30 000 euron intresseille kolme todistajaa. Kuultujen todistajien määrä on pysynyt samansuuruisena alle 4 000 euron riidoissa kaikkina tarkasteluvuosina. Suurempien riidan intressien kohdalla kuultujen todistajien mediaanimäärä oli vuonna 2019 kaikissa intressiluokissa pienempi kuin vuonna 2008. Kuultujen todistajien määrä vaikuttaa siis pienentyneen myös riidan intressien mukaan tarkasteltuna.

³⁷ Mukana ovat myös ne riita-asiat, joissa ei kuultu lainkaan todistajia, mikä laskee osin kuultujen todistajien mediaanimääriä. Jos havaintoja on ollut parillinen määrä, on tarkasteluun (mediaaniksi) valittu korkeampi keskimääräinen arvo.

Kuvio 22 *Kuultujen todistajien määrä riidan intressin mukaan euroluokittain, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008, 2019.*³⁸

Pääkäsitellyssä ratkaistuissa riita-asioissa on siis kuultu keskimäärin aikaisempia vuosia vähemmän todistajia. Vuonna 2008 todistajia kuultiin enemmän kuin vuosina 1995 ja 2004. Muutoksen arvioitiin johtuvan juttujen monimutkaistumisesta ja vastaavasti yksinkertaisten velkomusasioiden osuuden vähentymisestä pääkäsitellyssä ratkaistuista jutuista, joissa harvemmin kuultiin todistelua (Ervasti 2009, s. 17). Vuonna 2019 velkaa tai saamista koskevien asioiden osuus pääkäsitellyssä ratkaistuista asioista on suurentunut kymmenen vuoden takaiseen nähden (*jakso 3.2.1*). Velkaa ja saamista koskevien juttujen osuuden kasvulla on oletettavasti ollut vaikutusta siihen, että pääkäsitellyssä ratkaistiin suhteessa enemmän juttuja, joissa ei kuultu todistelua. Toisaalta keskimäärin (mediaani) kuultujen todistajien määrä oli vähentynyt myös lähes kaikissa muissa asiaryhmissä vuosikymmenen takaiseen nähden (*kuvio 21*). Velka- ja saamisasioiden suhteellinen lisääntyminen ei siis yksin selitä todistelun vähenemistä pääkäsitellyssä ratkaistuissa jutuissa. Selkeää selitystä todistajien määrän vähentymiselle ei noussut esiin aineistosta³⁹.

Todistajien määrällä voi olla vaikutusta myös oikeudenkäyntikulujen määrään, sillä todistelun vastaanottaminen voi pidentää istuntopäiväjä ja näin vaikuttaa avustajien palkkioihin. Lisäksi todistajille maksetaan yleensä todistelupalkkioita. Luvussa 4 esitellään tarkemmin oikeudenkäyntikulujen kehitystä, mutta voidaan lähtökohtaisesti todeta, että todistajien kuulemisen vähentyminen ei ole yleisellä tasolla laskenut pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja.

³⁸ Mukana ovat myös ne riita-asiat, joissa ei kuultu lainkaan todistajia, mikä laskee osin kuultujen todistajien mediaanimääriä.

³⁹ Vuonna 2016 voimaan astunut laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (732/2015) laajensi jossain määrin tuomioistuimen mahdollisuutta evätä todistelua. Lain esitöissä kuitenkin arvioitiin, että koska tätä oikeutta sovelletaan yleensäkin varovaisesti, ei lakimuutoksella olisi merkittäviä vaikutuksia esitettävään todisteluun (HE 46/2014 vp, s. 41).

3.5 KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Keskeiset tulokset

- Tuomiot olivat keskimäärin (mediaani) 14 sivun mittaisia vuonna 2019.
- Viittaaminen oikeuslähteisiin oli yleistynyt tuomioissa.

Tuomiot olivat sivumäärältään pidempiä verrattuna aikaisempiin tutkimusvuosiin⁴⁰. Vuonna 2019 tuomiot olivat mediaaniltaan 14 sivun mittaisia. Vuonna 2019 lyhyimmässä tuomissa oli yksi sivu ja pisimmässä 180 sivua. Vuonna 2008 tuomiot olivat olleet mediaaniltaan yhdeksän sivun mittaisia ja vuonna 2004 kahdeksan sivun mittaisia⁴¹. On kuitenkin huomattava, että riita-asioiden kirjaamiskäytännöissä tuomioistuinten järjestelmiin (Tuomas, RITU) on tapahtunut muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. On siis mahdollista, että havaittu muutos ratkaisiasiakirjojen keskimääräisessä pituudessa selittyy kirjaamiskäytännön muutoksilla.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 4 §:n mukaan tuomio on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. **Pääkäsittelyssä ratkaistuissa jutuissa lainsäädäntöön, hallituksen esityksiin, oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen viittaaminen oli suhteessa lisääntynyt.** Vuonna 2019 noin 78 prosentissa pääkäsittelyssä annetuista tuomioista viitattiin johonkin lakiin. Noin viidenneksessä tuomioista ei ollut lainkaan lakiviittauksia. Vuonna 2008 noin 69 prosenttia ratkaisuista oli sisältänyt lakiviittauksen⁴². Vuonna 2019 hallituksen esityksiin viitattiin 30 prosentissa, oikeuskäytäntöön 38 prosentissa ja oikeuskirjallisuuteen 30 prosentissa pääkäsittelyssä annetuista ratkaisuista. Hallituksen esityksiin viittaaminen oli kolminkertaistunut, oikeuskäytäntöön viittaaminen kaksikertaistunut ja oikeuskirjallisuuteen viittaaminen yli puoli-toistakertaistunut verrattuna aiempiin tarkasteluvuosiin.

⁴⁰ Selvyyden vuoksi tässä jaksossa käytetään ratkaisuista termiä tuomiot, vaikkakin tarkastelu sisältää myös muut annetut ratkaisut. Ks. jakso 3.2.1.

⁴¹ Vuoden 1995 osalta tietoa ei saatavissa.

⁴² Vuonna 2004 lakiin viittamisen osuus on ollut kaikista korkein: tuolloin johonkin lakiin viitattiin 92 prosentissa asioista. Vuosina 2008 ja 2019 lakiviittauksiksi kirjattiin muut kuin viittaukset oikeudenkäymiskaareen. Vuonna 2004 myös viittaukset oikeudenkäymiskaareen oli laskettu mukaan.

4 OIKEUDENKÄYNTIKULUT

4.1 ASIANOSAISTEN OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Keskeiset tulokset

- Oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet voimakkaasti ja samalla oikeudenkäyntiriski oli kohonnut pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa. Kantajan mediaanioikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet noin 22 prosenttia ja vastaajan noin 61 prosenttia vuoteen 2008 nähden.
- Vuonna 2019 kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus oli 9 213 euroa ja vastaajan 10 246 euroa.
- Vuonna 2019 noin 41 prosentissa pääkäsittelyssä ratkaistuista riita-asioista asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikulut (oikeudenkäyntikuluriski) olivat suuremmat kuin riidan intressi. Osuus oli samaa suuruusluokkaa vuonna 2008. Oikeudenkäyntikuluriski oli kasvanut keskimääräistä voimakkaimmin riita-asioissa, joissa riidan intressi oli ollut yli 30 000 euroa ja jutuissa, joissa yksityishenkilö oli nostanut kanteen.
- Pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen ja oikeudenkäyntikuluriskin kasvu ovat painottuneet yksityishenkilöiden nostamiin kanteisiin. Oikeudenkäyntikulut ovat pysytelleet suunnilleen vuoden 2008 tasolla yhteisöjen alulle panemissa riita-asioissa.
- Oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat kiinteää omaisuutta koskevissa riidoissa, joissa kantajan mediaanikulut olivat 23 439 euroa ja vastaajan 22 501 euroa. Pienimmät oikeudenkäyntikulut olivat perheoikeutta ja velkaa tai saamista koskevissa jutuissa.
- Oikeudenkäyntikulujen kehitys oli poikennut toisistaan myös eri asiaryhmien välillä. Kiinteää omaisuutta ja vakuutus sopimuksia koskevat riidat olivat kallistuneet voimakkaasti vuosikymmenessä; niissä asianosaisten (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet yli 10 000 eurolla. Työsuhdetta koskevissa jutuissa vastaajien, eli käytännössä työnantajien tai entisten työnantajien, oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet noin 80 prosenttia vuoteen 2008 nähden. Velkaa tai saamista koskevissa riita-asioissa kantajan oikeudenkäyntikulut olivat taas laskeneet.

4.1.1 Oikeudenkäyntikuluvaatimukset

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan korvattavat oikeudenkäyntikulut koostuvat oikeudenkäynnin valmistelusta, asian ajamisesta tuomioistuimessa sekä avustajan palkkiosta. Lisäksi korvattaviin oikeudenkäyntikuluihin kuuluvat oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttamasta työstä ja oikeudenkäyntiin välittömästi liittyvästä menetyksestä aiheutuneet asianosaiskulut. Asianosaiselle itselleen syntyneitä kuluja tarkastellaan tarkemmin alaluvussa 5.2.4. Avustajan palkkio muodostaa yleensä suurimman osan oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta ja korvattavista oikeudenkäyntikulusta, vaikkakaan avustajan palkkion suuruudesta suhteessa muihin oikeudenkäyntikuluihin ei ole valitettavasti saatavilla systemaattista erittelyä. Tässä luvussa esitellyt aikaisempien tutkimusvuosien 1995, 2004 ja 2008 oikeudenkäyntikulut on muutettu vertailukelpoiksi vuoden 2019 oikeudenkäyntikulujen kanssa Tilastokeskuksen elinkustannusindeksikorjauksen mukaan.

Avustajan palkkio sisältää pääosin arvonlisäveron (ALV). Vuonna 2019 arvonlisäverolain (1501/1993) 84 §:n mukainen vero avustajan palkkiolle oli 24 prosenttia, kun vuosina 1995, 2004 ja 2008 arvonlisävero oli ollut 22 prosenttia. Arvonlisäverovelvolliset asianosaiset saavat vähentää omassa verotuk-

sessaan sen arvonlisäveron, jonka he maksavat avustajalleen tai asiamiehelleen arvonlisäverolain 102 §:n mukaisesti, jolloin asianosaisten todellisten oikeudenkäyntikulujen määrä on oikeudenkäyntikuluvaatimuksen arvonlisäveroton osuus (ALV 0 %). Heidän vastapuolensa ei tarvitse hävitessään korvata arvonlisäverovelvollisen asianosaisten oikeudenkäyntikuluja arvonlisäveron suuruiselta osuudelta. Vuonna 2019 hieman alle 10 prosentissa (kantaja, n=46; vastaaja, n=52) aineiston asianosaisten oikeudenkäyntikuluista arvonlisävero oli ollut 0 prosenttia. Jos asianosainen taas ei ole arvonlisäverovelvollinen, tämän vastapuolen tulee hävitessään korvata oikeudenkäyntikulut myös arvonlisäveron suuruudelta.⁴³ Yli 90 prosenttia asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksista sisälsi arvonlisäveron osuuden vuonna 2019, eli suurin osa asianosaisista ei ollut arvonlisäverovelvollisia. Arvonlisäveron nousu kahdella prosenttiyksiköllä on siis myös nostanut hieman oikeudenkäyntikulujen suuruutta suurimmassa osassa oikeudenkäyntikuluvaatimuksia⁴⁴.

Jos kantaja ei saa oikeusapua, on hän pääsääntöisesti velvollinen maksamaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukaisen oikeudenkäyntimaksun. Oikeudenkäyntimaksu on ollut 510 euroa pääkäsitellyssä ratkaistavalle riita-asialle 1.1.2019 alkaen (1383/2018, Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta). Kantaja voi kuitenkin vaatia oikeudenkäyntimaksua korvattavaksi vastaajalta oikeudenkäyntikululaskussaan. Aineistossa oikeudenkäyntimaksu sisältyy siis vain kantajan vaatimuksiin, ja nostaa kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksia pääsääntöisesti 500 tai 510 eurolla (ennen 1.1.2019 vireille tulleissa jutuissa 500 euroa). Oikeudenkäyntimaksun vaikutusta ei ole kuitenkaan otettu erikseen huomioon analyysissä, sillä se olisi vaatinut juttujen tarkempaa erottelua sekä eri vuosina voimassa olleiden oikeudenkäyntimaksujen huomioimista. Asianosaisten oikeudenkäyntikuluja verratessa on kuitenkin hyvä muistaa, että kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus sisältää vastaajan vaatimukseen nähden tämän ylimääräisen kuluerän, joka nostaa kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimusta.

Pääkäsitellyssä ratkaistujen oikeudenkäyntikulujen kehitystä voidaan tarkastella *asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksen tai tuomittujen oikeudenkäyntikulujen* mukaan. Ensimmäisessä kyse on asianosaisten vaatimuksesta, ja jälkimmäisessä siitä määrästä, joka lopulta tulee hävinneen asianosaisten maksettavaksi hänen omien oikeudenkäyntikulujensa lisäksi. Tässä luvussa keskitytään tarkastelemaan asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksia. Vaadittujen oikeudenkäyntikulujen ja tuomittujen kulujen välisiä eroja ja tuomittuja oikeudenkäyntikuluja tarkastellaan tarkemmin 5. luvussa.

Taulukko 3 Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset, euroa, 2019.

2019	n	ka €	med €	min €*	max €*
Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	496	14 884	9 213	150	280 000
Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	440	17 513	10 246	150	360 000

* Arvot pyöristetty.

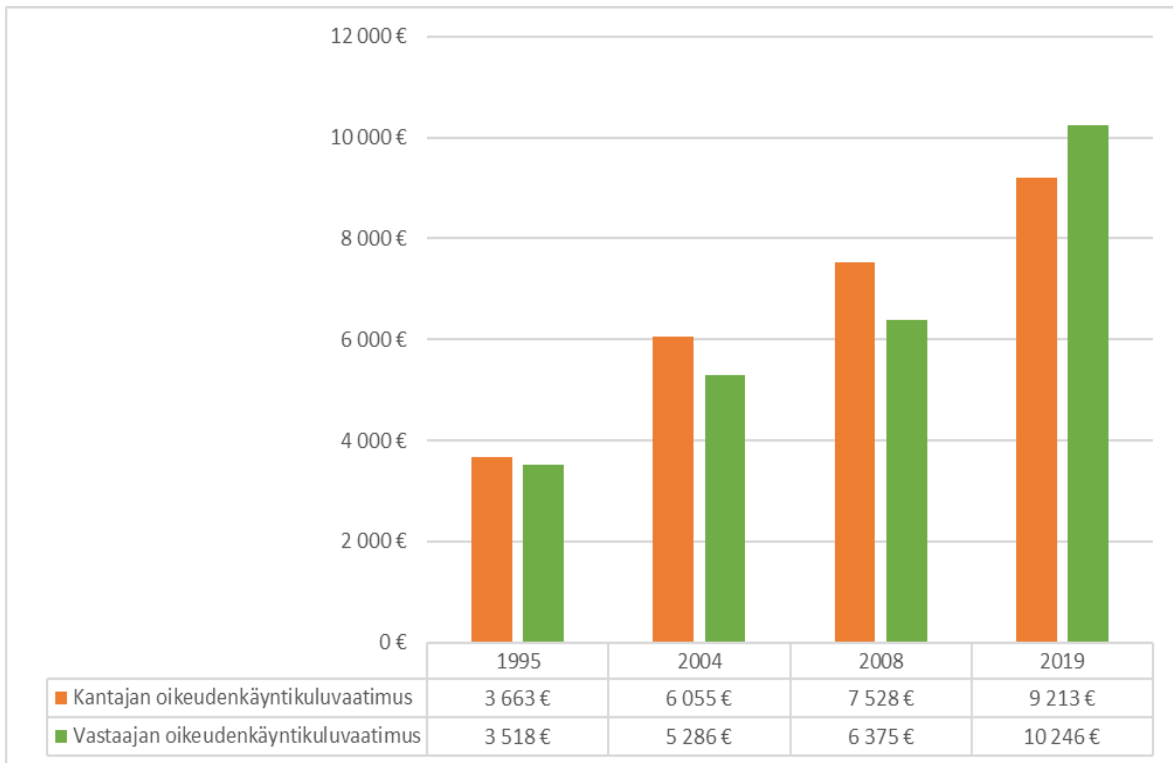
Oikeudenkäyntikuluja on tarkasteltu pääasiassa mediaanien kautta, koska oikeudenkäyntikuluvaatimukset ovat eronneet voimakkaasti toisistaan. Vuonna 2019 molempien asianosaisten pienin oikeudenkäyntikuluvaatimus oli ollut noin 150 euroa ja suurimmat oikeudenkäyntikuluvaatimukset reilusti yli 200 000 euroa. **Vuonna 2019 kantajan mediaanioikeudenkäyntikulut olivat 9 213 euroa ja vastaajan 10 246 euroa.** Vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimus oli noin 11 prosenttia kantajien mediaanivaatimusta korkeampi. Tosiasiassa kantajan ja vastaajan vertailukelpoisten oikeudenkäynti-

⁴³ Arvonlisäveron huomioon ottamisesta ja näyttövelvollisuudesta oikeudenkäyntikuluissa, ks. HelHo, 2011.

⁴⁴ Ero tosin on melko pieni. Esimerkiksi 10 000 euron arvonlisäverottomalle oikeudenkäyntikuluvaatimukselle ero 22 prosentin ja 24 prosentin ALV-kannan välillä on 200 euroa.

kulujen välinen ero oli tätä vielä hieman suurempi, koska kantajan vaatimukseen sisältyi pääosin edellä mainittu, noin 500 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu. Näin asianosaisten vertailukelpoisten oikeudenkäyntikuluvaatimusten ero on noin 1 500 euroa. Aikaisempina tutkimusvuosina kantajan mediaanioikeudenkäyntikuluvaatimus oli ollut vastaajan vaatimusta korkeampi.

Kuviossa 23 on eritelty asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset eri tutkimusvuosina. **Oikeudenkäyntikulujen kasvu pääkäsitellyssä ratkaistuissa riita-asioissa on edelleen jatkunut.** Kantajan keskimääräiset (mediaani) oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet noin 22 prosenttia ja vastaajan 61 prosenttia vuosien 2008–2019 välillä. **Vastaajien keskimääräinen (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus oli siis kasvanut kantajien oikeudenkäyntikuluvaatimuksia voimakkaammin.**

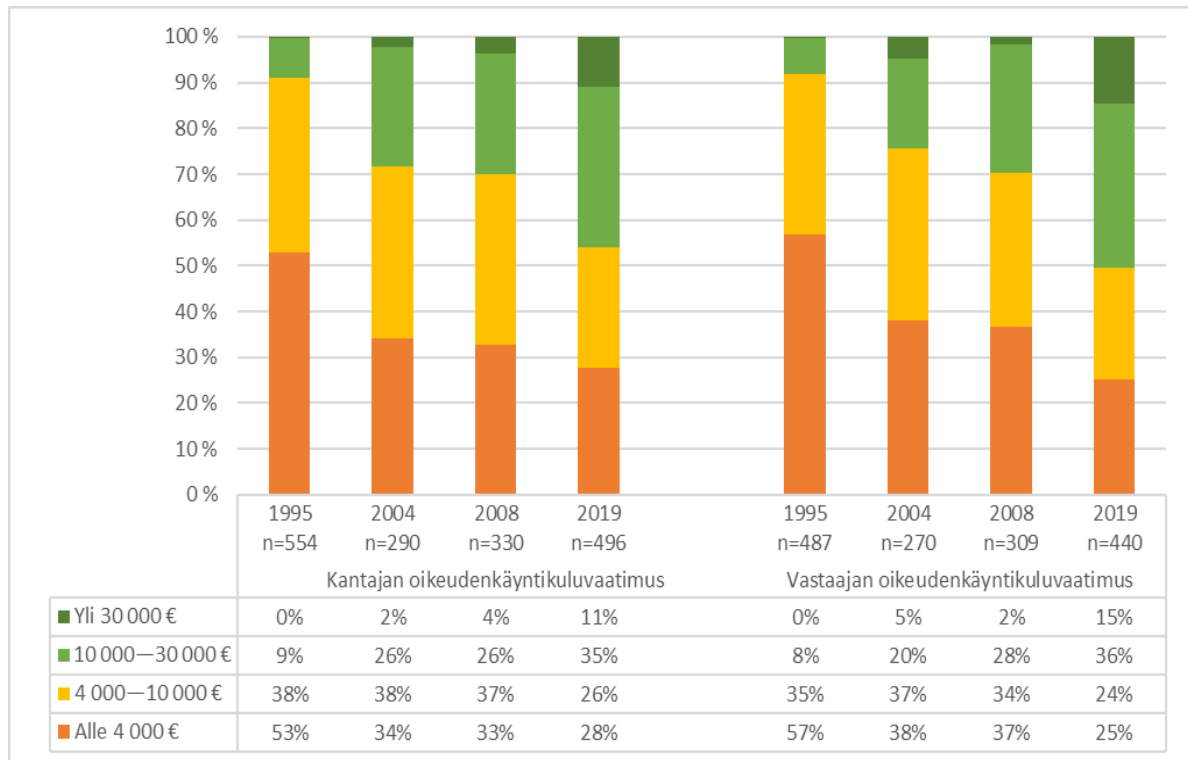
Kuvio 23 Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Oikeusapua saaneiden asianosaisten kohdalla oikeudenkäyntikulut määräytyvät oikeusavun palkkioperusteita koskevan valtioneuvoston asetuksen mukaan (290/2008, Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista). Asetuksessa säädetään avustajan tuntilaskutuksesta, hyväksyttävistä kuluista ja kulujen erittelystä. Lisäksi oikeusapua saaneen kantajan ei tarvitse maksaa tuomioistuinmaksua. Oikeusapua saaneiden asianosaisten oikeudenkäyntikulut eroavat siis kulurakenteeltaan muista oikeudenkäyntikuluvaatimuksista. Jos oikeusapua saaneet asianosaisten rajataan tarkastelun ulkopuolelle, asianosaisten oikeudenkäyntivaatimusten mediaanit olivat vielä hieman edellä esitettyä korkeampia.

Kun oikeusapujutut on rajattu pois, vuonna 2019 kantajan (n=403) oikeudenkäyntikuluvaatimus (mediaani) oli 10 824 euroa ja vastaajan (n=367) 12 028 euroa. Kantajan kohdalla oikeusapujuttujen osuus oli vastaajaa suurempi, ja niiden pois jättäminen nostaa kantajan oikeudenkäyntikuluja hie-

man enemmän kuin vastaajan kohdalla. Tästä huolimatta vastaajan oikeudenkäyntikulut olivat kantajan kuluja korkeammat.

Kuvioissa 24 tarkastellaan kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksia euroluokittain eri tutkimusvuosina. **Yli 10 000 euron oikeudenkäyntikulujen osuus oli suurentunut kummankin asianosaisten kohdalla aikaisempiin tarkasteluvuosiin nähden.** Vuonna 2019 lähes puolet sekä kantajan että vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksista olivat yli 10 000 euroa, kun vuonna 2008 vain noin kolmannes asianosaisten vaatimuksista oli ollut tämän suuruisia.

Kuvio 24 Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset euroluokittain, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kaikkein korkeimpien oikeudenkäyntikuluvaatimusten (yli 30 000 €) suhteellinen osuus oli suurentunut eniten: vuonna 2008 vain muutama prosentti asianosaisten oikeudenkäyntikuluista oli tämän suuruisia, kun vuonna 2019 kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksista 11 prosenttia (n=52) ja vastaajan vaatimuksista 15 prosenttia (n=64) oli 30 000 euroa suurempia. Alle 4 000 euron oikeudenkäyntikulujen suhteellinen osuus oli pienentynyt molempien asianosaisten kohdalla jokaisena tarkasteluvuonna suhteessa edelliseen.

4.1.2 Oikeudenkäyntikuluriski

Oikeudenkäyntikuluriskillä⁴⁵ tarkoitetaan asianosaisten yhteenlaskettuja oikeudenkäyntikuluvaatimuksia, eli sitä oikeudenkäyntikulujen maksimimäärää, joka voi koitua asianosaisten maksettavaksi, jos hän häviää riita-asian ja joutuu korvaamaan voittajan oikeudenkäyntikulut sekä vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan. Vuonna 2019 (mediaani) oikeudenkäyntikuluriski oli 15 343 euroa.

⁴⁵ Sisältää vain tapaukset, joissa ollut euromääräinen intressi (ei sisällä elatusaputapauksia), n=411.

Kun kuluriskiä verrataan riidan intressiin, voidaan arvioida pääkäsitelyssä ratkaistavan riita-asian käsittelyn kalleutta suhteessa riidan kohteeseen.

Taulukossa 4 on esitelty oikeudenkäyntikuluriski (mediaani), riidan intressi (mediaani) ja näiden välinen suhde eri tarkasteluvuosina. Vuosina 2004 ja 2008 oikeudenkäyntikuluriskin suhde riidan intressiin oli kasvanut (1995: 47 %; 2004: 54 %; 2008: 74 %) edelliseen tarkasteluvuoteen nähden. Tämä tarkoittaa sitä, että asianosaisten oikeudenkäyntikulut olivat vuosina 2004 ja 2008 kasvaneet riidan intressejä voimakkaammin; riidan ratkaiseminen pääkäsitelyssä oli siis muuttunut aiempaa kalliimmaksi suhteessa intressin suuruuteen.

Vuonna 2019 mediaaneittain tarkasteltuna oikeudenkäyntikuluriski oli noin 64 prosenttia riidan intressistä. Vuosien 2008–2019 välillä oikeudenkäyntikuluriskin suhde riidan intressiin oli siis pienentynyt (2008: 74 %; 2019: 64 %). **Pääkäsitelyssä ratkaistujen riitojen mediaani-intressi oli kasvanut oikeudenkäyntikuluriskiä voimakkaammin vuoteen 2008 nähden: oikeudenkäyntikuluriski oli suurentunut noin 23 prosenttia ja riidan intressi 43 prosenttia.** Riidan ratkaiseminen pääkäsitelyssä ei kuitenkaan ole muuttunut aiempaa edullisemmaksi, vaan sekä riidan mediaani-intressi että oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat molemmat suurentuneet.

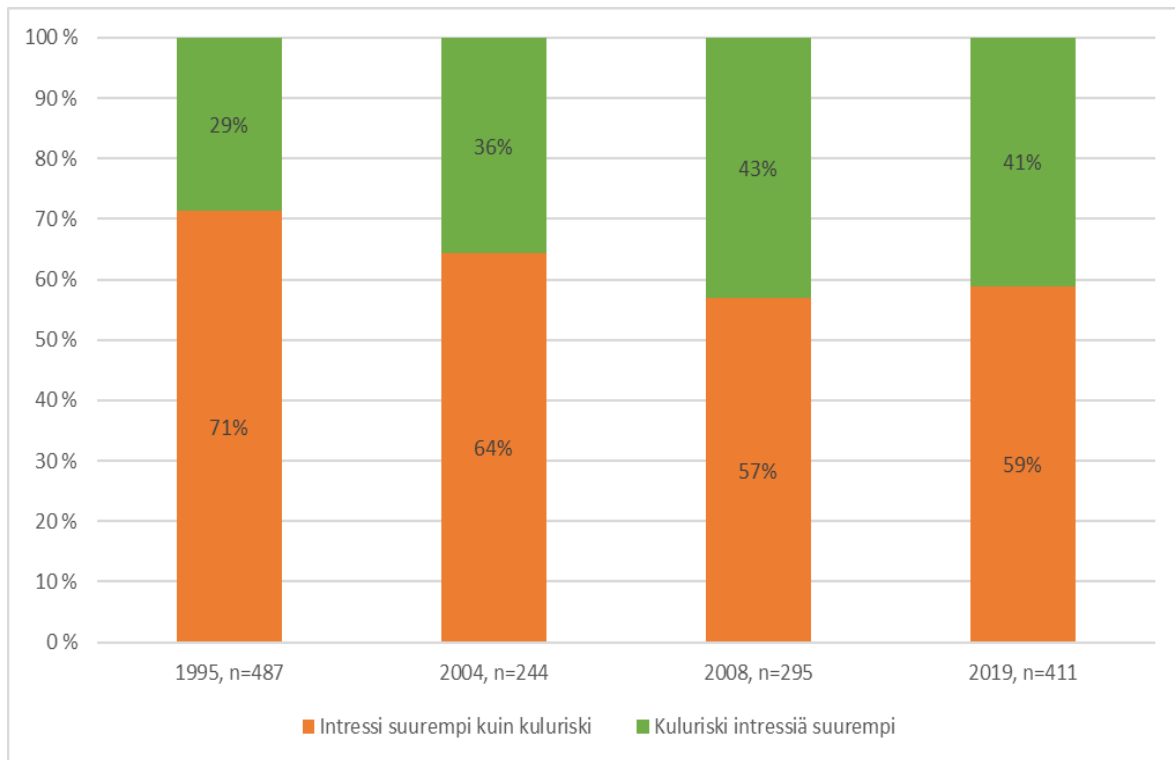
Taulukko 4 Oikeudenkäyntikuluriski⁴⁶ suhteessa riidan intressiin ja kuluriskin ja intressin suhde, 1995, 2004, 2008, 2019.

	Oikeudenkäyntikuluriski	Riidan intressi	Kuluriskin ja intressin suhde
Tutkimusvuosi	med €	med €	%
1995	6 083	13 059	47
2004	9 879	18 374	54
2008	12 928	17 495	74
2019	15 962	25 000	64

Kuviossa 25 esitellään pääkäsitelyssä ratkaistujen juttujen oikeudenkäyntikuluriskiä suhteessa riidan intressiin eri vuosina. Tällä tarkastelulla tavoitetaan yksittäisten juttujen tasolla tieto siitä, kuinka suuressa osassa juttuja oikeudenkäyntikuluriski oli ollut riidan intressiä suurempi. **Vuonna 2019 noin 41 prosentissa (n=169) pääkäsitelyssä ratkaistuista riita-asioista oikeudenkäyntikuluriski oli suurempi kuin riidan intressi.** Osuus oli suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2008, jolloin kuluriski oli riidan intressiä suurempi noin 43 prosentissa jutuista. *Yksittäisten riita-asioiden tasolla* asianosaisten oikeudenkäyntikulut ovat pysyneet riidan intressiin nähden suunnilleen samantasoisina. Kuluriskiä suhteessa riidan intressiin tosin voidaan tälläkin tasolla pitää verrattain korkeana. Ervasti (2009, s. 21) katsoo, että taloudellisesta näkökulmasta vuoden 2008 tasolla oikeudenkäyntikuluriski vaikutti epätasapainoiselta ja täysimittainen riita-asian oikeudenkäynti saavutettaviin etuihin nähden kalliilta konfliktinratkaisumenetelmältä. **Vaikka riita-asian ratkaiseminen ei ole muuttunut vuosikymmenessä kalliimmaksi suhteessa riidan intressiin, sekä riidan intressit että oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa. Käräjäoikeuksissa siis ratkaistaan jossain määrin intresseiltään aiempaa suurempia juttuja, joissa myös oikeudenkäyntikulut ovat olleet entistä korkeampia.** Tässä mielessä riita-asian ratkaiseminen pääkäsit-

⁴⁶ Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asianosaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

lyssä on osin muuttunut aiempaa riskialttiimmaksi asianosaisille, sillä riski häviöstä on suurempi sekä riidan kohteen että oikeudenkäyntikulujen suhteen.

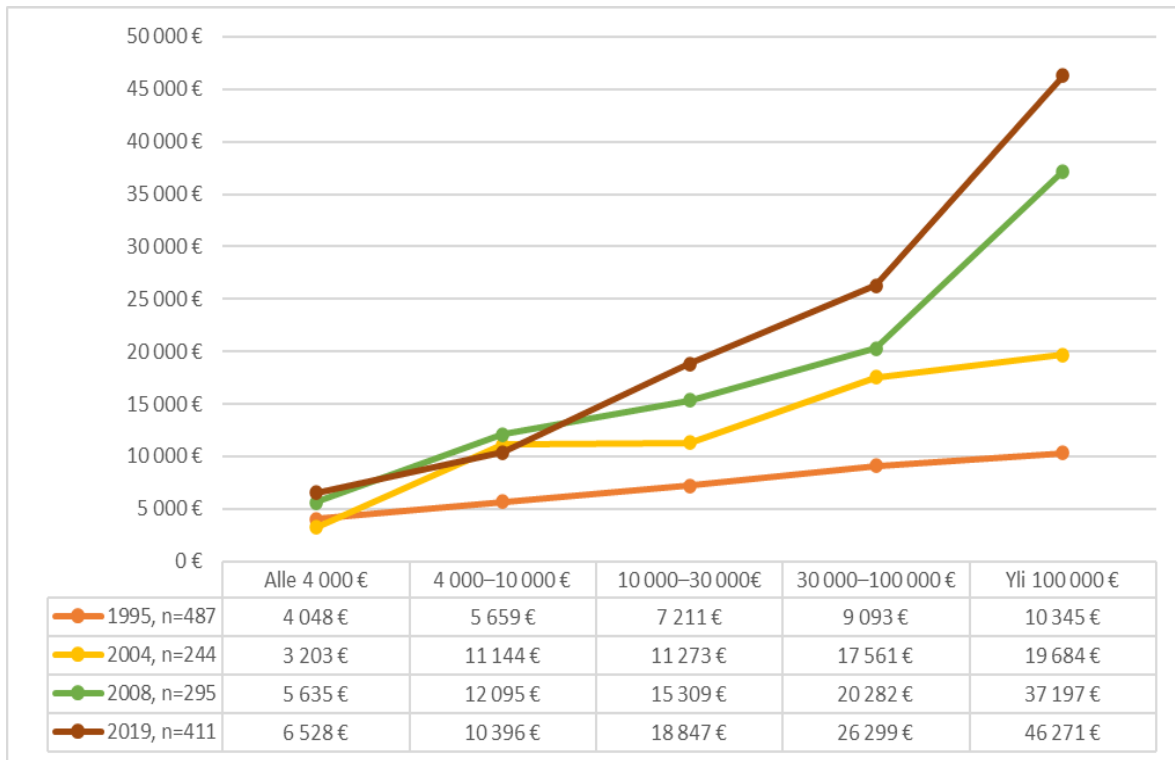
Kuvio 25 Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset⁴⁷ suhteessa riidan intressiin, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 26 on kuvattu keskimääräinen oikeudenkäyntikuluriski (mediaani) euroluokittain riidan intressin mukaan eri tutkimusvuosina. Oikeudenkäyntikuluriski on kasvanut riidan intressin suuren- tuessa jokaisena tutkimusvuonna. Kuluriski oli suhteessa riidan intressiin korkein pieni-intressisten riita-asioiden kohdalla (4 000 €; 4 000–10 000 €), joissa mediaanioikeudenkäyntikuluriski oli useana vuonna riidan intressiä suurempi. Asian ratkaiseminen pääkäsittelyssä synnyttää yleensä aina jonkin verran oikeudenkäyntikuluja, joten intressin ollessa pieni, oikeudenkäyntikulut voivat kasvaa her- kemmin riidan intressiä suuremmiksi. Pieni-intressisissä riita-asioissa euromääräinen oikeudenkäyn- tikuluriski ei kuitenkaan ollut kasvanut kovinkaan paljon vuosien 2008–2019 välillä: alle 4 000 euron intresseille (mediaani) kuluriski kasvoi euromääräisesti noin tuhat euroa, ja 4 000–10 000 euron in- tresseille kuluriski oli laskenut vuoteen 2008 nähden. **Intressiltään alle 10 000 euron riita-asioiden ratkaiseminen ei siis vaikuta muuttuneen merkittävästi kalliimmaksi suhteessa vuoteen 2008.**

Intressiltään 30 000–100 000 euron suuruisissa riidoissa (n=115) oikeudenkäyntikuluriski (mediaani) oli kasvanut noin 30 prosenttia ja intressiltään yli 100 000 euron jutuissa (n=67) 24 prosenttia, eu- romääräisesti lähes 10 000 euroa, vuoteen 2008 nähden. **Oikeudenkäyntikuluriski vaikuttaa siis kasvaneen erityisesti intressiltään suuremmissa (yli 30 000 €) riita-asioissa.**

⁴⁷ Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asian- osaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

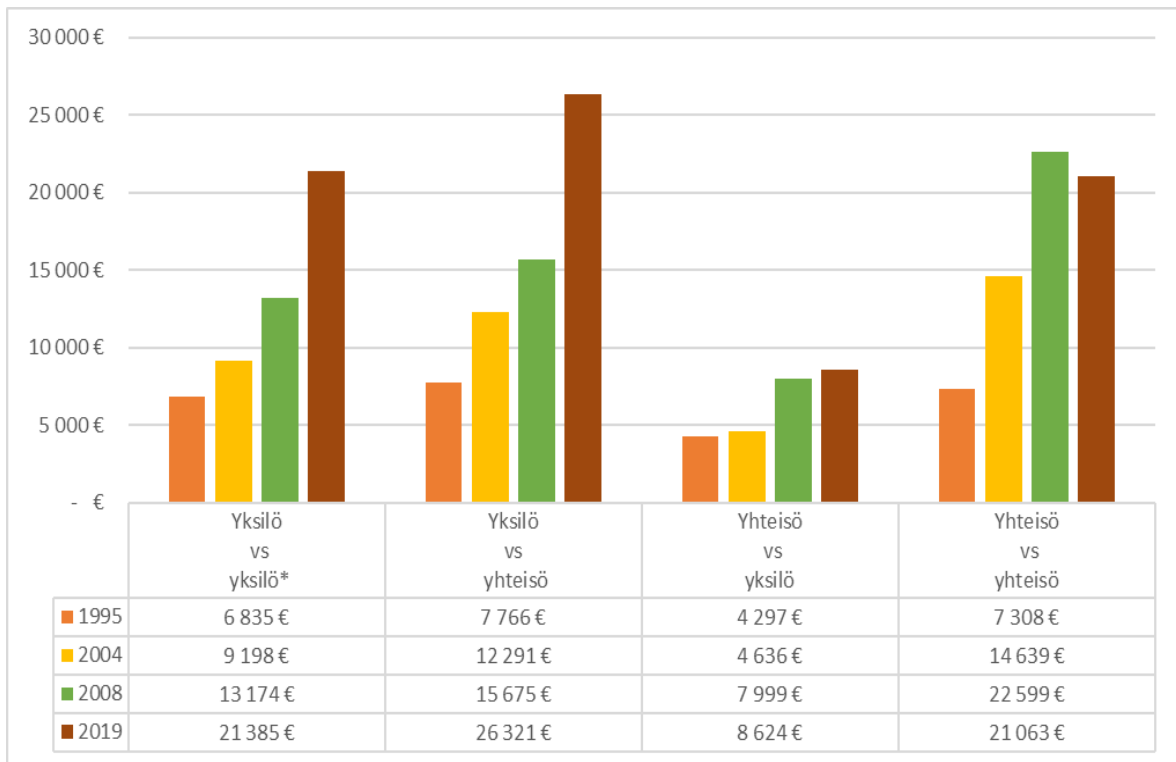
Vaikka riidan intressin suuruus ei suoraan kerro jutun laajuudesta tai monimutkaisuudesta, oli menettelyn kesto sitä pidempi (*jakso 3.3*), kuultujen todistajien määrä sitä suurempi (*jakso 3.4*) ja asianosaisten oikeudenkäyntikulut sitä korkeammat, mitä suurempi riidan intressi oli ollut (*kuvio 26*). Näin vaikuttaa siltä, että riidan intressi ainakin jossain määrin kuvaa riita-asian laajuutta. Koska oikeudenkäyntikuluriski oli kasvanut erityisesti korkeampi-intressisissä riita-asioissa, voidaan arvioida, **että erityisesti laajempien riita-asioiden ratkaiseminen vaikuttaa muuttuneen suhteessa aikaisempaa kalliimmaksi.**

Kuvio 26 Oikeudenkäyntikuluriski⁴⁸ suhteessa riidan intressiin, euroluokittain riidan intressin mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 27 on eritelty riita-asian oikeudenkäyntikuluriski (mediaani) asianosaissuhteiden mukaan eri tutkimusvuosina. Yksityishenkilöiden välisten riitojen osalta kuvioon on kirjattu vain ne riidat, joissa kumpikaan asianosainen ei saanut oikeusapua. Oikeudenkäyntikuluriski oli korkein yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan nostamissa jutuissa, joissa se oli mediaaniltaan 26 321 euroa vuonna 2019. Kuviosta nähdään, että **vuosien 2008–2019 välillä pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikuluriski on kasvanut lähinnä yksityishenkilöiden alulle panemissa riita-asioissa.** Yhteisöjen alulle panemissa jutuissa oikeudenkäyntikulut olivat pysyneet suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2008.

⁴⁸ Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaissilla tai asianosaissella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

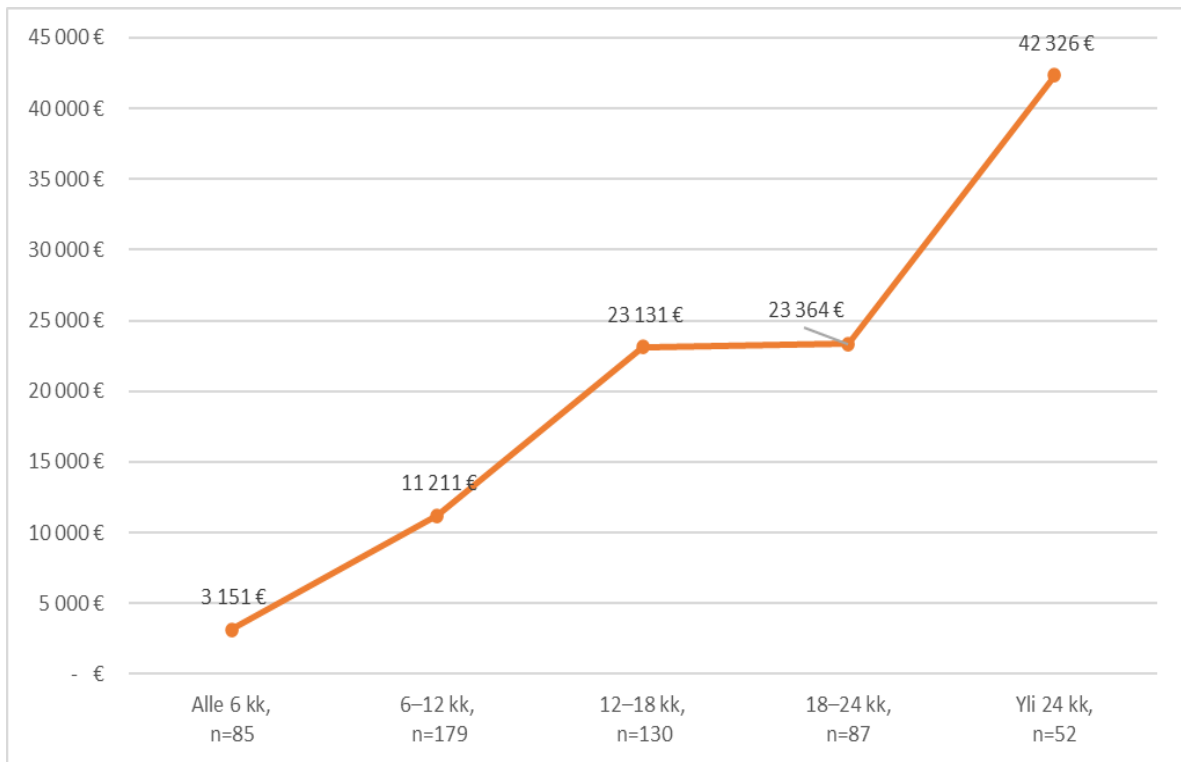

* Riita-asiat, joissa kumpikaan asianosainen ei ole saanut oikeusapua, vuoden 1995 osalta ei maksutonta oikeudenkäyntiä.

Kuvio 27 Oikeudenkäyntikuluriski⁴⁹ riita-asian asianosaissuhteen mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 28 on eritelty oikeudenkäyntikuluriski (mediaani) riita-asian käsittelyajan mukaan tarkasteltuna vuonna 2019. Alle puolessa vuodessa ratkaistuille riita-asioille mediaanioikeudenkäyntikuluriski oli vain 3 151 euroa, kun yli puoli vuotta mutta alle vuoden (6–12 kk) kestäneille jutuille jo 11 211 euroa vuonna 2019. Oikeudenkäyntikuluriski oli kuitenkin suunnilleen samalla tasolla, hieman yli 23 000 euroa, riita-asioissa, jotka kestivät yli vuoden mutta alle kaksi vuotta (12–18 kk; 18–24 kk). Yli kaksi vuotta kestäneiden riita-asioiden oikeudenkäyntikuluriski (mediaani) oli kaikkein korkein, 42 326 euroa.

⁴⁹ Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asianosaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

Kuvio 28 Oikeudenkäyntikuluriski⁵⁰ suhteessa riita-asian käsittelyaikaan, mediaani, euroa, 2019.

Oikeudenkäyntikuluriski oli siis pääosin sitä korkeampi, mitä pidempi riita-asian käsittelyaika oli ollut. Toisaalta oikeudenkäyntikuluriskin mediaanit olivat suunnilleen samansuuruiset riita-asioissa, jotka olivat kestäneet yli vuoden mutta alle kaksi vuotta (12–18 kk; 18–24 kk), vaikka ero käsittelyajoissa näiden juttujen välillä saattoi olla enimmillään jopa vuoden verran. Vaikuttaa siis siltä, että menettelyn kestolla voi mahdollisesti olla vaikutusta oikeudenkäyntikulujen suuruuteen, vaikkakaan käsittelyaika ei ainakaan suoraan määritä oikeudenkäyntikuluriskin suuruutta.

4.1.3 Oikeudenkäyntikulut juttutyypeittäin

Vaikka oikeudenkäyntikulut olivat pääosin kasvaneet aikaisempiin vuosiin nähden, yksittäisen riita-asian asianosaisten näkökulmasta riidassa ei ole kyse vain yleisesti pääkäsittelyssä ratkaistavassa riidasta, vaan tiettyä konfliktia koskevasta asiasta, jossa jutun tarkemmat piirteet määrittävät riidan laadun ja usein myös oikeudenkäyntikulujen määrän. Kuten oikeudenkäyntikuluriskin kohdalla havaittiin, oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet erityisesti yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa. Riita-asioiden oikeudenkäyntikulut ovat eri asiaryhmissä ja erityyppisten asianosaisten välillä olleet hyvin eri suuruisia, ja ne ovat myös kehittyneet tarkasteluvuosina jossain määrin toisistaan poikkeavin tavoin. Tästä syystä seuraavaksi käydään läpi oikeudenkäyntikuluja asiaryhmän, asianosaistyhdistelmän ja todistajien määrän mukaan tarkasteltuna, jotta erityyppisten pääkäsittelyssä ratkaistavien riita-asioiden piirteet nousevat paremmin esiin.

⁵⁰ Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaistella tai asianosaistella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

Oikeudenkäyntikulut asiaryhmittäin

Taulukossa 5 on eritelty kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset (mediaani) asiaryhmittäin vuonna 2019. Taulukossa on esitetty myös muu asia -luokkaan kuuluvien asiaryhmien oikeudenkäyntikulujen mediaanit, joskin näissä juttumäärät ovat olleet pääosin niin pieniä, että mediaanivaatimukseen tulee suhtautua jossain määrin varauksella. **Vuonna 2019 oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat kiinteää omaisuutta koskevissa jutuissa, joissa kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus oli 23 439 euroa ja vastaajan 22 501 euroa.** Vakuutus sopimusta koskevissa riita-asioissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat olleet lähes yhtä korkeat (kantaja: 21 624 €; vastaaja: 21 617 €).

Seuraavaksi korkeimmat oikeudenkäyntikulut olivat muuta asiaa, työsuhdetta, palvelussopimusta ja irtainta omaisuutta koskevissa asioissa, joissa asianosaisten oikeudenkäyntivaatimukset olivat noin tai yli 10 000 euroa. **Työsuhdetta koskevissa riidoissa vastaajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus (15 122 €) oli lähes puolet kantajan vaatimusta korkeampi (10 219 €)**⁵¹.

Pienimmät oikeudenkäyntikulut olivat perheoikeutta, velkaa tai saamista sekä turvaamistointeja, häätöä ja virka-apua koskevissa jutuissa, joissa mediaanivaatimukset olivat pääosin alle 5 000 euroa. Noin 79 prosenttia perheoikeudellisten juttujen kantajista ja noin 41 prosenttia vastaajista sai oikeusapua. Tämä oletettavasti selittää osin sitä, miksi oikeudenkäyntikulut olivat perheoikeudellisissa riidoissa matalia muihin asiaryhmiin nähden.

⁵¹ Noin 11 prosenttia (n=10) työsuhdeasioiden kantajista sai oikeusapua. Jos oikeusapua saaneet kantajat rajataan ulos, kantajan mediaanivaatimus työsuhdejutuissa oli 11 265 euroa (n=79), mikä on siltikin selvästi vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mediaania pienempi.

Taulukko 5 Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 2019.

Asiaryhmä	Kantajan vaatimus		Vastaajan vaatimus	
	n	€	n	€
Perheoikeus	52	3 052	43	3 035
Kiinteä omaisuus	27	23 439	25	22 501
Huoneenvuokra	44	5 964	38	3 611
Irtain omaisuus	29	10 862	28	9 657
Velka tai saaminen	50	3 588	35	5 360
Työsuhde	92	10 219	88	15 122
Palvelussopimus tai toimeksianto	92	11 403	79	10 346
Vahingonkorvaus	31	7 785	33	4 750
Muu asia, yht.	79	15 229	71	12 383
<i>Perintö ja testamentti</i>	11	10 597	12	9 725
<i>Vakuutusopimus</i>	10	21 624	11	21 617
<i>Vakuutuksenantajan takautumisoikeus</i>	1	alle 500	1	alle 2 500
<i>Yhteisö ja säätiö</i>	35	20 826	29	14 608
<i>Konkurssi</i>	5	alle 12 000	4	alle 12 000
<i>Turvaamistoimet, hädät, virka-avut</i>	4	alle 2 500	2	alle 2 500
<i>Muu riita-asia</i>	13	11 726	12	9 247
Yht.	496		440	

Kuvioissa 29 ja 30 on esitelty kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset (mediaani) asiaryhmittäin eri tarkasteluvuosina. Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset (kuvio 29) olivat kasvaneet kaikissa muissa asiaryhmissä paitsi velkaa tai saamista koskevissa jutuissa. **Velkaa koskevissa asioissa (n=50) kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus (3 588 €) oli puolittunut kymmenen vuoden takaiseen nähden (7 176 €).** Muutos ei ole kuitenkaan laskenut kantajan keskimääräisiä oikeudenkäyntikuluja, sillä oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet muissa asiaryhmissä.

Kuvio 29 Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Sekä kantajien että vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet voimakkaasti huoneenvuokra-asioissa, muissa asioissa sekä kiinteää ja irtainta omaisuutta koskevilla jutuilla vuoteen 2008 nähden. Suhteellinen kasvu oli ollut voimakasta huoneenvuokra-asioissa, vaikkakin niissä (mediaani) oikeudenkäyntikulut olivat kuitenkin keskimääräisiä oikeudenkäyntikuluja matalammat. Kaikkein korkeimmat oikeudenkäyntikulut olivat olleet jokaisena tarkasteluvuotena kiinteää omaisuutta koskevilla jutuilla (n=27), joissa asianosaisten oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat kasvaneet noin 10 000 eurolla vuosina 2008–2019.

Muu asia -luokan sisällä oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet voimakkaasti vakuutusopimuksia koskevilla riita-asioissa (n=11). Niissä kantajan oikeudenkäyntikulut olivat yli 2,5-kertaistuneet ja vastaajan lähes nelinkertaistuneet vuosikymmenessä: Kun vuonna 2008 kantajan oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat olleet vakuutusopimuksia koskevilla riidoissa mediaaniltaan 6 051 euroa ja vastaajan 4 563 euroa, olivat ne vuonna 2019 kantajalla 21 624 euroa ja vastaajalla 21 617 euroa. Vakuutusopimusten osuus oli vain muutaman prosentin pääkäsitellyssä ratkaistuista riita-asioista, mutta kyseisen asiaryhmän sisällä oikeudenkäyntikulujen kasvu oli ollut merkittävää. Vuonna 2019 vakuutusopimusta koskevilla riidoissa oli pääosin kyse tilanteista, joissa yksityishenkilö vaati vakuutusyhtiöltä liikennevakuutuksen pysyvää haittaa ja ansionmenetystä koskevaa korkeaa, mediaaniltaan yli 100 000 euron suuruista kertakorvausta (*jakso 3.3*), mutta yleensä hävisi riidan vakuutusyhtiötä vastaan (*jakso 3.2.2*).

Vastaajien oikeudenkäyntikulut (*kuvio 30*) olivat kasvaneet kaikissa asiaryhmissä vuoteen 2008 nähden. Työsuhdetta koskevilla riidoissa vastaajan mediaanikuluvaatimus (15 122 €) oli noin 81 prosenttia suurempi kuin vuonna 2008, kun kantajan oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet vain noin 22 prosentilla samalla aikavälillä, ja olivat työsuhdetta koskevilla riidoissa 10 240 euroa vuonna 2019.

Aiempina tarkasteluvuosina kantajien ja vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset työsuhderiidoissa olivat olleet suunnilleen samansuuruisia, joten ne ovat erkaantuneet melko voimakkaasti vuonna 2019.

Työsuheriidat muodostivat merkittävän osan (17 %) pääkäsitellyssä ratkaistuista riita-asioista vuonna 2019 (jakso 3.2.1) ja yhden oikeudenkäyntikuluvaatimuksiltaan kalleimmista asiaryhmistä. **Vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimusten kasvu työsuhteasioissa selittänee siis osin myös jaksossa 4.1.1 tehtyä havaintoa siitä, että erityisesti vastaajien (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet voimakkaasti vuoteen 2008 nähden.**

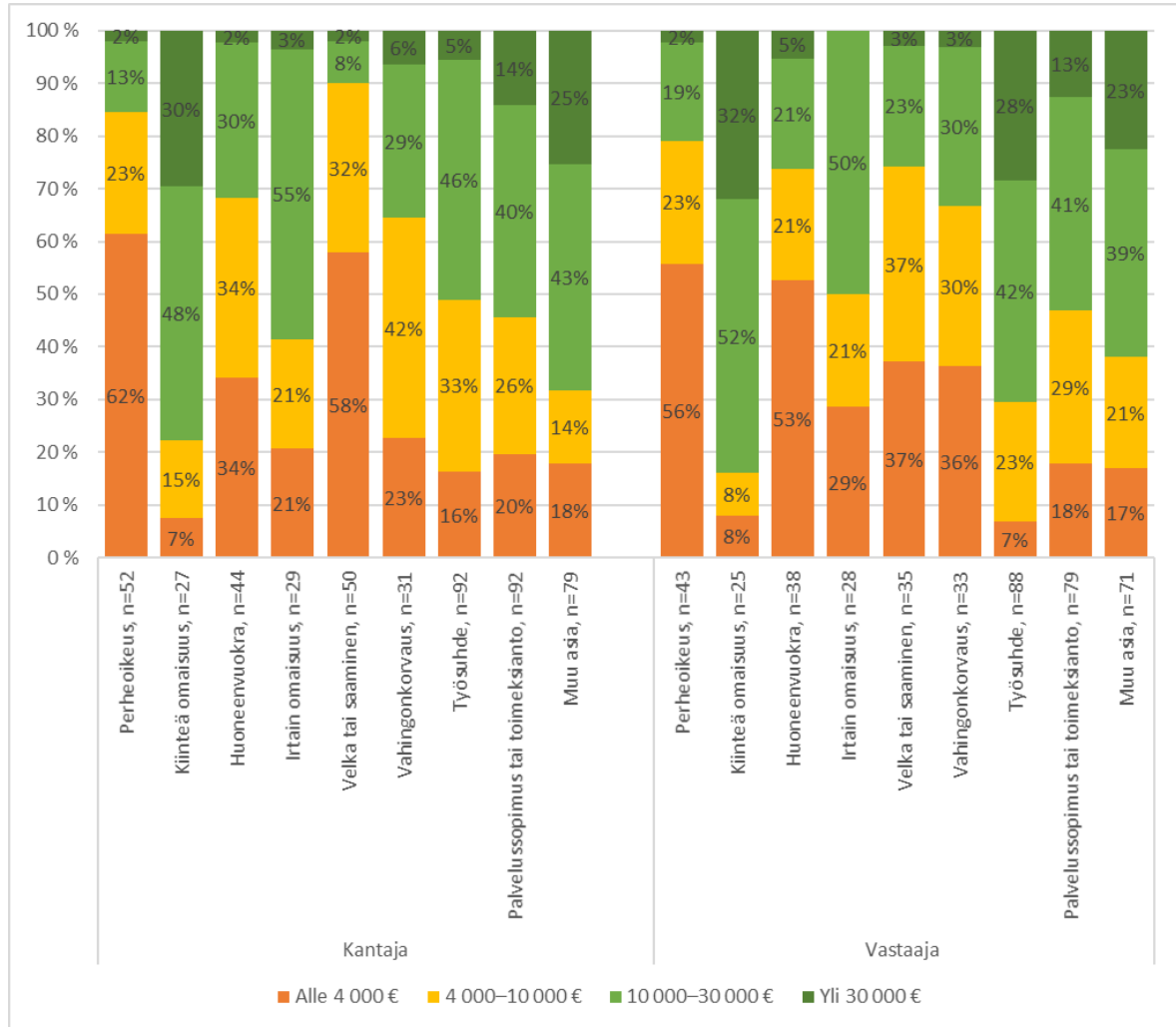

Kuvio 30 Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 31 on eritelty asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset asiaryhmittäin ja euroluokittain vuonna 2019. **Eniten matalia, alle 4 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksia oli ollut perhe-oikeutta, huoneenvuokraa ja velkaa tai saamista koskevissa riidoissa vuonna 2019.** Näissä riidoissa myös oikeudenkäyntikulujen mediaanit olivat olleet matalimmat. Kantajien kohdalla noin 62 prosentissa (n=32) perheoikeutta, 58 prosentissa (n=29) velka-asioita ja 34 prosentissa (n=15) huoneenvuokraa koskevissa riidoissa oikeudenkäyntikulut olivat olleet alle 4 000 euroa. Vastaajien kohdalla alle 4 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksia oli ollut suhteessa vähemmän. Vastaajan vaatimuksista noin 56 prosentissa (n=24) perheoikeudellisia riitoja, 53 prosentissa huoneenvuokraa (n=20) ja 37 prosentissa velkaa (=13) koskevia juttuja vastaajan vaatimukset olivat olleet 4 000 euroa pienempiä vuonna 2019.

Korkeita, yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksia oli ollut eniten kiinteää omaisuutta, muuta riitaa ja työsuhdetta koskevissa jutuissa. Työsuheriidoissa korkeat oikeudenkäyntikulut olivat pääosin vastaajan oikeudenkäyntikuluja. Hieman alle kolmannes (n=25) vastaajan

oikeudenkäyntikuluista työsuhderiidoissa oli ollut yli 30 000 euron suuruisia, kun kantajan oikeudenkäyntikuluista vain viitisen prosenttia (n=5) oli ollut näin suuria. Vastaajien oikeudenkäyntikulut työsuhderiidoissa olivat 70 prosentissa jutuista yli 10 000 euroa, kun kantajan kohdalla yli 10 000 euron vaatimusten osuus oli 51 prosenttia.

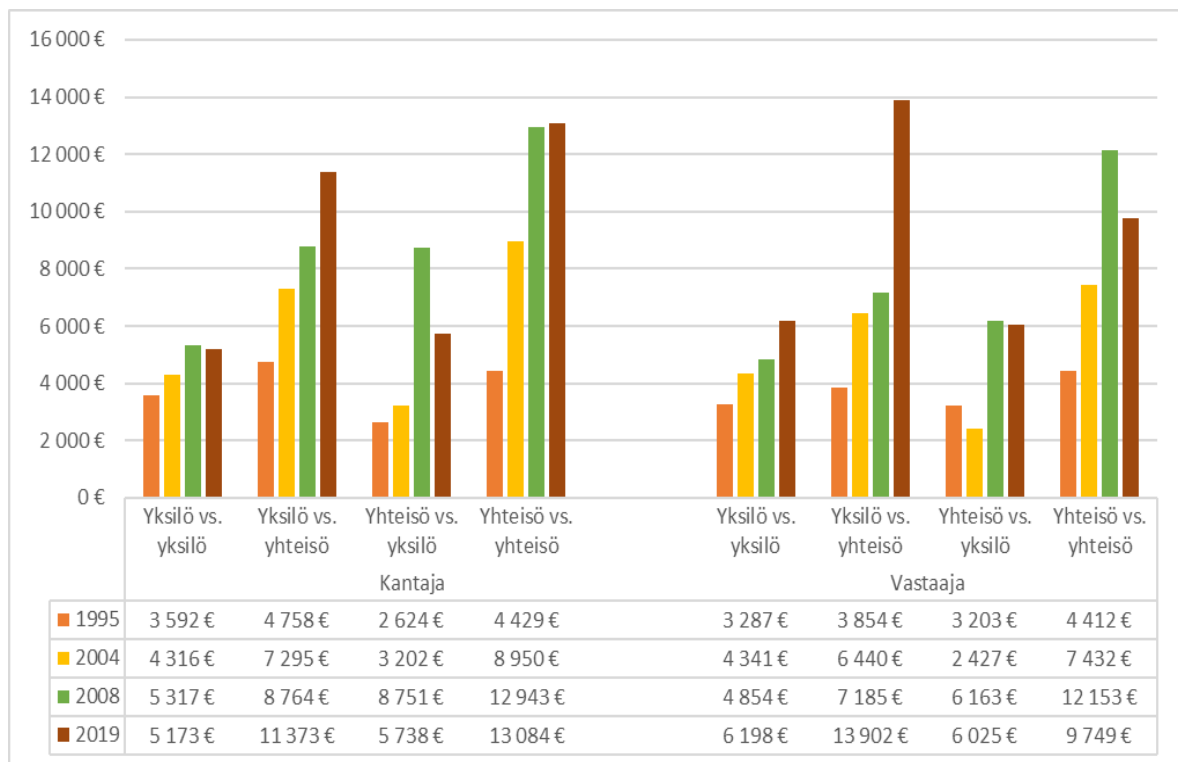
Kuvio 31 Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset euroluokittain ja asiaryhmittäin, osuus, 2019.

Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat siis pääosin kasvaneet kaikissa asiaryhmissä, vaikkakin kasvun voimakkuus vaihteli. Ainoastaan velkaa koskevissa riidoissa oikeudenkäyntikulut olivat laskeneet kantajan kohdalla. Velkaa ja saamista koskevissa jutuissa myös riidan intressit olivat pienentyneet vuoteen 2008 nähden (jakso 3.3). Vuonna 2019 noin 47 prosenttia velkaa ja saamista koskevista jutuista oli yhteisön yksityishenkilöön kohdistamia kanteita, kun vuonna 2008 osuus oli ollut vain 11 prosenttia. Näyttää siis siltä, että pääkäsittelyssä ratkaistut velkaa tai saamista koskevat riita-asiat ovat muuttuneet laadullisesti vuoteen 2008 nähden: **Vuonna 2019 velkaa ja saamista koskevat riidat olivat pääosin muihin pääkäsittelyssä ratkaistuihin riitoihin nähden intresseiltään ja oikeudenkäyntikuluiltaan pienemmät, yhteisöjen yksityishenkilöihin kohdistamia kanteita.**

Oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat kasvaneet melko yhteneväisesti asianosaisten kesken työsuhderiitoja ja edellä mainittuja velka-asioita lukuun ottamatta vuosina 2008–2019. Työsuhderiidoissa vastaajan oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet kantajaa voimakkaammin. Niissä vastaajan oikeudenkäyntikulut olivat vuonna 2019 myös kantajan oikeudenkäyntikuluja suurempia sekä mediaaniltaan (kuvio 30) että jakaumaltaan euroluokissa (kuvio 31).

Oikeudenkäyntikulut asianosaisyhdistelmän mukaan

Kuviossa 32 esitellään asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksia asianosaisyhdistelmän mukaan eri tutkimusvuosina. Vuonna 2019 kantajan oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat yhteisöjen välisissä riita-asioissa (n=92), joissa mediaani oli 13 084 euroa. Vastaajan kohdalla korkeimmat oikeudenkäyntikulut olivat yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan nostamissa jutuissa (n=161), joissa oikeudenkäyntikulut olivat 13 902 euroa. Oikeudenkäyntikulut olivat matalimmat yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa jutuissa ja yksityishenkilöiden välisissä jutuissa. Tosin yksityishenkilöiden välisissä jutuissa moni asianosainen sai oikeusapua, mikä laskee oikeudenkäyntikuluvaatimusten suuruutta tässä ryhmässä. Jos oikeusapua saaneiden asianosaisten vaatimuksia ei oteta huomioon, yksityishenkilöiden välisissä riidoissa kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus (n=83) oli 10 467 euroa ja vastaajan (n=80) 11 963 euroa vuonna 2019.

Kuvio 32 Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset asianosaisyhdistelmän mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

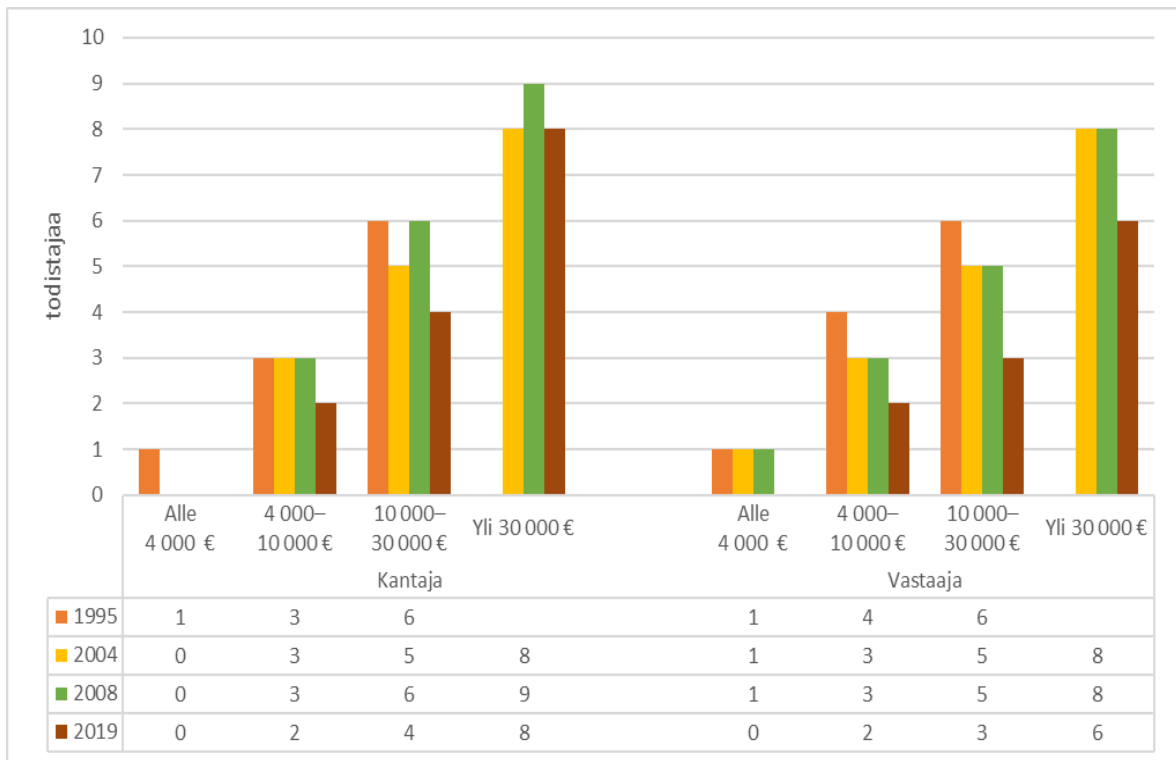
Yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan nostamissa kanteissa yksityishenkilökantajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet hieman alle kolmanneksella ja vastaajayhteisöjen lähes kaksinkertaistuneet. Työsuhderiidat muodostivat noin puolet yksityishenkilöiden yhteisöjä vastaan nostamista kanteista (jakso 3.2.1), joten oikeudenkäyntikuluvaatimusten kasvuun on vaikuttanut oletettavasti

työnantajien oikeudenkäyntikuluvaatimusten kasvu työsuhdetta koskevissa riita-asioissa. *Yksityishenkilöiden välisissä* riidoissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2008. Jos oikeusapujutut rajataan ulkopuolelle, kantajien mediaanivaatimus oli kasvanut yli puolella ja vastaajien kaksinkertaistunut *yksityishenkilöiden välisissä* riidoissa vuosina 2008–2019 (2008, ilman oikeusapua: kantaja: 6 740 €; vastaaja: 5 895 €). **Vuosina 2008–2019 oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet pääosin yksityishenkilöiden alulle panemissa jutuissa.**

Yhteisöjen alulle panemissa riidoissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat pysyneet vuoden 2008 tasolla tai laskeneet. *Yhteisöjen yksityishenkilöitä* vastaan nostamissa jutuissa kantajayhteisön mediaanivaatimus oli laskenut noin kolmanneksella. Muutos liittyy oletettavasti pääkäsitelyssä ratkaistujen velkaa ja saamista koskevien asioiden laadulliseen muutokseen, jota kuvattiin edellä. Velka-asiat muodostivat noin puolet yhteisöjen nostamista kanteista yksityishenkilöitä vastaan (*jakso 3.2.1*). *Yhteisöjen välisissä* riidoissa kantajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat pysyneet vuoden 2008 tasolla ja vastaajien laskeneet noin viidenneksellä.

Oikeudenkäyntikulut ja todistelu

Kuviossa 33 on eritelty todistajien mediaanimäärä euroluokittain kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan eri tarkasteluvuosina. Kuultujen todistajien mediaanimäärä oli jokaisena tarkasteluvuonna sitä suurempi, mitä korkeammat oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat olleet. **Kuultujen todistajien mediaanimäärä oli kuitenkin vuonna 2019 aiempia tutkimusvuosia pienempi kaiken suuruisten oikeudenkäyntikuluvaatimusten kohdalla.**

* Vuonna 1995 yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksia oli vain muutama (kantaja, n=2, vastaaja n=1), joten niiden todistajien määrää ei ole huomioitu tarkastelussa.

Kuvio 33 *Todistajien määrä euroluokittain asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008 ja 2019⁵².*

Todistajien kuuleminen on siis vähentynyt oikeudenkäyntikuluiltaan kaiken suuruisten juttujen kohdalla aiempiin tutkimusvuosiin nähden. Lähtökohtaisesti todistelu voi lisätä riita-asian kustannuksia: todistajille maksetaan yleensä todistelupalkkiota, todistelun vastaanottaminen voi pidentää istunto-käsittelyjä ja vaikuttaa tätä kautta myös avustajan palkkioon. Todistelun vähentyminen ei kuitenkaan ole näkynyt oikeudenkäyntikulujen yleisessä tasossa. Jaksossa 4.1.1. havaittu oikeudenkäyntikulujen kasvu ei vaikuta siis ainakaan liittyvän todistelun lisääntymiseen, vaan oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet *siitä huolimatta*, että pääkäsittelyssä kuultujen todistajien mediaanimäärät ovat pienentyneet.

⁵² Jos havaintoja on ollut parillinen määrä, on tarkasteluun (mediaaniksi) valittu korkeampi keskimäinen arvo.

4.2 TOIMENPITEISTÄ AIHEUTUNEET OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Keskeiset tulokset

- Vuonna 2019 kantajan avustajan (mediaani) tuntiveloitus oli 200 euroa ja vastaajan avustajan 220 euroa. Tuntiveloituksen euromäärä on noussut hieman vuodesta 2008.
- Vuonna 2019 arvioitu oikeudenkäyntikululaskulla laskutettujen tuntien mediaanimäärä oli kantajan kohdalla 37 tuntia ja vastaajan 38 tuntia.
- Pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa yksittäisten toimenpiteiden hinnat eivät ole juurikaan kasvaneet aiempiin vuosiin nähden. Kallein toimenpide riita-asiaassa oli pääkäsittelyistunto, jonka hinta oli keskimäärin (mediaani) 1 400 euroa vuonna 2019.

Kuten edellisen jakson alussa mainittiin, suurin osa oikeudenkäyntikuluista muodostuu avustajan palkkiosta. **Tuntilaskutus on yleisin käytäntö avustajien laskutuksessa.** Vuonna 2019 noin 90 prosenttia kantajien avustajista ja 85 prosenttia vastaajien avustajista oli käyttänyt tuntilaskutusperustetta. Vuonna 2008 noin puolessa sekä kantajien että vastaajien kululaskuissa oli mainittu tuntilaskutusperuste ja vuonna 2004 vain noin neljänneksessä kululaskuista. Vuonna 2019 oikeudenkäyntikululaskut oli pääasiassa eritelty toimenpiteittäin, ja laskuja, joissa ei ole lainkaan kulueroittelyä, ei ole havaittu juurikaan sitten vuoden 1995 tutkimuksen.

Avustajan palkkion suuruuteen vaikuttavat tuntiveloituksen määrä ja asian hoitamiseen käytetyt tunnit. **Vuonna 2019 kantajan avustajan mediaanituntiveloitus (n=359) oli 200 euroa ja vastaajan avustajan (n=311) 220 euroa.** Jos oikeusapua saaneiden kantajien juttuja ei oteta mukaan, oli myös kantajan avustajan mediaanituntiveloitus 220 euroa. Tuntiveloituksen euromäärä on noussut hieman vuodesta 2008. Vuonna 2008 kantajan ja vastaajan avustajien mediaanituntiveloitus oli kummallakin 184 euroa (vuoden 2008 rahan arvolla 160 euroa)⁵³. Kantajan avustajan keskimääräinen (mediaani) tuntiveloitus oli kasvanut siis noin 9 prosenttia ja vastaajan 20 prosenttia vuoteen 2008 nähden. Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet voimakkaammin: kantajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet 22 prosenttia ja vastaajien vaatimukset 61 prosenttia vuoteen 2008 nähden (*jakso 4.1.1*). Tuntiveloituksen euromäärän kasvu ei siis yksin selitä asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimusten kasvua.

Oikeudenkäyntikululaskuilla asian ratkaisemiseen käytettyjä tunteja ei ole systemaattisesti eritelty aineistossa. Laskutettujen tuntien määrää on kuitenkin mahdollista arvioida. Vaikka oikeudenkäyntikuluihin sisältyy myös muita kulueroita kuin tuntilaskutuksellista avustajan palkkiota, muodostaa avustajan palkkio yleensä suurimman osan oikeudenkäyntikuluista. Vuoden 2019 kohdalla laskutettujen tuntien määrää on arvioitu niin, että ensin kantajan kohdalla on vähennetty oikeudenkäyntimaksu (500 €), ja arvonlisäveron sisältävistä (ALV 24 %) oikeudenkäyntikuluvaatimuksista on vähennetty arvonlisäveron osuus, minkä jälkeen vaatimus on jaettu kululaskussa yleisimmin käytetyllä tuntiveloituksella⁵⁴. Koska tarkempaa tietoa avustajien kululaskuissa eriteltyistä kokonaistuntimääristä ei ole saatavilla, voidaan näin saada karkea arvio asian hoitamiseen käytetyistä tunneista. Jatkotutkimuk-

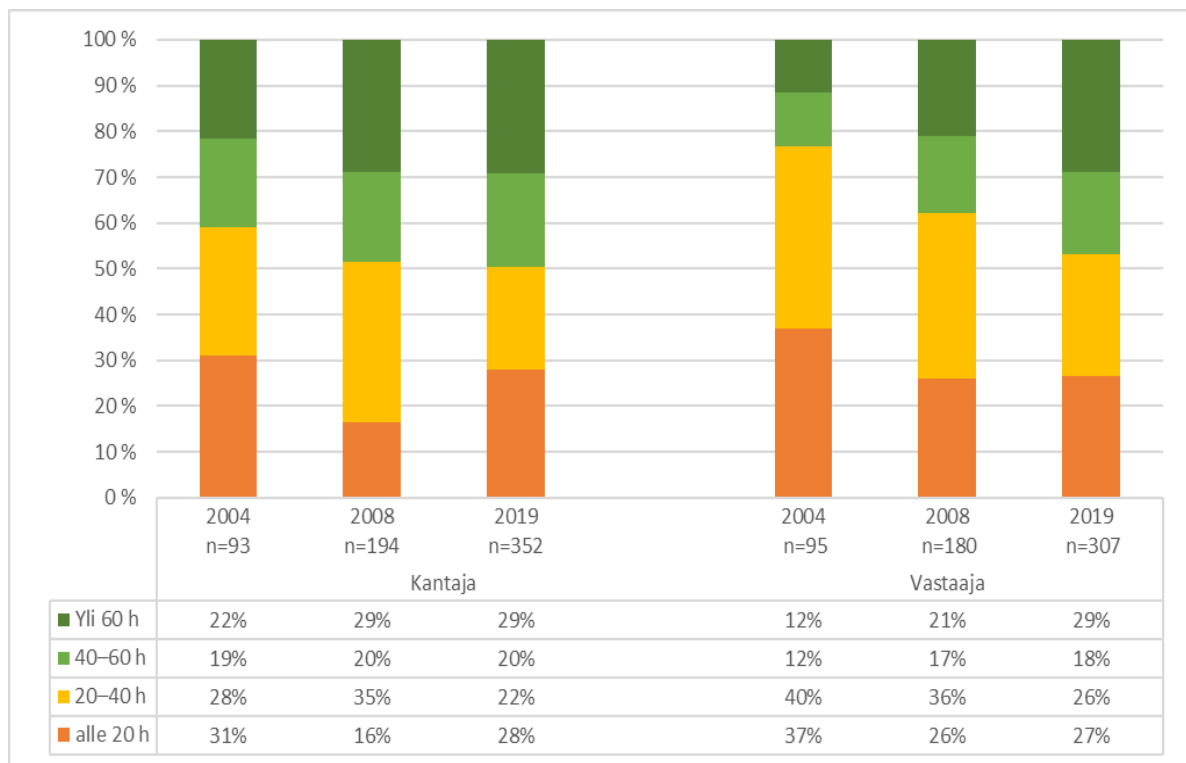
⁵³ Vuonna 2004 kantajan avustajan tuntiveloitus (mediaani) oli 212 euroa ja vastaajan 204 euroa (vuoden 2004 rahan arvolla 165–170 euroa). Keskimääräinen tuntiveloitus oli siis vuosina 2004 ja 2008 nimellisarvoltaan suunnilleen samalla tasolla, vaikkakin indeksikorjattuna vuoden 2004 tuntiveloitus (mediaani) näyttääkin korkeammalta (Ervasti 2008, s. 27).

⁵⁴ Mukana vain jutut, joissa on käytetty tuntilaskutusta. Jos laskulla on ollut useita tuntiveloituksia, on käytetty tuntiveloitusten keskiarvoa.

sisä avustajan laskuissa mainittujen kokonaistuntimäärien systemaattista koodaamista suositellaan. **Vuonna 2019 arvioitu kantajan oikeudenkäyntikululaskulla laskutettujen tuntien mediaanimäärä (n=355) oli 37 tuntia ja vastaajan (n=280) 38 tuntia.**

Kuviossa 34 on esitetty arvio asianosaisten oikeudenkäyntilaskuissa laskutetuista tuntimääristä tunti-luokittain vuosina 2004, 2008 ja 2019⁵⁵. Vuosien 2004 ja 2008 selvityksissä ei eritelty sitä, onko asi-anosainen ollut arvonlisäverovelvollinen, joten tässä tarkastelussa arvonlisäveron määrä on vähen-netty kaikista oikeudenkäyntikuluvaatimuksista, myös vuoden 2019 kohdalla, jotta vuosia voidaan vertailla keskenään. Samasta syystä tarkastelussa ei myöskään ole huomioitu tuomioistuinnmaksun suuruutta. Mukana ovat vain ne jutut, joissa on ollut lasku mukana ja joissa on käytetty tuntiveloitus-ta laskutusperusteena.

Laskutetut tuntimäärät jakautuivat asianosaisten kesken melko yhteneväisesti vuonna 2019. Kum-mankin asianosaisten kohdalla noin puolessa jutuista oli laskutettu alle 40 tunnin ja puolessa yli 40 tunnin osalta. Vuosina 2008–2019 kantajan alle 20 tunnin juttujen osuus oli suurentunut lähes 70 prosenttia. Alle 20 tunnin juttujen osuus oli kasvanut erityisesti perheoikeudellisissa ja velkaa tai saamista koskevissa jutuissa vuosien 2008 ja 2019 välillä. Vastaajan yli 60 tunnin juttujen osuus vai-kuttaa hieman kasvaneen vuoteen 2008 nähden. Muutosta oli tapahtunut eniten työsuhdetta ja kiinteää omaisuutta koskevien juttujen kohdalla. Myös kantajan kohdalla yli 60 tunnin juttujen osuus oli kasvanut erityisesti kiinteää omaisuutta ja muuta asiaa koskevissa jutuissa, vaikkakaan muutos ei näy kuvion 34 kokonaistarkastelussa.

Kuvio 34 Arvio, oikeudenkäyntikululaskussa laskutettu tuntimäärä asianosaisten mukaan, osuus, 2004, 2008, 2019.

⁵⁵ Vuoden 1995 osalta tietoa ei saatavilla.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:n mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevassa oikeudenkäyntikuluvaatimuksessa on eriteltävä oikeudenkäyntikulujen määrä ja niiden perusteet. Taulukossa 6 on eritelty asianosaisten kululaskuissa eriteltyjen yksittäisten toimenpiteiden mediaanihinnot. Toimenpiteiden hinnat ovat yksittäisten toimenpiteiden hintoja eivätkä sisällä arvonlisäveroa. Toimenpiteiden hinnat on laskettu hieman eri tavoin sen mukaan, onko kyseessä ollut kertaluontoinen toimenpide, kuten haastehakemuksen laatiminen, vai onko sama toimenpide voinut toistua oikeudenkäyntikululaskussa useita kertoja, kuten sähköpostin lähettäminen:

- 1) Asian vastaanottaminen on *kertaluontoinen toimenpide*, jonka hinta esiintyy laskun alussa. Haastehakemukset ja vastineet ovat myös useimmiten kertaluontoisia toimenpiteitä. Haastehakemuksia ja vastineita sen sijaan ei useimmiten tehdä valmiiksi yhdellä kerralla, joten näiden toimenpiteiden hinta on laskettu yhteen kaikilta niiltä kerroilta, jolloin avustaja on työskennellyt niiden parissa. Jos tapauksessa on ollut tarpeen korjata haastehakemusta sen jälkeen, kun se on lähetetty käräjäoikeudelle, näitä kustannuksia ei ole otettu mukaan. Sama koskee vastineita. Jos esimerkiksi vastineita on ollut tarpeen tehdä useita, on vastineen hinnaksi kirjattu laskussa ensimmäisenä ilmenevän vastineen hinta. Käsittelyyn valmistautumiset on laskettu samalla tapaa yhteen kaikilta niiltä kerroilta, jolloin avustaja on valmistautunut niihin. Esiintymisten toimenpidehinnat on myös laskettu yhteen, jos käsittelyt ovat kestäneet useampia päiviä.
- 2) Puhelinneuvottelu, neuvottelu toimistolla, sähköposti, kirjelmä, tutustuminen vastapuolen materiaaliin, varattu lopputoimenpiteisiin sekä perehdytty käräjäoikeuden pöytäkirjaan ovat toimenpiteitä, *jotka voivat esiintyä laskulla useaan kertaan*. Niiden yksikköhinta on laskettu seuraavalla tavalla, esimerkkinä puhelinneuvottelu. Oikeudenkäyntikululaskusta on ensin haettu kaikkien siinä esiintyvien puhelinneuvotteluiden hinnat. Jos puhelinneuvotteluja on ollut kuusi kappaletta, ovat hinnat eri puhelinneuvotteluille voineet olla esimerkiksi 60 €, 60 €, 45 €, 60 €, 120 € ja 60 €. Jos puhelinneuvotteluille on ollut yksi tyypillinen hinta, kuten tässä esimerkissä, on se kirjattu puhelinneuvottelun hinnaksi kyseiselle tapaukselle (60 €). Jos puhelinneuvotteluilla sen sijaan on ollut useita eri hintoja, esimerkiksi 60 €, 40 €, 45 €, 120 €, 60 € ja 160 €, on puhelinneuvottelun hinnaksi kyseiselle jutulle laskettu toimenpidehintojen keskiarvo (56,85 €).

Vuonna 2019 suurin yksittäinen kuluerä oli pääkäsittelyssä esiintyminen, jonka mediaanihinta oli kummallakin asianosaisella 1 400 euroa. Toiseksi suurin kuluerä oli haastehakemuksen (770 €) ja vastineen laatiminen (1 200 €). Vastineen laatiminen oli kalliimpaa kuin haastehakemuksen, samaten kuin vastaajan valmistautuminen pääkäsittelyyn (980 €) verrattuna kantajan valmistautumiseen (813 €). Erot näiden toimenpiteiden kustannuksissa saattavat osin selittää vastaajan kantajia korkeampia oikeudenkäyntikuluja. Muuten oikeudenkäyntikulujen rakenne oli ollut melko samanlainen asianosaisten kesken. Vuonna 2019 toimenpide-erittelyyn lisättiin uudet muuttajat ”varattu lopputoimenpiteisiin” (kantaja: 210 €; vastaaja: 220 €) sekä ”perehdytty käräjäoikeuden pöytäkirjaan tai yhteenvetoon” (kantaja: 143 €, vastaaja: 163 €). Muuttujien kautta saadaan tietoa kuluista, jotka syntyvät käsittelyn jälkeen, mutta kuuluvat silti korvattaviin oikeudenkäyntikuluihin.

Taulukko 6 Toimenpiteiden hinta kantajan ja vastaajan kululaskussa, mediaani, euroa, 2019.

Toimenpide	Kantaja		Vastaaja	
	n	med €	n	med €
Asian vastaanottaminen	219	220	199	220
Haastehakemuksen/vastineen laatiminen	265	770	219	1 200
Puhelinneuvottelu	226	55	224	63
Neuvottelu toimistolla	214	220	190	245
Sähköposti	276	50	222	55
Valmisteluistunto, valmistautuminen	164	498	118	500
Valmisteluistunto, esiintyminen	215	550	186	525
Pääkäsittely, valmistautuminen	167	813	153	980
Pääkäsittely, esiintyminen	201	1 400	174	1 400
Kirjelmä	184	330	107	300
Tutustuminen vastapuolen materiaaliin	178	168	130	150
Valmistautuminen, yhdistetty valmisteluistunto ja pääkäsittely	107	440	78	470
Esiintyminen, yhdistetty valmisteluistunto ja pääkäsittely	128	825	94	805
Varattu lopputoimenpiteisiin	252	210	216	220
Perehdytty käräjäoikeuden pöytäkirjaan/yhteenvetoon	175	143	144	163

Vuonna 2019 yksittäisten toimenpiteiden euromäärät olivat olleet pienempiä kaikissa toimenpideluokissa paitsi vastineen laatimisen ja pääkäsittelyyn valmistautumisen osalta verrattuna tutkimusvuoteen 2008. Suurimmat muutokset näkyvät haastehakemuksen laatimisessa, tutustumisessa vastapuolen kirjalliseen lausumaan tai materiaaliin, valmisteluistunnossa esiintymisessä ja valmistautumisessa pääkäsittelyyn. Toimenpiteiden hintoja on esitelty alla kuvioissa 35 ja 36. Koska osa toimenpiteiden hinnoista oli muuttunut melko voimakkaasti, eikä muutoksille löytynyt selkeää selitystä, on alla arvioitu toimenpiteitä koskevia tuloksia ja niiden luotettavuutta suhteessa aineiston rakentumiseen:

- *Asian vastaanottamisen* toimenpidekustannus oli pysynyt suhteellisen samankaltaisena vuosina 2008 ja vuonna 2019. Tulos oli luotettava.
- *Pääkäsittelyyn valmistautumisen* kustannus oli noussut 36 prosenttia kantajan osalta ja 6 prosenttia vastaajan osalta vuodesta 2008. Tulos oli luotettava.
- *Haastehakemuksen laatimisen* kustannus (mediaani) oli laskenut 19 prosenttia vuodesta 2008. Yksi koodaustekninen mahdollisuus kustannuksen laskulle on, että vuonna 2008 on laskettu mukaan myös kustannukset niistä täydennyksistä, jotka on täytynyt tehdä haastehakemukseen sen jälkeen, kun se on jo lähetetty käräjäoikeuteen. Vuoden 2019 aineistossa haastehakemuksen jälkikäteisiä täydentämiseen liittyviä kustannuksia ei ole laskettu mukaan haastehakemuksen hintaan. On myös mahdollista, että muutos liittyy juttutyyppeihin ja yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamien juttujen ja velka-asioiden osuuk-

sien suurentumiseen. Yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa kanteissa haastehakemuksen laatimisen mediaanikustannus oli 500 euroa (n=39) ja velkaa tai saamista koskevissa riidoissa (n=18) vain 170 euroa.

- Kustannus *tutustumisesta vastapuolen kirjalliseen lausumaan tai materiaaliin* oli laskenut kantajan osalta 34 prosenttia ja vastaajan osalta 53 prosenttia vuodesta 2008. Tämän toimenpiteen hinta vaihtelee tapausittain suuresti, koska lausuma ja materiaali ovat laajoja käsitteitä. Kyse voi olla haastehakemuksesta, vastauksesta, sähköpostista tai esimerkiksi kirjallisista todisteista. Suora vertailu vuoteen 2008 on myös hankalaa, koska vuoden 2008 aineiston kirjallista lausumaa tai materiaalia koskevasta määrittelystä ei ole saatavilla tietoa.
- *Valmisteluistunnossa esiintymisen* kustannus on laskenut kantajan osalta 29 prosenttia ja vastaajan osalta 33 prosenttia vuodesta 2008. Tässä toimenpidekohdassa on koodauksessa paljon täyttämättömiä kohtia, sillä laskuissa on usein niputettu istuntoon esiintyminen yhteen esimerkiksi matkakustannusten tai istuntoa edeltävien neuvottelujen kanssa. Vuonna 2019 valmistelussa esiintymisen kustannusta ei ole otettu mukaan materiaaliin, jos sen yksilöityä hintaa ei ole saatu selville. On mahdollista, että vuonna 2008 valmisteluistunnossa esiintymisen hintaan on otettu mukaan esimerkiksi matkat tai neuvottelut, koska ne ilmenevät usein niputettuina.

Kuvio 35 Laskutus eräistä toimenpiteistä kantajien oikeudenkäyntikululaskuissa pääkäsittelyyn edenneissä riita-asioissa, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Vuoden 2008 tutkimuksessa havaittiin, että toimenpiteiden euromäärät olivat kasvaneet kaikissa tarkasteluryhmissä aikaisempiin vuosiin nähden. Oikeudenkäyntikuluvaatimusten kohoamisen arveltiin johtuvan siitä, että yksittäiset toimenpiteet olivat aiempaa kalliimpia ja jutuissa laskutettiin yhä

useammista toimenpiteistä (Ervasti, 2008, s. 25, 27). Vuonna 2019 toimenpidekohtaiset hinnat olivat pääosin hieman laskeneet tai pysyneet samalla tasolla verrattuna aikaisempiin tarkasteluvuosiin. Oikeudenkäyntikulujen kasvua aiempiin vuosiin nähden ei siis vaikuta selittävän se, että yksittäiset, eritellyt toimenpiteet olisivat muuttuneet kalliimmiksi.

Kuvio 36 Laskutus eräistä toimenpiteistä vastaajien oikeudenkäyntikululaskuissa pääkäsitelyyn edenneissä riita-asioissa, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuten jakson alussa havaittiin, **oikeudenkäyntikulujen kasvuun on vaikuttanut jossain määrin asianosaisten avustajien tuntiveloituksen euromäärän kasvu**. Mediaanituntiveloitus oli kasvanut noin 15–35 eurolla 200/220 euroon vuodesta 2008 (reaaliarvoisilla euromäärillä 40–60 euroa), mikä osin selittää oikeudenkäyntikulujen kasvua pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa. Lisäksi vuosien 2008–2019 välillä arvonlisäveroprosentti on noussut kahdella prosenttiyksiköllä, mikä myös välittyy oikeudenkäyntikuluihin. Nämä muutokset eivät ole kuitenkaan olleet niin voimakkaita, että ne yksin selittäisivät pääkäsitelyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen kasvua.

Koska laskutus yksittäisten toimenpiteiden kohdalla ei ole juurikaan kasvanut, voidaan arvioida, että oikeudenkäyntikululaskuissa laskutetaan aikaisempiin tutkimusvuosiin nähden kappalemäärältään useammista toimenpiteistä. Laskutettavien toimenpiteiden määrää ei ole kuitenkaan systemaattisesti kirjattu aineistoon, joten tätä ei ole mahdollista suoraan arvioida aineiston pohjalta⁵⁶. Toimenpiteiden kappalemäärän lisääntymistä tukee kuitenkin havainto siitä, että

⁵⁶ Joillakin kululaskuilla toimenpiteitä niputetaan yhteen niin, että esimerkiksi yksittäinen kirjaus, kuten "puhelu päämiehen kanssa, sähköposti ja haastehakemuksen laadintaa" voi sisältää useita eri toimenpidetyyppejä, joten laskutettavien toimenpiteiden kokonaismäärä olisi joka tapauksessa mittarina jossain määrin tulkinnanvarainen. Toisaalta taas joillakin laskuilla erityisesti pienemmät toimenpiteet, kuten puhelut tai sähköpostit, on eritelty tarkasti ja yksitellen, kuten: "sähköposti päämiehelle, 0,25 tuntia (55 euroa)". Tällaisia kirjauksia oli joillakin las-

vastaajan oikeudenkäyntikululaskulla laskutetut tuntimäärät vaikuttivat jossain määrin kasvaneen samalla kun vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet voimakkaasti. Koska yksittäisten toimenpiteiden laskutus perustuu pääasiassa tuntilaskutukseen, arvioitu tuntimäärien kasvu viittaisi siis myös toimenpiteiden määrän kasvuun. Aineiston perusteella ei kuitenkaan voida suoraan arvioida, voisiko mahdollinen toimenpiteiden lisääntyminen liittyä muutoksiin riita-asioiden laskutuskäytännöissä vai pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden laajenemiseen. **On mahdollista, että pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa on jossain määrin tapahtunut laadullisia muutoksia, jotka heijastuvat myös oikeudenkäyntikuluihin.** Pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden määrä on vähentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana, millä on oletettavasti ollut jonkin verran vaikutusta pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden jakaumaan.

Pääkäsittelyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikulut eivät ole kehittyneet yhtäläisesti kaikissa juttutyypeissä. Oikeudenkäyntikuluriski ja asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet erityisesti yksityishenkilöiden alulle panemissa jutuissa vuosikymmenen takaiseen nähden. Asiaryhmittäin tarkasteltuna kiinteää omaisuutta ja vakuutus sopimuksia koskevissa jutuissa molempien asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet mediaaniltaan yli 10 000 eurolla, ja työsuhdetta koskevissa riita-asioissa taas pääosin vastaajina olleiden työnantajien oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet. Yhteisöjen alulle panemissa riita-asioissa oikeudenkäyntikulut olivat laskeneet, mitä osin selittää se, että oikeudenkäyntikulut olivat laskeneet erityisesti yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa velkomuskanteissa. Oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat tosin laskeneet tai pysyneet vuoden 2008 tasolla myös yhteisöjen välisissä riidoissa.

Vuosikymmenen aikana tapahtunut oikeudenkäyntikulujen kasvu vaikuttaa siis painottuneen erityisesti yksityishenkilöiden nostamiin kanteisiin, mitä voidaan pitää oikeuden saatavuuden kannalta huolestuttavana kehityksenä. Oikeudenkäyntikulujen lisäksi myös riidan intressit olivat kasvaneet vuoteen 2008 nähden erityisesti yksityishenkilöiden alulle panemissa jutuissa (*jakso 3.3*). Yksi mahdollinen selitys havaitulle intressien ja oikeudenkäyntikulujen kasvulle yksityishenkilöiden nostamissa kanteissa voi olla, että oikeudenkäyntikuluriskin takia intressiltään pienempiä juttuja saatetaan suhteessa aiempaa vähemmän pääkäsittelyyn. Tätä tukee jossain määrin havainto siitä, että oikeudenkäyntikuluriskin suhde riidan intressiin ei ollut suurentunut vuosien 2008–2019 välillä, vaan pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa sekä riidan mediaani-intressit että – oikeudenkäyntikulut kasvaneet. Aihe kuitenkin vaatisi lisätutkimusta, jotta oikeudenkäyntikuluriskin vaikutusta tai juttujen pääkäsittelyyn valikoitumista voitaisiin arvioida tarkemmin.

kuilla todella runsaasti. Tarkasti pilkotut kirjaukset kasvattavat toimenpiteiden kappalemäärää, minkä lisäksi näiden yksittäisten pienten toimenpiteiden tarpeellisuutta tai kohtuullisuutta voi mahdollisesti olla vaikeaa arvioida tai riitauttaa.

5 TUOMITUT OIKEUDENKÄYNTIKULUT JA OIKEUDENKÄYNTIKULUJEN KORVAAMINEN

5.1 TUOMITUT OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Keskeiset tulokset

- Vuonna 2019 pääkäsittelyssä ratkaistussa riita-asiassa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan 7 235 euroa. Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet noin viidenneksellä vuosien 2008–2019 välillä.
- Kantajan voittamissa jutuissa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan 5 154 euroa ja vastaajan voittamissa 10 327 euroa vuonna 2019. Tuomittujen oikeudenkäyntikulujen eroa kantajan ja vastaajan välillä voi selittää osin se, että kantaja voitti pääkäsittelyssä ratkaistun riita-asian vastaajaa useammin juttutyypeissä, joissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat keskimääräistä matalampia.
- Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat vuonna 2019 mediaaniltaan korkeimmat yksityishenkilön hävitessä yhteisöä vastaan nostamassaan riita-asiassa (12 644 €).

Kuten luvun 4 alussa mainittiin, pääkäsittelyssä ratkaistujen oikeudenkäyntikulujen kehitystä voidaan tarkastella asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksen tai tuomittujen oikeudenkäyntikulujen mukaan. Aikaisempina tutkimusvuosina 1995, 2004 ja 2008 tuomitut oikeudenkäyntikulut on muutettu vertailukelpoisiksi vuoden 2019 kanssa Tilastokeskuksen elinkustannusindeksikorjauksen mukaan. Tuomitut oikeudenkäyntikulut sisältävät pääosin arvonlisäveron.

- *Tuomituilla oikeudenkäyntikuluilla* (n=434) tarkoitetaan kaikkia tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Tarkastelu sisältää myös osavoittolanteet.

- *Jutun voittajan*⁵⁷ (n=368) *oikeudenkäyntikuluvaatimusten ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen* tarkastelulla voidaan vertailla voittajien oikeudenkäyntikuluvaatimuksia ja häviäjän maksettavaksi tulevia oikeudenkäyntikuluja keskenään samoissa riita-asioissa ja voittaneiden asianosaisten välillä (kantaja voitti, n=198; vastaaja voitti, n=170). Tarkastelu ei sisällä osavoittoja.

Kuviossa 37 on eritelty asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset ja tuomitut oikeudenkäyntikulut eri tutkimusvuosina. **Vuonna 2019 tuomitut oikeudenkäyntikulut (n=434) olivat keskimäärin (mediaani) 7 235 euroa.** Pienin tuomittu oikeudenkäyntikulu oli 100 euroa ja suurin noin 270 000 euroa. Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet noin 19 prosenttia vuosina 2008–2019.

⁵⁷ Tässä jaksossa "voittaja" tai "voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osa-voitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

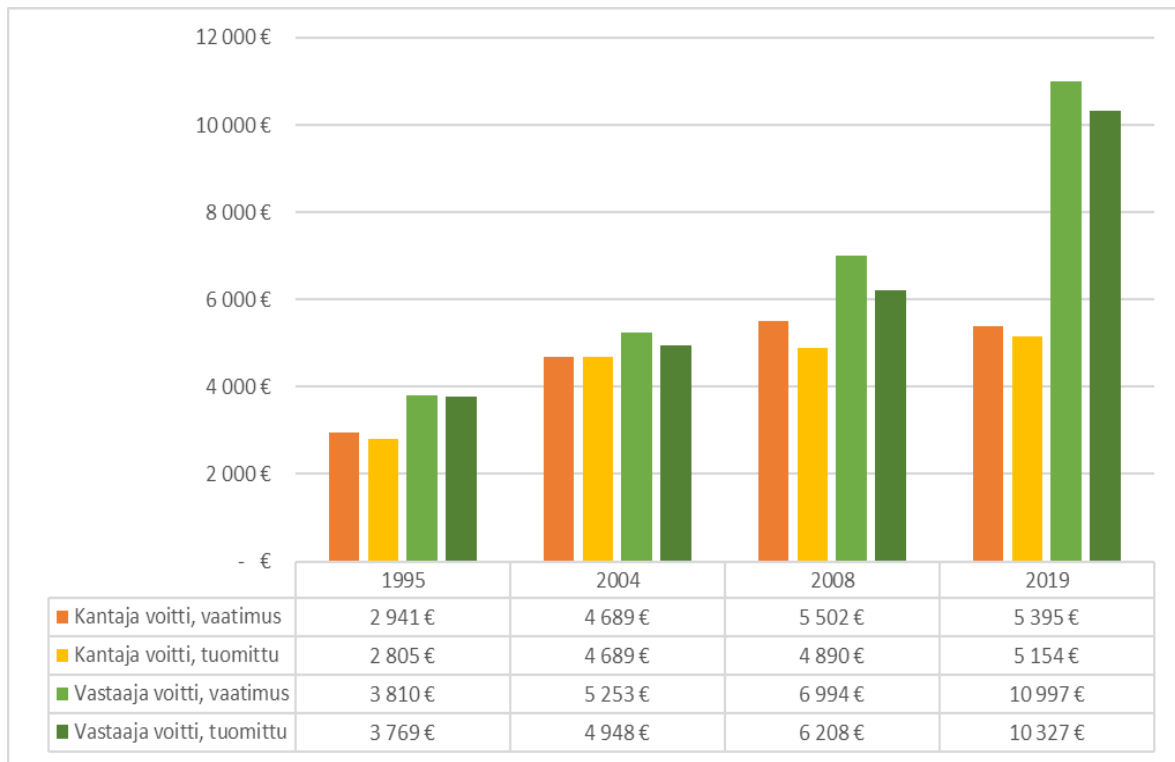

Kuvio 37 Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset ja tuomitut oikeudenkäyntikulut päätöksityössä ratkaistussa riita-asiassa, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Kuviossa 38 on esitelty erikseen *jutun voittaneen* kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset ja tuomitut oikeudenkäyntikulut eri tutkimusvuosina. Tarkastelussa ei ole mukana osavoittoja. Kun kantaja voitti jutun (n=198), tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan 5 154 euroa vuonna 2019. Kun vastaaja voitti riita-asian (n=170), tuomitut oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat 10 327 euroa. **Vuonna 2019 vastaajan voittamissa jutuissa oikeudenkäyntikulut olivat noin kaksinkertaiset kantajan voittamiin juttuihin nähden.**

Asianosaisten oikeudenkäyntikulut olivat siis eriytyneet vuonna 2019 voimakkaasti sen mukaan oliko jutun voittanut kantaja vai vastaaja. Myös aikaisempina tarkasteluvuosina tuomitut (mediaani) oikeudenkäyntikulut olivat olleet korkeammat vastaajan voittamissa jutuissa. Tuomittujen oikeudenkäyntikulujen välinen ero asianosaisten kesken oli kuitenkin ollut melko pieni verrattuna vuoteen 2019.

Jos verrataan oikeudenkäyntikuluvaatimusten ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen muutoksia riidan voittajan mukaan, havaitaan että **vaaditut ja tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kehittyneet suunnilleen samassa suhteessa.** Riidan voittaneen kantajan (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimus oli hieman pienentynyt vuodesta 2008, ja tuomitut oikeudenkäyntikulut kasvaneet viisi prosenttia vuosina 2008–2019. Voittaneen vastaajan kohdalla (mediaani) oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat kasvaneet 57 prosenttia ja tuomitut mediaanikulut 66 prosenttia. Kantajan voittamissa jutuissa vaaditut ja tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat pysyneet lähes samalla tasolla kuin vuonna 2008, kun vastaajan voittamissa riidoissa oikeudenkäyntikulut olivat selvästi kasvaneet.

Kuvio 38 Voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluvaatimus ja tuomitut oikeudenkäyntikulut, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019⁵⁸.

Taulukossa 7 on tarkasteltu tuomittuja oikeudenkäyntikuluja asiaryhmittäin riidan voittaneen asianosaisen mukaan vuonna 2019. Tarkastelu ei sisällä osavoittoja. Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat kummankin asianosaisen kohdalla kiinteää omaisuutta koskeissa riita-asioissa, joissa ne olivat mediaaniltaan yli 20 000 euroa. Seuraavaksi korkeimmat tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat muuta asiaa, irtainta omaisuutta ja työsuhdetta koskeissa riidoissa.

Vuonna 2019 kantaja voitti vastaajaa useammin perheoikeutta, huoneenvuokraa ja velka-asiaa koskevat riidat, joissa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan alle 5 000 euroa kantajan voittaessa. Tämä oletettavasti selittää osin sitä, minkä takia kantajan voittamissa jutuissa keskimäärin tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat matalampia kuin vastaajan voittamissa.

Vastaaja voitti vuonna 2019 kantajaa useammin vahingonkorvausta ja muuta asiaa koskeissa jutuissa, joissa varsinkin jälkimmäisessä tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat keskimääräistä korkeampia. Muu asia -luokan sisällä vastaajan hyväksi tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat olleet korkeita erityisesti vakuutus sopimusta koskeissa riita-asioissa (n=6), joissa ne olivat mediaaniltaan 23 308 euroa, ja yhteisöä ja säätiötä koskeissa riidoissa (n=17), joissa tuomitut kulut olivat 18 234 euroa. Lisäksi joidenkin asiaryhmien kohdalla vastaajan voittaessa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat korkeampia kuin kantajan voittaessa, kuten palvelusopimusta koskevien juttujen ja työsuhderiitojen kohdalla. Työsuhdetta koskeissa riidoissa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat korkeammat vastaajan voitta-

⁵⁸ "Voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

essa: kun kantaja voitti (n=42) tuomitut mediaanikulut olivat 7 459 euroa ja kun vastaaja voitti (n=37) 12 760 euroa. Nämä selittävät jossain määrin sitä, miksi vastaajan hyväksi tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kantajien hyväksi tuomittuja korkeampia.

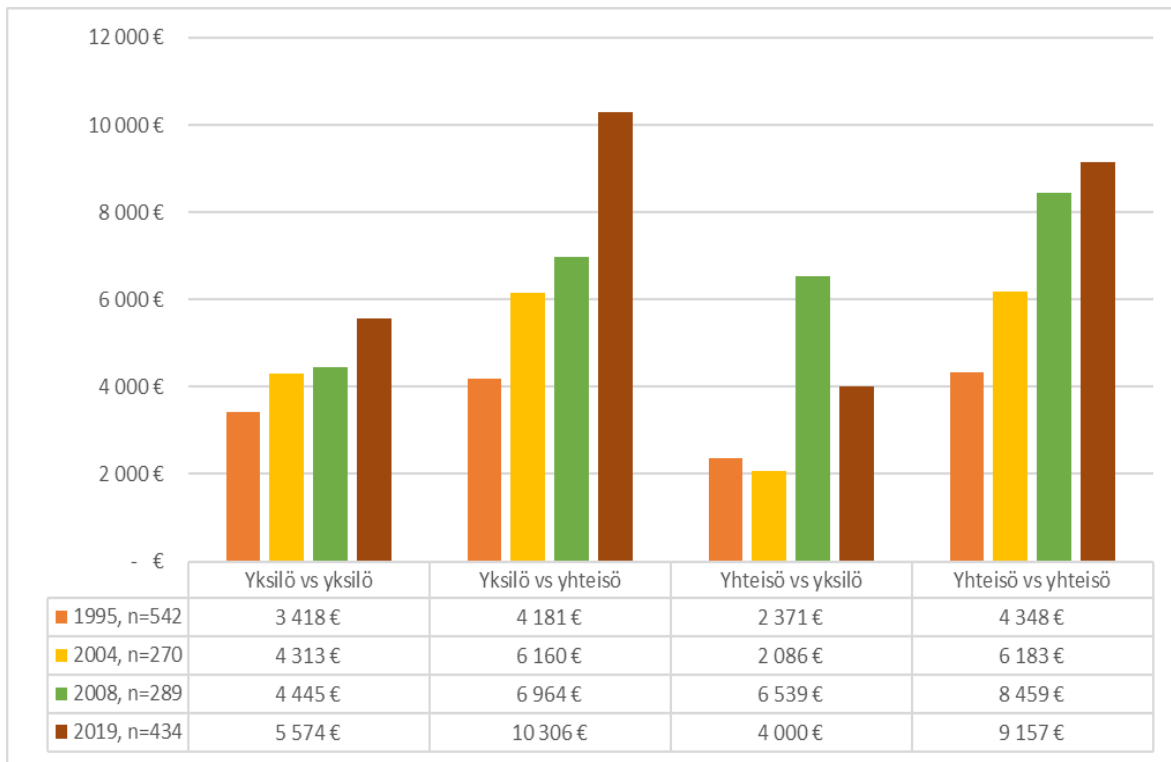
Taulukko 7 Tuomitut oikeudenkäyntikulut asiaryhmittäin voittajan mukaan, mediaani, euroa, 2019⁵⁹.

Tuomitut oikeudenkäyntikulut	Kantaja voitti		Vastaaja voitti	
	n	€	n	€
Perheoikeus	15	2 081	6	9 330
Kiinteä omaisuus	6	26 503	9	20 442
Huoneenvuokra	22	4 598	13	3 710
Irtain omaisuus	11	10 467	12	10 611
Velka tai saaminen	33	2 882	10	5 238
Työsuhde	42	7 459	37	12 760
Palvelussopimus tai toimeksianto	35	5 734	28	9 953
Vahingonkorvaus	6	3 704	20	5 138
Muu asia	28	9 516	35	15 223
Yht.	198		170	

Kuviossa 39 on eritelty tuomitut oikeudenkäyntikulut asianosaissuhteen mukaan eri tutkimusvuosina. Vuonna 2019 tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat korkeimmat *yksityishenkilön yhteisöä vastaan* nostamissa kanteissa (n=148), joissa tuomitut kulut olivat mediaaniltaan 10 306 euroa. Jos yksityishenkilön yhteisöä vastaan nostamissa jutuissa kuluja tarkastellaan erikseen voittaneen kantajan ja vastaajan mukaan, voittaneen yksilökantajan hyväksi tuomitut oikeudenkäyntikulut (n=62) olivat mediaaniltaan 8 803 euroa ja yhteisövastaajan (n=74) 12 644 euroa vuonna 2019⁶⁰. **Pääkäsittelyssä ratkaistussa riita-asiaa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat siis korkeimmat silloin, kun yksityishenkilö hävisi yhteisöä vastaan nostamansa kanteen.** Vuoteen 2008 nähden tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat myös kasvaneet suhteessa eniten tässä asianosaisyhdistelmässä. Erityisesti yhteisövastaajien hyväksi tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet: yhteisövastaajan hyväksi tuomitut (mediaani) oikeudenkäyntikulut (2008: 6 180 €) olivat kaksinkertaistuneet, kun yksilökantajan oikeudenkäyntikulut (2008: 6 744 €) olivat kasvaneet hieman yli puolella. Aikaisempina tutkimusvuosina tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat olleet korkeimmat *yhteisöjen välissä* riitaasioissa. Niissä tuomitut oikeudenkäyntikulut eivät olleet juurikaan kasvaneet vuosien 2008–2019 välillä.

⁵⁹ "Voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

⁶⁰ Ei sisällä osavoittoja, n=12.

Kuvio 39 Tuomitut oikeudenkäyntikulut asianosaissuhteen mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat matalimmat yhteisöjen yksityishenkilöitä vastaan nostamissa jutuissa (n=85), joissa tuomitut mediaanikulut olivat 4 000 euroa vuonna 2019. Niissä tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat myös laskeneet vuoteen 2008 nähden. Kulut olivat keskimääräistä matalammat myös yksityishenkilöiden välissä riidoissa (n=113), joissa tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat mediaaniltaan 5 574 euroa vuonna 2019. Jos tarkastellaan vain niitä yksityishenkilöiden välisiä riita-asioita, joissa kumpikaan asianosaista ei saanut oikeusapua (n=52), tuomitut (mediaani) oikeudenkäyntikulut olivat kuitenkin lähes kaksinkertaiset, 10 553 euroa, kaikkiin yksityishenkilöiden välisten välisissä riita-asioissa tuomittuihin oikeudenkäyntikuluihin nähden. Vuonna 2008 tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat olleet 6 346 euroa niissä yksityishenkilöiden välisissä jutuissa, joissa kumpikaan ei saanut oikeusapua. Jos oikeusapua saaneiden asianosaisten juttuja ei oteta huomioon, tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat kasvaneet lähes kahdella kolmasosalla yksityishenkilöiden välisissä riita-asioissa vuosina 2008–2019.

5.2 OIKEUDENKÄYNTIKULUJEN KORVAAMINEN

Keskeiset tulokset

- Vuonna 2019 pääkäsitteilyn asianosaiset vaativat oikeudenkäyntikulua korvattavaksi suurimmassa osassa riita-asioita. Oikeudenkäyntikulut tuomittiin pääkäsitteilyssä ratkaistuissa riita-asioissa pääosin oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina osavoittotilanteita lukuun ottamatta.
- Oikeudenkäyntikulut tuomittiin sitä harvemmin täysimääräisinä, mitä suurempi oikeudenkäyntikuluvaatimus oli ollut. Kun oikeudenkäyntikulua ei tuomittu vaatimuksen mukaan, niitä leikattiin mediaaniltaan hieman alle kolmanneksella. Suhteessa eniten oikeudenkäyntikulua leikattiin työsuhdetta koskeissa riidoissa, joissa voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikulua alennettiin yli puolessa ratkaisuista.
- Oikeudenkäyntikulua kohtuullistettiin viran puolesta (OK 21 luku 8 b §) pääasiassa työsuhde- ja vakuutuskorvausjutuissa.
- Asianosaisten asianosaiskulut muodostivat mediaaniltaan noin 6 prosenttia kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta ja noin 12 prosenttia vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta.

5.2.1 Oikeudenkäyntikulujen vaatiminen ja korvaaminen

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 14 §:n mukaan oikeudenkäyntikulua koskeva korvausvaatimus on esitettävä ennen pääkäsitteilyn päättymistä. Jos oikeudenkäyntikulujen korvaamista ei vaadita, niitä ei myöskään tuomita maksettavaksi⁶¹. Vuonna 2019 pääkäsitteilyssä ratkaistuissa riita-asioissa **asianosaiset vaativat oikeudenkäyntikulujensa korvaamista suurimmassa osassa juttuja**. Kantaja vaati oikeudenkäyntikulujensa korvaamista vastapuolelta 97 prosentissa (n=520) ja vastaaja 87 prosentissa (n=468) jutuista. Jutut, joissa vastaaja ei vaatinut oikeudenkäyntikulua korvattavaksi, liittyivät pääasiassa perheoikeuteen (n=24), velkaan (n=14) tai palvelussopimukseen (n=11). Vain kolmessa jutussa kumpikaan asianosainen ei vaatinut oikeudenkäyntikulua korvattavaksi. Oikeudenkäyntikulua vaadittiin samassa suhteessa myös vuonna 2008. Oikeudenkäyntikuluvaatimusten esittämisessä ei ole tapahtunut muutoksia alioikeusuudistuksen jälkeisenä aikana.

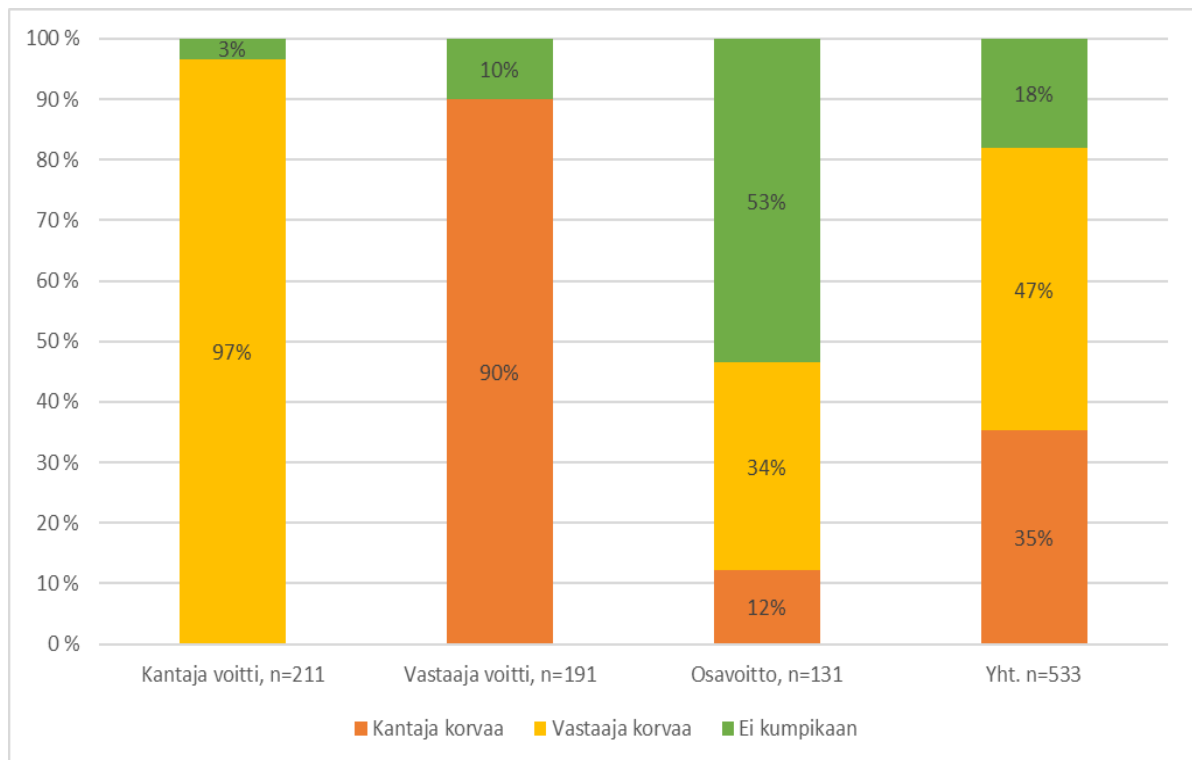
Taulukko 8 Oikeudenkäyntikulujen vaatiminen (n=538) pääkäsitteilyyn edenneissä riita-asioissa, osuus, 2019.

Oikeudenkäyntikulujen vaatiminen	2019	
	n	%
Kantaja vaati	67	12,5
Vastaaja vaati	15	2,8
Molemmat vaativat	453	84,2
Kumpikaan ei vaatinut	3	0,6
Yht.	538	100,0

⁶¹ Jos asianosaiselle on myönnetty oikeusapua ilman omavastuuta, asianosaisten välinen kuluvastuu tulee ratkaista viran puolesta oikeusapulain 22 §:n mukaan. Tästä syystä vuoden 2019 oikeusapua ilman omavastuuta saaneiden asianosaisten kohdalla on kirjattu, että oikeudenkäyntikulujen korvaamista on aina vaadittu. Oikeusapua omavastuulla saaneiden asianosaisten kohdalla oikeudenkäyntikulujen vaatiminen on kirjattu sen mukaan, onko omavastuun korvaamista vaadittu.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n mukaan jutun hävinnyt asianosainen on pääsääntöisesti velvollinen korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut. Kun asianosainen voitti riidan, häviöjä velvoitettiin korvaamaan voittajan oikeudenkäyntikuluja yli 90 prosentissa jutuista (kantaja voitti 97 %; vastaaja voitti 91 %) vuonna 2019. Oikeudenkäyntikulut tuomitaan siis lähes aina häviöjä maksaa -periaatteen mukaisesti.

Kuviossa 40 on eritelty oikeudenkäyntikulujen tuomitseminen jutun voittajan mukaan vuonna 2019. **Vastaaja tuomittiin kantajaa useammin korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikuluja.** Kantaja tuomittiin noin kolmanneksessa (35 %, n=188) jutuista korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikuluja. Vastaaja tuomittiin noin puolessa (47 %, n=249) jutuista korvausvastuuseen. Hieman alle viidenneksessä (18 %, n=96) jutuista oikeudenkäyntikuluja ei tuomittu kummallekaan asianosaiselle maksettavaksi. Kuva on varsin samanlainen kuin aikaisempina tutkimusvuosina.

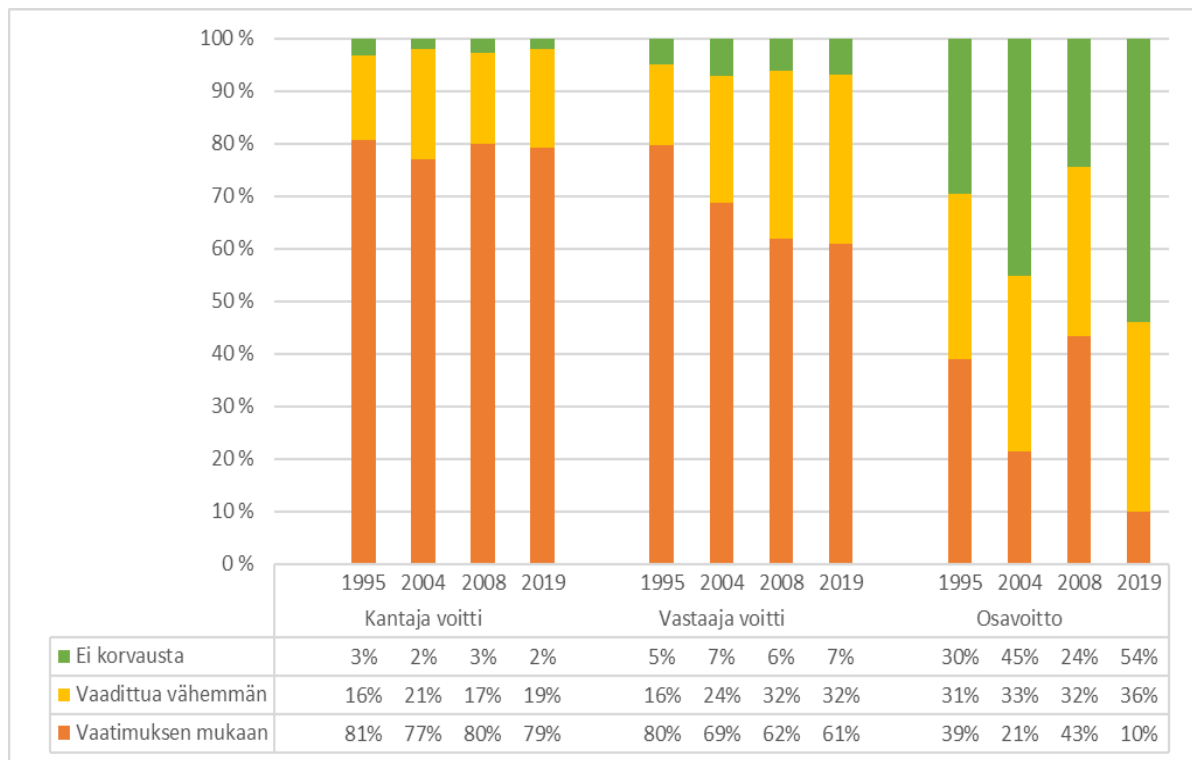
Kuvio 40 Oikeudenkäyntikulujen tuomitseminen jutun voittajan mukaan, osuus, 2019.

Vuonna 2019 kantaja voitti noin 40 prosenttia (n=211) jutuista, ja näissä tilanteissa vastaaja tuomittiin lähes aina maksamaan kantajan oikeudenkäyntikuluja. Osavoittotilanteissa vastaaja tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja kantajalle lähes kolme kertaa useammin (34 %, n=45) kuin kantaja vastaajalle (12 %, n=16). Kuitenkin kantaja ja vastaaja saivat yleensä pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan osavoittotilanteissa, joista yli puolessa jutuista (53 %, n=70) kummankaan ei tullut korvata vastapuolen kuluja.

Kuviossa 41 on tarkasteltu oikeudenkäyntikulujen tuomitsemista suhteessa pääasian voittamiseen eri tutkimusvuosina. Kuviossa on eroteltu tuomitut oikeudenkäyntikulut sen mukaan, onko oikeudenkäyntikulut tuomittu vaatimuksen mukaan, vaadittua vähempänä tai kuluja ei ole lainkaan tuo-

mittu. Oikeudenkäyntikulujen tuomitsemista on tarkasteltu erikseen kantajan voittamien, vastaajan voittamien ja osavoittojen osalta. Asianosaisen kokonaan voittamissa jutuissa mukana ovat vain ne tapaukset, joissa voittaja on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista⁶².

Oikeudenkäyntikulut tuomittiin pääosin oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina muissa kuin osavoittotilanteissa. Voittaneen kantajan oikeudenkäyntikulut korvattiin täysimääräisesti noin 79 prosentissa (n=157) ja voittaneen vastaajan 61 prosentissa (n=108) tapauksista vuonna 2019. **Kantajan vaatimukset tuomittiin siis vastaajan vaatimuksia useammin täysimääräisinä.** Vastaajan oikeudenkäyntikulujen korvaaminen täysimääräisenä on suhteessa vähentynyt alioikeusuudistuksen jälkeisenä aikana. Oikeudenkäyntikulujen tuomitsematta jättäminen muissa kuin osavoittotilanteissa oli harvinaista. Asetelma oli hyvin samankaltainen kuin vuonna 2008.

Kuvio 41 Oikeudenkäyntikulujen tuomitseminen suhteessa pääasian voittamiseen, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

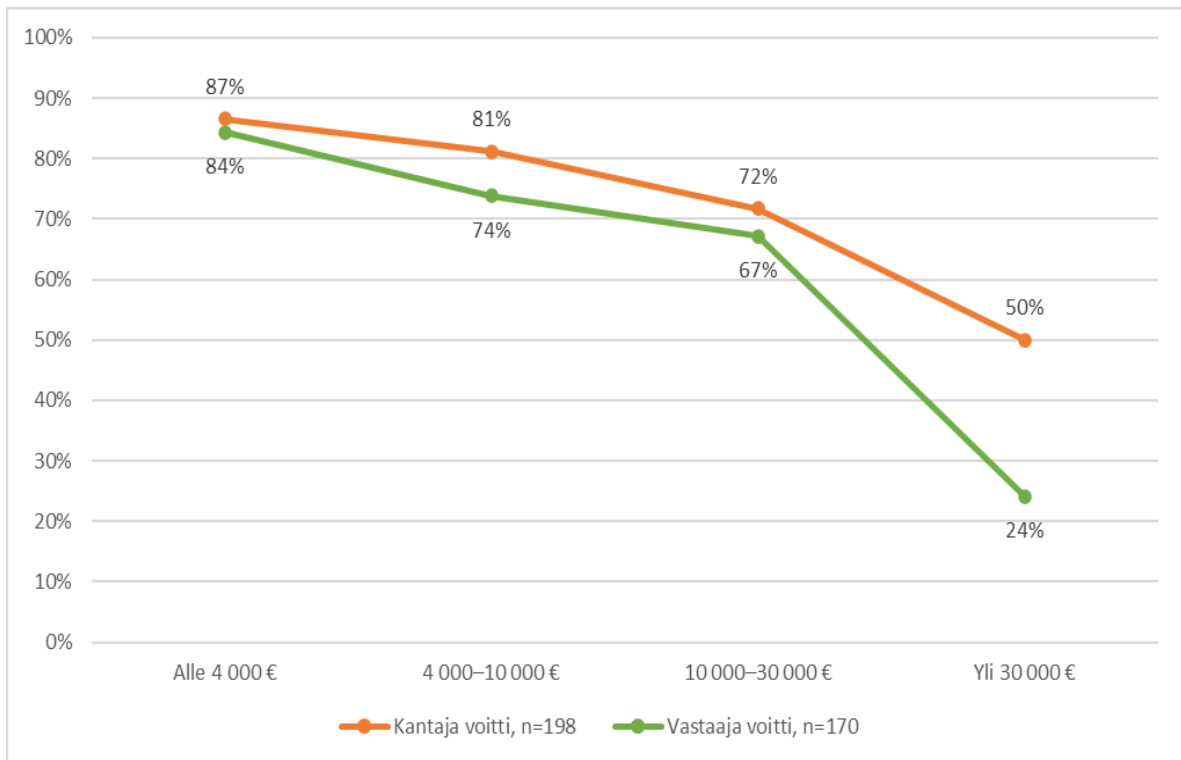
Vuonna 2019 noin 54 prosentissa (n=70) osavoittotapauksista asianosaiset saivat pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan ja oikeudenkäyntikulut tuomittiin täysimääräisenä vain noin 10 prosentissa (n=13) tapauksista. Vuonna 2008 osavoittotilanteissa vain 24 prosentissa tapauksista oikeudenkäyntikuluja ei tuomittu lainkaan ja noin 43 prosentissa osavoittotapauksista oikeudenkäyntikulut tuomittiin täysimääräisinä. Vaikka osavoittotilanteissa vaikuttaa tapahtuneen selkeä muutos vuoteen 2008 nähden, ero selittyy kuitenkin olettavasti pääosin osavoittotapausten erilaisella koodaamisella vuosien 2008 ja 2019 kohdalla (jakso 3.2.2).

Vuonna 2019 hävinnyt asianosainen riitautti voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen noin kolmanneksessa jutuista. Kulujen riitauttamisella tarkoitetaan oikeudenkäyntikulujen määrän tai perusteen

⁶² 2019: Kantaja voitti, n=209; vastaaja voitti, n=187; osavoitto, n=130, yht. n=526.

riitauttamista. Voittaneen kantajan oikeudenkäyntikulut riitautettiin noin kolmanneksessa (n=61) ja voittaneen vastaajan hieman alle puolessa (n=71) tapauksista. Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimusten riitauttaminen oli siis yleisempää kuin kantajan, mikä voi oletettavasti johtua siitä, että vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat olleet kantajan vaatimuksia korkeampia.

Kuviossa 42 on eritelty täysimääräisinä tuomittujen oikeudenkäyntikulujen osuus voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan vuonna 2019. Kuten kuviosta näkyy, **täysimääräisinä tuomittujen oikeudenkäyntikulujen osuus pienenee oikeudenkäyntikuluvaatimusten kasvaessa**. Täysimääräisinä tuomittujen oikeudenkäyntikulujen osuudet olivat olleet pääosin yhteneväiset asianosaisten kesken, joskin vastaajan vaatimuksista oikeudenkäyntikulut tuomittiin hieman kantajien harvemmin täysimääräisenä kaikissa euroluokissa. Yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksien osalta puolet (n=5) kantajan yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksista (n=10) tuomittiin täysimääräisinä, kun samansuuruisista vastaajien vaatimuksista (n=29) vain neljännes (n=7) tuomittiin täysimääräisenä. On mahdollista, että eroa voi selittää se, että vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimuksia kohtuullistettiin viran puolesta useammin kuin kantajien vaatimuksia (*jakso 5.2.2*). Yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimusten määrä on joka tapauksessa niin pieni, että eroon asianosaisten välillä tulee suhtautua varovaisesti.

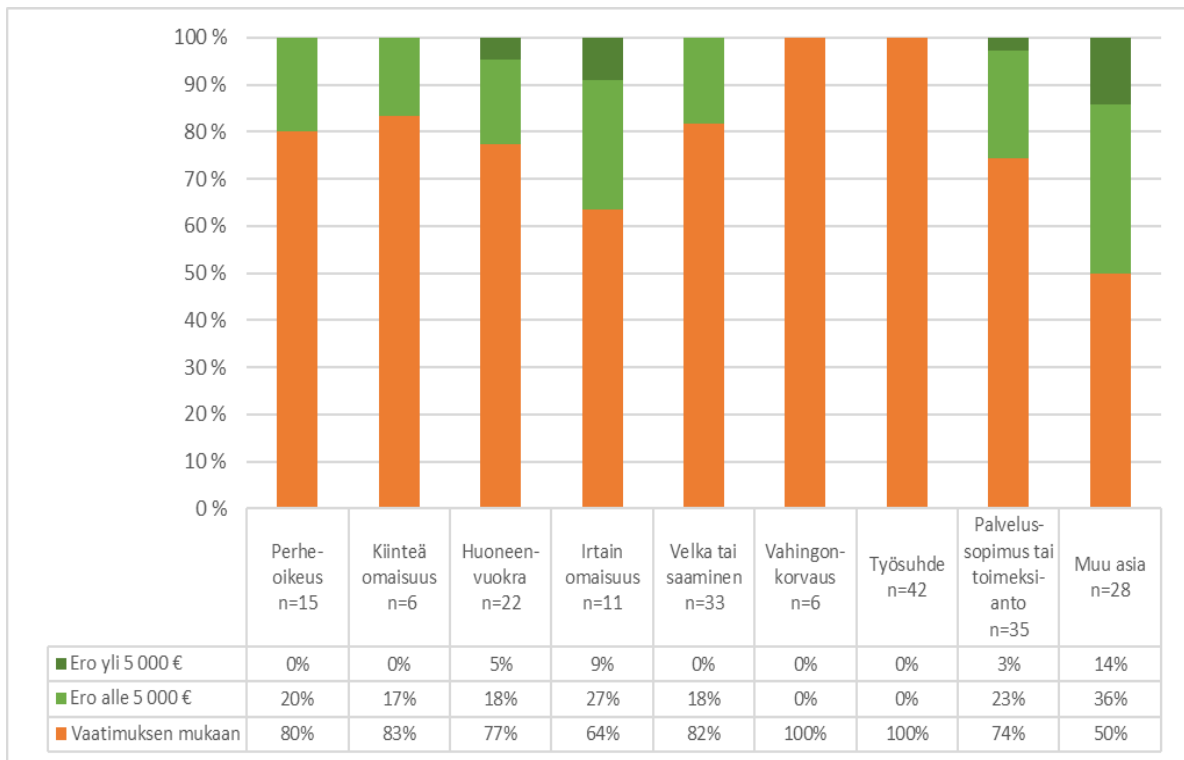
Kuvio 42 Täysimääräisenä tuomittujen oikeudenkäyntikulujen osuus voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan, osuus, 2019⁶³.

Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset tuomittiin täysimääräisenä kantajaa harvemmin (*kuvio 41*). Riita-asian voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat mediaaniltaan voittaneen

⁶³ "Voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut ja tuomitut oikeudenkäyntikulut > 0.

kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksia selvästi suurempia (kantaja 5 154 €, vastaaja 10 327 €, ks. jakso 5.1). Koska korkeammista oikeudenkäyntikuluvaatimuksista suhteessa pienempi osuus tuomittiin täysimääräisenä, vastaajan kulujen tuomitsemista täysimääräisenä kantajaa harvemmin voi selittää se, että voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset ovat olleet keskimäärin kantajan vaatimuksia korkeampia, jolloin niitä on myös leikattu enemmän.

Vuonna 2019 kärjäoikeus alensi voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikuluvaatimusta keskimäärin (mediaani) 29 prosentilla niissä jutuissa, joissa kuluja ei ollut tuomittu oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan (n=102). Osuus oli suunnilleen samansuuruinen kuin vuonna 2008, jolloin kärjäoikeus leikkasi voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimusta keskimäärin 33 prosentilla niissä jutuissa, joissa kuluja oli alennettu. Kuvioissa 43 ja 44 on tarkasteltu kantajien ja vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimuksen ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen euromääräistä eroa vuonna 2019. Tarkastelu ei sisällä osavoittotapauksia. Kuvioista 43 nähdään, että oikeudenkäyntikulut on tuomittu lähes kaikissa asiaryhmissä pääosin kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina. Kantajan voittamissa työsuhdetta (n=42) ja vahingonkorvausta (n=6) koskevissa jutuissa kaikki oikeudenkäyntikulut tuomittiin oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisesti. Muuta asiaa ja irtainta omaisuutta koskevissa jutuissa oikeudenkäyntikuluja oli alennettu suhteessa eniten.

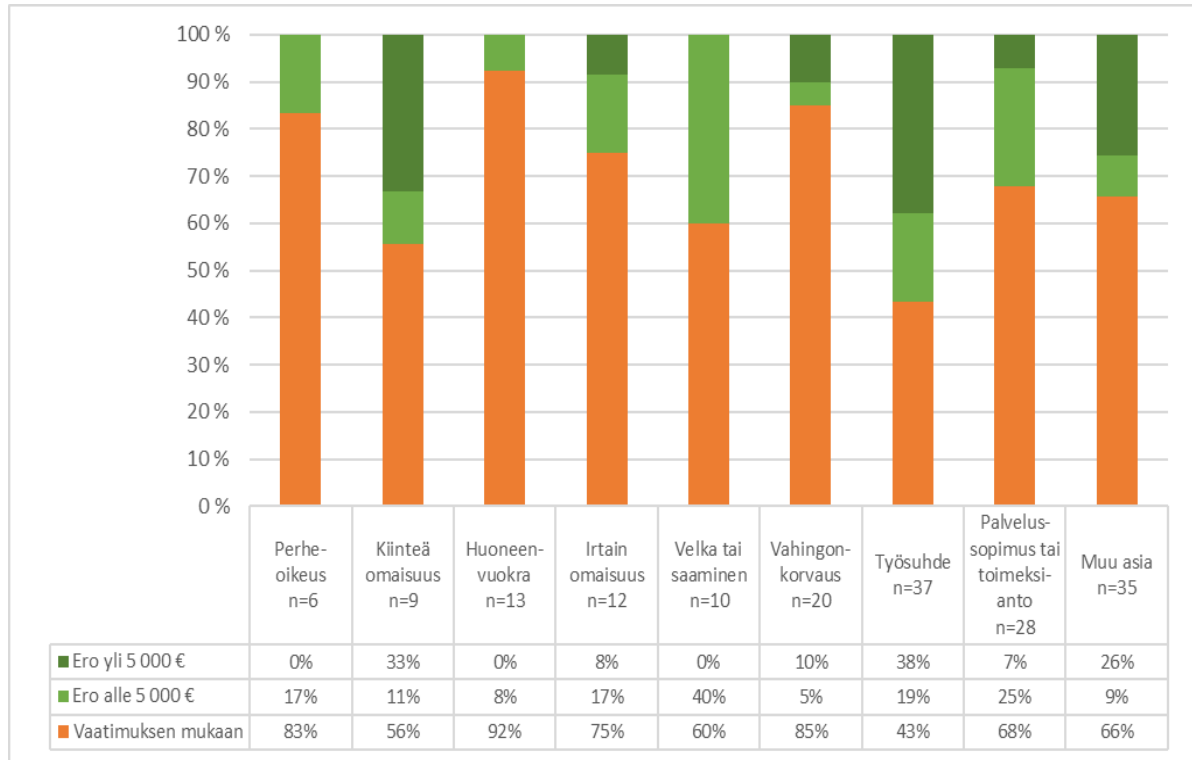

Kuvio 43 Vaadittujen ja tuomittujen kulujen välinen ero (euroa) kantajan voittamissa jutuissa, asiaryhmittäin (n=198)⁶⁴, osuus, 2019.

Vuonna 2019 vastaajan voittamissa jutuissa oikeudenkäyntikulut tuomittiin vaatimuksen mukaisina pienemmässä osuudessa riita-asioista kuin kantajan voittamissa jutuissa, vaikkakin silti pääosin osin

⁶⁴ "Voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut ja tuomitut oikeudenkäyntikulut > 0.

täysimääräisinä. Täysimääräisenä tuomittujen oikeudenkäyntikulujen osuus oli pienin työsuhdetta koskevissa riidoissa (n=37), joista vain 43 prosentissa oikeudenkäyntikulut tuomittiin voittaneen vastaajan vaatimuksen mukaisina. **Voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimusta oli siis leikattu 57 prosentissa työsuhdetta koskevissa jutuista, joista suurimmassa osassa oikeudenkäyntikuluvaatimusta oli alennettu yli 5 000 euroa.**

Kuvio 44 Vaadittujen ja tuomittujen kulujen välinen ero (euroa) vastaajan voittamissa jutuissa, asiaryhmittäin (n=170), osuus, 2019⁶⁵.

Kaikissa kantajan voittamissa työsuhderiidoissa oikeudenkäyntikulut oli tuomittu oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaisina (kuvio 43). Vastaajan (mediaani) oikeudenkäyntikulut (15 122 €) työsuhdetta koskevissa asioissa olivat olleet noin puolet kantajan oikeudenkäyntikuluja (10 219 €) suuremmat (jakso 4.1.3). On siis mahdollista, että voittaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksia leikataan herkemmin, koska ne olivat olleet voittaneen kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksia korkeampia. Riidan voittaneen työnantajayhteisön oikeudenkäyntikuluja oli osin myös kohtuullistettu yksilölliseen kohtuullisuuteen liittyvillä perusteilla oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n mukaan, jota käsitellään seuraavassa jaksossa 5.2.2. Oikeudenkäyntikulujen alentamisesta huolimatta työsuhderiidoissa tuomitut oikeudenkäyntikulut (mediaani) olivat selvästi korkeammat vastaajan voittaessa (kantaja voitti: 7 459 €; vastaaja voitti: 13 761 €). Työsuhdejutuissa on pääosin kyse yksityishenkilön ja yhteisön välisistä riidoista, joissa asianosaisten asemat voivat olla hyvin erilaiset ja riidan häviäminen voi tästä syystä muodostua yksityishenkilölle raskaaksi. Tosin työsuhderiidoissa työntekijät eivät välttämättä vastaa yksin oikeudenkäyntikuluistaan, mikä voi tasoittaa yksityishenkilön oikeudenkäyntiku-

⁶⁵ "Voittanut asianosainen" tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut ja tuomitut oikeudenkäyntikulut > 0.

luriskää. Aineistossa noin 15 prosentissa työsuheriitoja yksityishenkilökantajaa avusti ammattiliitto, ja lisäksi noin 15 prosentissa riitoja yksityishenkilö sai oikeusapua.

5.2.2 Oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen

Tuomioistuin voi kohtuullistaa asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n mukaan viran puolesta, jos

asianosaisen velvoittaminen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut huomioon ottaen oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema ja asian merkitys olisi kokonaisuutena arvioiden ilmeisen kohtuutonta.

Aineistossa oli 15 ratkaisua, joissa käräjäoikeus oli kohtuullistanut hävinneen asianosaisen kuluvas- tuuta yksilölliseen kohtuullisuuteen liittyvällä perusteella. Lisäksi kolmessa tapauksessa oikeuden- käyntikulujen jakautuminen ratkaistiin yhdessä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a §:n ja 8 b §:n mukaan. **Kohtuullistamista on sovellettu tarkasteluvuosina suunnilleen yhtä usein, noin kol- messa prosentissa kaikista jutuista⁶⁶.** Kuluvastuun kohtuullistaminen on ollut selvästi yleisintä tilanteissa, joissa vastaaja on voittanut, mikä on johtunut pääasiassa juttujen luonteesta. Vuonna 2019 tyyppitilanteessa jutun hävinnyt kantaja oli yksityishenkilö, joka oli hävinnyt riidan joko vakuu- tusyhtiötä (n=4) tai (entistä) työnantajaansa vastaan (n=7). Vakuutus sopimuksia koskevia juttuja oli koko aineistossa yhteensä 11, joten **oikeudenkäyntikuluja kohtuullistettiin oikeudenkäymiska- aren 21 luvun 8 b §:n nojalla yli kolmanneksessa kaikista vakuutus sopimusjutuista.** Vuonna 2019 kohtuullistetuissa vakuutuskorvausta koskevissa riidoissa oli kaikissa kyse liikennevakuutuksen pysyvää haittaa ja ansionmenetystä koskevista korvauksista, jotka molemmat ovat yleensä korkeita kertakorvauksia. Vakuutuskorvausjutuissa riidan intressi oli ollut kaikissa neljässä jutussa yli 60 000 euroa ja kahdessa jopa yli 400 000 euroa.

Taulukko 9 OK 21 luvun 8 b §:n soveltamien riidan lopputuloksen mukaan, 2004, 2008, 2019.

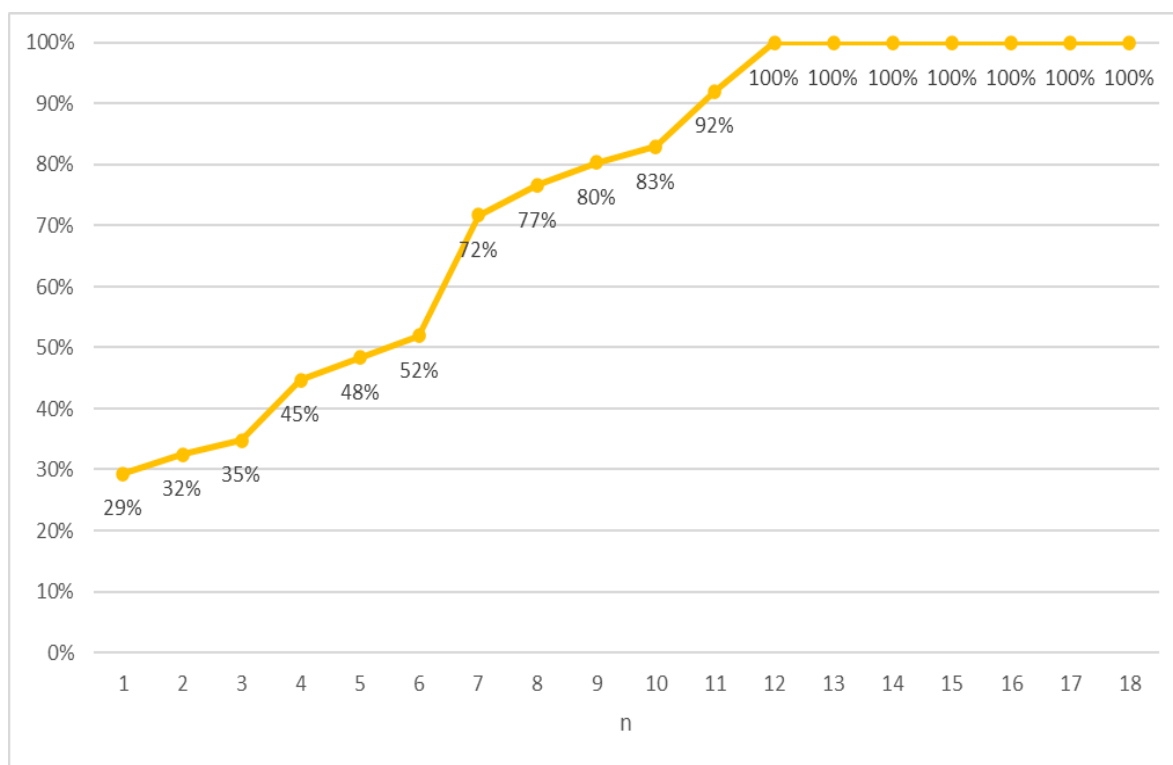
	2004	2008	2019
Voittaja	n	n	n
Kantaja	1	1	3
Vastaaja	7	7	14
Osavoitto	1	1	1
Yht.	9	9	18

Suurimmassa osassa (n=13) kohtuullistetuista oikeudenkäyntikuluista hävinnyt asianosainen ei ollut nimenomaisesti vedonnut ilmeiseen kohtuuttomuuteen, vaan käräjäoikeus oli harkinnut kohtuullis- tamisen edellytysten olemassaoloa viran puolesta⁶⁷. Viidessä tapauksessa hävinnyt asianosainen oli vedonnut kulujen kohtuullistamiseen nimenomaisesti. Näistä kahdessa tapauksessa hävinnyt asian- osainen oli lisäksi vedonnut asian oikeudelliseen epäselvyyteen (OK 21:8 a), mutta kummassakin tapauksessa käräjäoikeus alensi kuluvastuuta henkilöön liittyvän kohtuullistamisperusteen nojalla. Kahdessa tapauksessa riita-asian voittaja oli erikseen vaatinut, että oikeudenkäyntikuluja ei tulisi kohtuullistaa.

⁶⁶ OK 21 luku 8 b § voimaan 19.3.1999/368, vuoden 1995 aineisto ei vertailukelpoinen.

⁶⁷ Ratkaisussa ei mainittu hävinneen asianosaisen vedonneen kohtuuttomuuteen.

Kulujen prosentuaalinen alentaminen vaihteli tapauksittain. Kuviossa 45 on esitelty oikeudenkäyntikuluvaatimuksen alentamista käräjäoikeuden kohtuullisuusarvion perusteella vuonna 2019. Seitsemässä tapauksessa oikeudenkäyntikuluvaatimusta alennettiin 100 prosenttia, eli hävinnyt asianosainen vapautettiin kokonaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisvastuusta (kulujen kuittaus). Pienin kohtuullisuusarvion nojalla tehty oikeudenkäyntikuluvaatimuksen alentaminen oli 29 prosenttia. Pienin kohtuullistettu oikeudenkäyntikuluvaatimus oli noin 3 700 euroa ja suurin hieman alle 170 000 euroa. Noin kolmanneksessa jutuista alkuperäinen oikeudenkäyntikuluvaatimus oli ollut alle 9 000 euroa. **Kohtuullistetut oikeudenkäyntikulut eivät siis olleet kaikissa tilanteissa erityisen korkeita, vaan lainkohtaa sovellettiin myös keskimääräisiä oikeudenkäyntikuluvaatimuksia pienempiin vaatimuksiin.** Käräjäoikeuden harkinnan jälkeen tuomitut oikeudenkäyntikulut alenivat alle 5 000 euroon noin kahdessa kolmasosassa niistä jutuista, joissa oikeudenkäyntikuluja tuomittiin.

Kuvio 45 Vaadittujen ja tuomittujen oikeudenkäyntikulujen alentaminen OK 21 luvun 8 b §:n perusteella jutut, joissa oikeudenkäyntikuluja kohtuullistettu (n=18), osuus, 2019.

Oikeudenkäyntikulujen kohtuullistamisen edellytysten täyttyminen vaatii kaikkien oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:ssä mainittujen seikkojen (oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema ja asian merkitys asianosaisille) punnintaa, eikä mikään niistä voi yksinään synnyttää kohtuuttomuutta. Käräjäoikeuksien ratkaisussa oli kuitenkin jonkin verran hajontaa sen suhteen, kuinka perusteellisesti kohtuullistamisen syitä eriteltiin. Neljässä ratkaisussa toistettiin ainoastaan lainkohta ja katsottiin perusteiden täytyvän sen tarkemmin niitä erittelemättä. Parhaiten ratkaisussa perusteltiin sitä, että hävinneellä asianosaisella oli ollut *syy oikeudenkäyntiin* tai arvioitiin asianosaisten eri taloudellista asemaa tai *yleisesti eri asemaa*. Syy oikeudenkäyntiin saattoi esimerkiksi työsuhdetta koskevassa riidassa olla se, että kantaja on tuloksetta yrittänyt selvittää irtisanomiseen johtaneita syitä ennen kanteen nostamista. Asian *merkitystä asianosaiselle* tarkasteltiin erikseen kahdeksassa

ratkaisussa. Asia on voinut esimerkiksi vakuutuskorvausasiassa liittyä kantajan terveyteen. Välillä kohtuullistamisharkinta on ollut hyvin perusteellista, toisinaan taas perusteluja ei esitetty lähes lainkaan ratkaisussa, tai niitä eriteltiin vain joidenkin seikkojen kohdalta.

Oikeudenkäyntikulujen kohtuullisuutta tutkinut Satu Saarensola (2017) on havainnut, että oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b § on toisinaan sekoitettu oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a §:n mukaiseen harkintaan, jossa on kyse oikeudenkäyntikulujen alentamisesta tilanteissa, joissa hävinneellä asianosaisella on ollut perusteltu syy oikeudenkäyntiin. Aineistoon sisältyi viisi tapausta, joissa tuomioistuin arvioi lainkohtien 8 a ja 8 b § soveltumista yhdessä. Näistä kahdessa tapauksessa käräjäoikeus ei nähnyt perusteluja 8 a §:n soveltamiselle, mutta sovelsi kumpaankin tapaukseen 8 b §:ää. Lisäksi aineistoon sisältyi kolme tapausta, joissa käräjäoikeus sovelsi lainkohtia yhdessä. Näiden juttujen osalta käräjäoikeudet eivät arvioineet erikseen lainkohtien edellytyksiä, vaan ratkaisussa katsottiin melko suoraviivaisesti molempien lainkohtien soveltuvan.

Lisäksi Saarensolan (2017) mukaan oikeudenkäyntikuluja toisinaan myös kohtuullistetaan voimasuhteeltaan yhtä vahvojen asianosaisten kesken tai voimasuhteeltaan vahvemman asianosaisten hyväksi. Aineistoon sisältyi neljä tapausta, joissa oikeudenkäyntikuluja oli kohtuullistettu joko yhteisöjen välisessä riidassa tai yksityishenkilöiden välillä. Ensimmäisessä yhteisöjen välisessä tapauksessa kantaja oli toiminimen haltija, ja jutussa kyse siitä, oliko kantaja tehnyt töitä rakennusyrittäjälle alihankkijana toiminimellään vai ollut palkkasuhteessa yritykseen. Riidassa oli siis oikeastaan kyse siitä, minkälaisessa suhteessa asianosaiset olivat olleet toisiinsa. Toisessa yhteisöjen välisessä jutussa hävinnyt asianosainen oli kolmen kantajana olleen yrityksen omistaja (osuuskunnan jäsen) ja vastaaja osuuskunta, jolloin asianosaisten voimasuhteiden epätasapaino oli tulkinnanvaraisempaa. Yksityishenkilöiden välisissä tapauksissa kuluja oli kohtuullistettu hävinneen asianosaisten hyväksi. Käräjäoikeus oli arvioinut asianosaisten asemaa varsin ylimalkaisesti, joten näissä jutuissa vaikutti olevan kyse Saarensolan tunnistamasta tilanteesta.

5.2.3 Asiamiehen ja avustajan kuluvastuu

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 6 §:n mukaan asianosaisten avustaja voidaan tietyissä tilanteissa velvoittaa yhteisvastuullisesti asianosaisten kanssa korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulua. **Vuonna 2019 aineistoon sisältyi kaksi tapausta, joissa kuluvaatimus esitettiin asianosaisten avustajalle.** Juttuja oli hieman vähemmän kuin aikaisempina vuosina. Esimerkiksi vuonna 2008 avustajalta vaadittiin korvausta kahdeksassa tapauksessa, vaikka vuoden 2008 aineisto (n=357) oli juttumäärältään vuoden 2019 aineistoa (n=538) pienempi. Avustajan kuluvastuuta koskevien tapausten määrät ovat olleet kuitenkin olleet niin pieniä, että arvioon niiden vähentymisestä tulee suhtautua varovaisesti.

Vuonna 2019 ensimmäisessä jutussa avustajan kuluvastuun osalta oli kyse siitä, oliko välitystuomion kumoamiskanne nostettu perusteetta ja tulisiko hävinneen kantajan avustaja velvoittaa kuluvastuuseen. Käräjäoikeus hylkäsi vaatimuksen kantajan avustajan kuluvastuusta. Toisessa jutuista oli kyse tilanteesta, jossa asianosainen ja tämän avustaja eivät olleet saapuneet valmisteluistuntoon avustajan unohduksen vuoksi. Asianosainen ja hänen avustajansa veloitettiin yhteisvastuullisesti korvaamaan istuntoon valmistautumisesta syntyneet kulut vastapuolelle.

5.2.4 Asianosaiskulujen korvaaminen

Joissakin yhteyksissä oikeudenkäyntikulut jaotellaan valtiolle suoritettavaan oikeudenkäyntimaksuun ja varsinaisiin asianosaiskuluihin. Varsinaiset asianosaiskulut sisältävät siis oikeudenkäyntimaksua

lukuun ottamatta kaikki muut oikeudenkäyntikuluerät, joista suurin kuluerä on yleensä avustajan palkkio. Tässä jaksossa asianosaiskuluilla tarkoitetaan kuitenkin asianosaiselle itselleen oikeudenkäynnistä syntyneitä, korvattavia kustannuksia, jotka koostuivat yleensä matkakuluista ja työajan menetyksestä. Asianosaisen asianosaiskulut sisältyvät siis oikeudenkäyntikuluihin.

Vuotta 2019 koskevassa selvityksessä haluttiin saada tietoa asianosaiskuluvaatimusten suuruudesta, sillä vastaavaa tietoa ei ole aikaisemmin ollut saatavilla. Vuoden 2019 selvityksessä kirjattiin ylös asianosaisen vaatimien ja tuomittujen asianosaiskulujen euromäärät, kun ne oli erikseen eritelty tuomiolauselmassa. Jos asianosaiskuluja ja muita oikeudenkäyntikuluja oli vaadittu yhteissummana, asianosaiskulujen määrä ei käynyt erikseen ilmi tuomiosta tai ratkaisusta. Vuotta 2008 koskevassa tutkimuksessa oli kirjattu ylös vain tieto siitä, oliko ratkaisussa mainintaa asianosaiskuluista, mutta ei kulujen suuruutta. Tästä syystä vuoden 2008 ja 2019 asianosaiskuluja koskevat tulokset eivät ole vertailukelpoisia keskenään. Vuonna 2008 asianosaiskuluja vaadittiin noin 29 prosentissa (n=104) jutuista.

Yhteensä noin 9 prosentissa (n=49) jutuista asianosaiskulujen euromäärä oli erikseen eritelty tuomiossa tai ratkaisussa. Hieman yli puolessa (n=26) näistä jutuista ainoastaan kantaja oli vaatinut asianosaiskuluja, noin kolmanneksessa (n=17) ainoastaan vastaaja. Molemmat asianosaiset vaativat asianosaiskuluja noin 10 prosentissa jutuista (n=5). Asianosaiskuluja vaatineet asianosaiset olivat useimmiten yksityishenkilöitä. Suurin osa (72 %) asianosaiskuluja vaatineista kantajista oli yksityishenkilöitä. Noin puolet asianosaiskuluja vaatineista vastaajista oli yksityishenkilöitä ja puolet yhteisöjä.

Vuonna 2019 noin puolessa niistä tapauksista (n=22), joissa vaadittiin asianosaiskuluja, käräjäoikeus ei myöntänyt kuluja kummallekaan asianosaiselle. Vähän alle kolmanneksessa (n=14) jutuista asianosaiskuluja myönnettiin kantajalle ja noin neljänneksessä (n=12) asianosaiskuluja myönnettiin vastaajalle. Asiaryhmittäin tarkasteltuna asianosaiskuluja vaadittiin useimmiten palvelussopimukseen (n=16), kiinteään omaisuuteen (n=6) tai yhteisöön tai säätiöön (*Muu asia*, n=6) liittyvissä jutuissa.

Taulukko 10 Vaaditut ja myönnetyt asianosaiskulut, osuus, 2019.

	Kantajalle		Vastaajalle		Ei myönnetty		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kantaja	13	27	0	0	13	27	26	
Vastaaja	0	0	7	15	9	19	17	
Molemmat	1	2	5	10	0	0	5	
Yht.	14	29	12	25	22	46	48*	100

* Myönnettyjä asianosaiskuluja yht. 49.

Vastaajien asianosaiskuluvaatimukset olivat korkeampia kuin kantajien. Kantajien vaatimat asianosaiskulut olivat vuonna 2019 keskimäärin (mediaani) 500 euroa ja vastaajien 974 euroa. Pienin vaadittu asianosaiskulu oli alle 5 euroa ja suurin noin 260 000 euroa. **Asianosaiskulut muodostivat mediaaniltaan noin kuusi prosenttia kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta ja noin kaksi prosenttia vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksista.** Tuomitut mediaaniasianosaiskulut olivat 365 euroa vuonna 2019.

5.2.5 Asiantuntijatodistelu ja todistelukustannukset

Vuoden 2019 aineistoon lisättiin muuttuja asiantuntijatodistelusta. Noin 8 prosentissa tapauksista (n=41)⁶⁸ kuultiin asiantuntijatodistajaa. Todistaja on tässä aineistossa määritelty asiantuntijatodistajaksi silloin, kun hänet on tuomiolauselmassa selvästi nimetty sellaiseksi, tai jos hän on antanut kirjallisen lausunnon ja ollut todistajana paikalla⁶⁹.

Vuonna 2019 tapauksissa, joissa kuultiin asiantuntijatodistajaa, kuultiin keskimäärin yhteensä kuutta todistajaa, sisältäen asiantuntijatodistajan. Pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa kuultiin keskimäärin (mediaani) kahta todistajaa, joten jutuissa, joissa kuultiin asiantuntijatodistajaa, todistelu oli muutenkin keskimääräistä kattavampaa. Asiantuntijatodistajia kuultiin eniten kiinteään omaisuuteen (n=10), vakuutus sopimukseen (n=8) ja palvelussopimukseen tai urakkasopimukseen liittyvissä jutuissa (n=6). **Kiinteää omaisuutta koskevilla jutuilla yli kolmanneksessa ja vakuutus sopimusriidoissa yli kahdessa kolmasosassa kuultiin asiantuntijatodistajaa.** Esimerkiksi vakuutus sopimus jutuissa on yleensä kyse yksityishenkilön ja yhteisön välisistä jutuista, joissa käytetään paljon lääkärintlausuntoja vakuutus korvauksen arvioimiseksi. Kiinteää omaisuutta koskevilla jutuissa taas kuultiin erilaisia rakentamisen asiantuntijoita.

Taulukko 11 Asiantuntijatodistajat, osuus asiantuntijatodistelusta asiaryhmittäin, 2019.

Asianimike	2019	
	n	%
Perintö ja testamentti	2	5
Kiinteä omaisuus	10	24
Huoneenvuokra	3	7
Irtain omaisuus	1	2
Velka tai saaminen	2	5
Työsuhde	2	5
Palvelussopimus tai toimeksianto	6	15
Vakuutus sopimus	8	20
Vahingonkorvaus	3	7
Yhteisö ja säätiö	4	10
Yht.	41	100

Tuomitut oikeudenkäyntikulut olivat huomattavasti korkeammat tapauksissa, joissa oli kuultu asiantuntijatodistajaa. Asiantuntijatodistajatapauksissa tuomittujen oikeudenkäyntikulujen mediaani oli 22 831 euroa, eli hieman yli kolminkertainen kaikkien tuomittujen oikeudenkäyntikulujen mediaaniin (7 235 €) nähden. Asianosaiset sisällyttivät todistelukustannukset yleensä oikeudenkäyntikuluvaatimuksiinsa. Todistelukustannukset koostuvat suurimmaksi osaksi todistelupalkkioista, joka

⁶⁸ Yhdeksässä tapauksessa ei ollut mukana laskua tai todistelukustannuksia ei ollut eritelty kululaskuun. Tarkempaan kustannustarkasteluun jäi siis 33 tapausta. Analyysissa eriteltyt todistelukustannukset ovat kokonaistodistelukustannuksia, eli ne sisältävät myös muut kuin asiantuntijatodistelukustannukset.

⁶⁹ Koodausteknisistä syistä johtuen aineistossa on mukana vain ne asiantuntijatodistajat, jotka ovat sekä antaneet lausunnon että olleet todistajana paikalla. Tulevia selvityksiä ajatellen suositellaan, että aineistoon otetaan mukaan myös pelkästään lausunnon antaneet asiantuntijatodistajat, jotta asiantuntijatodistelusta saadaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 §:n mukainen kokonaiskuva.

on todistajalle maksettu korvaus. Tämän lisäksi asiantuntijatodistajalle voidaan maksaa lausuntopalkkio. Asiantuntijatodistelutapauksissa suurin yksittäinen todistelupalkkio oli noin 7 400 euroa ja pienin alle 20 euroa. Suurin lausuntopalkkio oli 6 000 euroa ja pienin 300 euroa.

Asiantuntijatodistelua sisältäneissä jutuissa vastaajien todistelukustannukset olivat hieman korkeampia kuin kantajien. Kantajien todistelukulujen mediaani oli 1 760 euroa ja vastaajien puolestaan 1 961 euroa. Todistelukustannukset sisältävät kaikesta todistelusta syntyneet kustannukset, eivätkä ainoastaan asiantuntijatodistelun kustannuksia. Pienin todistelukuluihin liittyvä vaatimus oli 100 euroa ja suurin noin 116 000 euroa. Kantajien kohdalla todistelukustannukset muodostivat keskimäärin (mediaani) noin kuusi prosenttia oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta ja vastaajan kohdalla yhdeksän prosenttia.

5.3 JULKINEN OIKEUSAPU JA OIKEUSTURVAVAKUUTUS

Keskeiset tulokset

- Julkista oikeusapua sai vuonna 2019 noin kolmannes pääkäsitteilyyn osallistuneista asianosaisista. Oikeusapua saaneiden asianosaisten osuus oli suurentunut.
- Oikeusavun saajaa edusti yleensä yksityinen avustaja, joka oli yleensä asianajo- tai lakiasiain toimiston juristi.
- Oikeusapua saaneiden kantajien oikeudenkäyntikuluvaatimus oli keskimäärin (mediaani) 3 330 euroa ja vastaajan 2 128 euroa.
- Oikeusapua saatiin useimmiten perheoikeudellisten riitojen käsittelyyn, mutta myös esimerkiksi työsuhdetta, huoneenvuokra-asiaa ja velkomusta koskeviin riitoihin.
- Vuonna 2019 lähes kaksi kolmasosaa yksityishenkilöinä olleiden asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaaatimuksista oli oikeusturvavakuutuksen tyypillistä enimmäiskorvausta (8 500 €) korkeampia.

5.3.1 Julkinen oikeusapu

Oikeusapulain (257/2002) 1 §:n mukaan oikeusavulla tarkoitetaan valtion varoin kustannettavaa oikeudellista apua henkilölle, joka ei taloudellisen asemansa vuoksi kykene itse suorittamaan sen hoitamiseen vaadittavia menoja⁷⁰. Osa tarjottavaa oikeusapua on henkilön avustaminen tuomioistuimissa sekä vapautus esimerkiksi tuomioistuinmaksusta. Oikeusapua voi saada joko ilman omavastuuta tai omavastuulla.

Vuonna 2019 julkista oikeusapua sai noin kolmannes (n=190) asianosaisina olleista yksityishenkilöistä (n=609). Oikeusapua saaneiden osuus oli samansuuruinen kantajien ja vastaajien kohdalla. Oikeusapua saaneiden asianosaisten osuus on kasvanut vuodesta 2008, jolloin noin neljännes asianosaisena olleista yksityishenkilöistä sai oikeusapua. Vuonna 2019 noin kolme neljäsosaa (n=140) oikeusavun saajista sai oikeusapua ilman omavastuuta. Vuonna 2008 noin kaksi kolmasosaa oikeusavun saajista sai oikeusapua ilman omavastuuta, joten myös ilmaisen oikeusavun osuus on kasvanut. Vuonna 2019 kolmessa tapauksessa kantaja sai oikeusapua oikeusturvavakuutuksen omavastuuseen.

Taulukko 12 Oikeusapua saaneet kantajat ja vastaajat, osuus asianosaisena olleista yksityishenkilöistä, osuus, 2004,2008, 2019.

	Kantaja		Vastaaja	
	n	%	n	%
Oikeusapua myönnetty				
2004	60	28	33	21
2008	62	24	40	23
2019	108	31	82	31

Oikeusapua saaneiden asianosaisten avustajien mediaanituntipalkkio oli 110 euroa, mikä oli oikeusapua koskevan valtioneuvoston asetuksen mukainen oikeusavun tuntipalkkioperuste vuonna 2019⁷¹.

⁷⁰ Vuosi 1995 ei ole mukana tarkastelussa, koska nykyinen oikeusapulaki (257/2002) astui voimaan vasta 1.6.2002.

⁷¹ Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista (2008/290), 6 § Tuntipalkkion määrä (2013/820).

Myös vuonna 2008 oikeusavun mediaanituntipalkkio oli ollut valtioneuvoston asetuksen mukainen. **Oikeusavun saajan avustaja oli yleensä yksityinen avustaja, eli pääosin oikeusapua saanutta asianosaista edusti asianajo- tai lakiasiaintoimiston juristi.** Vuonna 2019 oikeusapua saaneella kantajalla oli yksityinen avustaja noin kahdessa kolmasosassa (n=71) ja julkinen oikeudenkäyntiavustaja noin kolmanneksessa (n=32) riitoja⁷². Vastaajalla oli yksityinen avustaja noin kolmessa neljäsosassa (n=59) ja julkinen avustaja neljänneksessä (n=19) juttuja⁷³. Oikeusapua saaneiden asianosaisten edustus oli jakautunut suunnilleen samassa suhteessa yksityisiin ja julkisiin avustajiin myös vuonna 2008. Oikeusapua saaneen asianosaisten voittaessa (n=78) riidan, häviäjä velvoitettiin korvaamaan valtiolle sen varoista kustannettu oikeusapu 69 prosentissa (n=54) juttuja.

Oikeusapua saaneiden kantajien oikeudenkäyntikuluvaatimus oli keskimäärin (mediaani) 3 383 euroa ja vastaajan 2 128 euroa. Kantajan mediaanivaatimus oikeusapuasioissa oli suuruudeltaan hieman alle kolmanneksen ja vastaajan viidenneksen verrattuna juttuihin, joissa asianosainen ei saanut oikeusapua. **Oikeusapua saaneiden asianosaisten oikeudenkäyntikulut olivat siis selvästi pienempiä muihin oikeudenkäyntikuluvaatimuksiin nähden.** Tämä on edellä pyritty ottamaan huomioon erityisesti niissä analyyseissä, joissa on ollut kyse yksityishenkilöiden välisistä riidoista (jaksot. 4.1.2, 4.1.3).

Taulukko 13 Oikeusapua saaneen asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimus, mediaani, euroa, 2004, 2008, 2019.

	Kantaja		Vastaaja	
	n	med €	n	med €
2004	52	1 667	30	1 409
2008	55	2 732	35	1 377
2019	93	3 383	73	2 128

Oikeusapua saaneen kantajan oikeudenkäyntikulut olivat oikeusapua saaneen vastaajan oikeudenkäyntikuluja suurempia. Kuva oli samanlainen myös aikaisempina tutkimusvuosina. Ero kantajien ja vastaajien oikeudenkäyntikuluvaatimusten välillä selittyy todennäköisesti niiden juttujen luonteella, joihin oikeusapua on saatu. Vuonna 2019 kantajat saivat oikeusapua useimmiten perheoikeudelliseen riita-asiaan (n=55). Lähes 80 prosenttia kaikista perheoikeudellisten asioiden kantajista sai oikeusapua. Kantajat saivat toiseksi eniten oikeusapua työsuhdetta koskeviin riitoihin (n=15), joissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat keskimääräistä korkeampia.

Vastaajan kohdalla eniten oikeusapua saaneita oli myöskin perheoikeudellisissa asioissa (n=29), mutta vain noin 41 prosenttia perheoikeusasioiden vastaajista sai oikeusapua. Vastaajat saivat seuraavaksi eniten oikeusapua huoneenvuokraa (n=16) koskeviin riitoihin, joissa oikeudenkäyntikuluvaatimukset olivat olleet keskimääräistä matalampia. Tämä oletettavasti selittää sitä, miksi vastaajan oikeusapuvaatimukset olivat olleet kantajan vaatimuksia pienempiä.

5.3.2 Oikeusturvavakuutus

Oikeusturvavakuutuksella tarkoitetaan yleensä asianajo- ja oikeudenkäyntikulujen turvaamiseksi otettua vakuutusta, jonka tarkoituksena on korvata näihin liittyviä kustannuksia. Oikeusturvavakuutuksella tarkoitetaan tässä yksityishenkilöiden oikeusturvavakuutusta, joka tavallisimmin sisältyy

⁷² Oikeusapua saaneen kantajan avustaja tiedossa, n=103.

⁷³ Oikeusapua saaneen vastaajan avustaja tiedossa, n=78.

kotivakuutukseen. Antti Rissanen ja Kati Rantala (2014) ovat arvioineet, että oikeusturvavakuutuksen piiriin kuuluu yli 85 prosenttia suomalaisista.

Oikeusapulain 3 b §:n mukaan julkista oikeusapua ei yleensä myönnetä, jos henkilöllä on asian kattava oikeusturvavakuutus. Oikeusapua voi kuitenkin saada oikeusturvavakuutuksen omavastuuseen sekä oikeusturvavakuutuksen ylittäviin oikeudenkäyntikuluihin. Vuoden 2019 aineistossa tällaisia juttuja oli kolme. Oikeusturvavakuutuksen merkitys onkin yleensä suurin niille henkilöille, joilla ei ole edellytyksiä maksuttomaan oikeusapuun, mutta joille riita-asian oikeudenkäyntikulut silti muodostavat merkittävän kuluriskin (Lasola & Rissanen, 2013). Vaikka yksityishenkilöllä on kattavasti oikeusturvavakuutuksia, vakuutus ei yleensä kata kaiken tyyppisten riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja. Lisäksi vakuutusehdot sisältävät yleensä tarkempia rajauksia riita-asian syntyhetkeen ja vakuutuksen voimassaoloon liittyen, mitkä määrittävät niitä tilanteita, joissa kuluja korvataan⁷⁴. Oikeusturvavakuutus ei yleensä korvaa vastapuolen oikeudenkäyntikuluja. Näin vaikka asianosaisen omat oikeudenkäyntikulut tulisivatkin korvattavaksi oikeusturvavakuutuksesta, tulee hänen riita-asiansa hävittäessään maksaa voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut itse. Tyypillinen oikeusturvavakuutuksen vakuutusmäärä on ollut jo pidempään 8 500 euroa (Fine, 2018; Lasola & Rissanen, 2013). Asianosaisen voi siis pääsääntöisesti saada korvausta omista oikeudenkäyntikuluistaan enintään 8 500 euron osalta.

Aineiston oikeudenkäyntiasiakirjoista ei käy ilmi, saako riita-asian asianosainen oikeusturvavakuutuksesta korvausta oikeudenkäyntikuluilleen. Kuitenkin jos tarkastellaan yksityishenkilöinä olleita asianosaisia, jotka eivät olleet saaneet julkista oikeusapua (n=345), voidaan saada karkea kuva niiden henkilöiden oikeudenkäyntikuluista, jotka mahdollisesti voisivat saada korvausta oikeusturvavakuutuksesta. Tätä kautta voidaan arvioida sitä, kuinka hyvin tyypillinen oikeusturvavakuutus kattaa pääkäsitellyssä ratkaistujen riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja. Tarkastelussa ei ole huomioitu sitä, että oikeusturvavakuutuksiin voi sisältyä asiaryhmäkohtaisia rajoituksia tai että oikeusturvavakuutukset voivat erota keskenään kattavuuden ja korvausmäärän suhteen.

Vuonna 2019 yksityishenkilöinä asianosaisten (n=345) oikeudenkäyntikuluvaatimuksista lähes kaksi kolmasosaa (64 %, n=220) oli edellä mainittua 8 500 euron oikeusturvavakuutuksen enimmäiskorvausta korkeampia. Näistä tapauksissa noin puolessa (n=113) oikeusturvavakuutuksen enimmäiskorvaus kattoi enintään puolet asianosaisen oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta ja puolet (n=107) sellaisia, joissa enimmäiskorvaus kattoi 50–100 prosenttia oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta. Vaikka yksityishenkilöt saivatkin oikeusturvavakuutuksesta korvausta omille oikeudenkäyntikuluilleen, suurimmassa osassa pääkäsitellyssä ratkaistuja riita-asioita oikeusturvavakuutuksen enimmäiskorvaus ei riittäisi kattamaan kaikkia yksityishenkilöille syntyneitä oikeudenkäyntikuluja.

⁷⁴ Korvattavista vakuutustapahtumista korvattavista kuluista ja näiden rajoituksista, ks. esim. Fine, 2018; Lasola & Rissanen, 2013.

KIRJALLISUUS

- Ahola, Raimo & Pajuniemi, Ari. 2009. *Käräjäoikeuksien työtilastoja vuodelta 2008*. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisuja, toiminta ja hallinto 2009:9. (Oikeusministeriö, 2009).
- Ahola, Raimo & Pajuniemi, Ari. 2007. *Käräjäoikeuksien työtilastoja vuodelta 2006*. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisuja, toiminta ja hallinto 2007:10. (Oikeusministeriö, 2007).
- Ervasti, Kaijus. 2009. *Käräjäoikeuksien riita-asiat*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (Ervasti, 2009).
- Ervasti, Kaijus. 2005. *Riidat käräjäoikeudessa. Empiirinen tutkimus riita-asioista ja oikeudenkäyntikuluista*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (Ervasti, 2005).
- Ervasti, Kaijus. 1997. *Oikeudenkäyntikulut pääkäsitteeseen edenneissä riita-asioissa*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (Ervasti, 1997).
- Ervasti, Kaijus & Nylund, Anna. 2014. *Konfliktinratkaisu ja sovittelu*. Edita. (Ervasti & Nylund, 2014).
- Fine, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. 2018. *Perustietoa oikeusturvavakuutuksista*. (Fine, 2018).
- Koskimäki, Tapani; Immonen, Nina & al. 2011 (toim.). *Oikeudenkäyntikulut*. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2011. Työryhmän raportti. Helsingin hovioikeuden julkaisuja. (HelHo 2011).
- Lasola, Marjukka & Rissanen, Antti. *Oikeusturvavakuutus ja julkinen oikeusapu*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (Lasola & Rissanen, 2013).
- Pajukangas, Sami; Pajuniemi, Ari & Korpela, Satu. 2020. *Tuomioistuimen työtilastoja 2019*. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisuja, toiminta ja hallinto 2020:4. (Oikeusministeriö, 2020).
- Rissanen, Antti & Rantala, Kati. 2014. Oikeusapujärjestelmä ja oikeudensaantimahdollisuudet. *Oikeus* 43:4, 397–413. (Rissanen & Rantala, 2014).
- Saarensola, Satu. 2017. *Oikeudenkäyntikulut ja kohtuullisuus*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja 336. (Saarensola, 2017).
- Siro, Jukka & Aaltonen, Mikko. 2019. Riita-asiat tuomioistuimissa 2000-luvulla. *Lakimies* 117:6, 758–782. (Siro & Aaltonen, 2019).

LIITETAULUKOT⁷⁵

ASIANOSAISET

Liitetaulukko 1*Kantaja jaoteltuna asianosaissuhteen mukaan, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.*

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kantaja								
Yksityishenkilö	331	53,3	217	65,4	257	72,0	343	63,8
Yhteisö	290	46,7	115	34,6	100	28,0	195	36,2
Yht.	621	100,0	332	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 2*Vastaaja jaoteltuna asianosaissuhteen mukaan, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.*

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Vastaaja								
Yksityishenkilö	358	57,6	157	47,3	172	48,2	266	49,4
Yhteisö	263	42,4	175	52,7	185	51,8	272	50,6
Yht.	621	100,0	332	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 3*Pääkäsitelyssä ratkaistun riita-asian asianosaiset ikäryhmittäin, osuus, 2019.*

Ikäryhmä	Kantaja		Vastaaja	
	n	%	n	%
yli 60-vuotiaat	23	12,2	38	21,5
51–60-vuotiaat	33	17,6	27	15,3
41–50-vuotiaat	51	27,1	60	33,9
31–40-vuotiaat	25	13,3	28	15,8
18–30-vuotiaat	15	8,0	17	9,6
Alle 18-vuotiaat	41	21,8	7	4,0
Yht.	188	100,0	177	100,0

⁷⁵ Pyörityksestä johtuen liitetaulukoissa esitetyt prosenttiosuuksien summat voivat poiketa sadasta.

Liitetaulukko 4*Asianosaiset pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa, osuus, 2019.*

Asianosaisen muoto	Kantaja		Vastaaja	
	n	%	n	%
Pankki	7	1,3	1	0,2
Muu yksityisoikeudellinen yhteisö (mm. yritys)	176	32,7	250	46,5
Yksityishenkilö	338	62,8	265	49,3
Julkisoikeudellinen yhteisö	2	0,4	20	3,7
Kuolinpesä	5	0,9	1	0,2
Konkurssipesä	10	1,9	1	0,2
Yht.	538	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 5*Asianosaisten edustus, osuus, 2019.*

Asiaa hoitanut	Kantaja		Vastaaja	
	n	%	n	%
Maallikko	31	5,8	63	11,7
Muu juristi	22	4,1	17	3,2
Asianajotoimisto	253	47,0	267	49,6
Oikeusapu/oikeusaputoimisto	35	6,5	22	4,1
Oikeusapu/AA- tai lakiasiantoimisto	71	13,2	59	11,0
Perintätoimisto	14	2,6	2	0,4
Lakiasiantoimisto	70	13,0	64	11,9
Muu edustaja (sis. konsultointi, ammattiliitto)	17	3,2	4	0,7
Ei tietoa/ei vastannut kanteeseen	25	4,6	40	7,4
Yht.	538	100,0	538	100,0

RIITA-ASIA

Liitetaulukko 6*Riidan taustalla oleva oikeussuhde siviiliasian nimikkeen mukaan, osuus, 2019.*

Siviiliasian nimike	2019	
	n	%
Perheoikeus	70	13,0
Perintö ja testamentti	12	2,2
Kiinteä omaisuus	27	5,0
Huoneenvuokra	49	9,1
Irtain omaisuus	30	5,6
Velka tai saaminen	55	10,2
Työsuhde	94	17,5
Palvelussopimus tai toimeksianto	97	18,0
Vakuutusopimus	11	2,0
Vakuutuksenantajan takautumisoikeus	1	0,2
Vahingonkorvaus	34	6,3
Yhteisö, säätiö	36	6,7
Konkurssi	5	0,9
Turvaamistoimi	4	0,7
Muu riita-asia	13	2,4
Yht.	538	100,0

Liitetaulukko 7*Riita-asian asiaryhmä, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.*

Asiaryhmä	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Perheoikeus	46	7,4	40	12,1	31	8,7	70	13,0
Kiinteä omaisuus	27	4,3	19	5,7	28	7,8	27	5,0
Huoneenvuokra	46	7,4	26	7,9	20	5,6	49	9,1
Irtain omaisuus	62	10,0	39	11,8	39	10,9	30	5,6
Velka tai saaminen	140	22,5	18	5,4	18	5,0	55	10,2
Vahingonkorvaus	32	5,2	34	10,3	27	7,6	34	6,3
Työ- tai palvelussopimus	143	23,0	97	29,3	130	36,4	191	35,5
Muu asia	125	20,1	58	17,5	64	17,9	82	15,2
Yht.	621	100,0	331	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 8

Asianosaisyhdistelmät pääkäsitteilyyn edenneissä riita-asioissa, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Asianosaisyhdistelmä								
Yksilö vs. yksilö	165	26,6	106	31,9	131	36,7	171	31,8
Yksilö vs. yhteisö	166	26,7	111	33,4	126	35,3	172	32,0
Yhteisö vs. yksilö	193	31,1	51	15,4	39	10,9	95	17,7
Yhteisö vs. yhteisö	97	15,6	64	19,3	61	17,1	100	18,6
Yht.	621	100,0	332	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 9

Asiaryhmät asianosaissuhteen mukaan, osuus, 2019.

	Yksilö vs. yksilö		Yksilö vs. yhteisö		Yhteisö vs. yksilö		Yhteisö vs. yhteisö	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Asiaryhmä								
Perheoikeus	70	40,9	0	-	0	-	0	-
Kiinteä omaisuus	23	13,5	4	2,3	0	-	0	-
Huoneenvuokra	14	8,2	10	5,8	18	18,9	7	7,0
Irtain omaisuus	11	6,4	10	5,8	5	5,3	4	4,0
Velka tai saaminen	19	11,1	4	2,3	26	27,4	6	6,0
Vahingonkorvaus	11	6,4	11	6,4	2	2,1	10	10,0
Työsuhde	2	1,2	89	51,7	3	3,2	0	-
Palvelussopimus tai toimeksianto	4	2,3	13	7,6	30	31,6	50	50,0
Muu asia	17	9,9	31	18,0	11	11,6	23	23,0
Yht.	171	100,0	172	100,0	95	100,0	100	100,0

JUTUN VOITTAMINEN

Liitetaulukko 10

Jutun voittaminen, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Jutun voitti								
Kantaja	244	39,3	114	34,3	82	23,0	215	40,0
Vastaaja	211	34,0	131	39,5	122	34,2	192	35,7
Osavoitto	166	26,7	87	26,2	153	42,9	131	24,3
Yht.	621	100,0	332	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 11*Jutun voittaminen asiaryhmän mukaan, osuus, 2019.*

	Kantaja		Vastaaja		Osin kumpikin		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Perheoikeus	25	35,7	14	20,0	31	44,3	70	100,0
Kiinteä omaisuus	7	25,9	9	33,3	11	40,7	27	100,0
Huoneenvuokra	22	44,9	15	30,6	12	24,5	49	100,0
Irtain omaisuus	11	36,7	12	40,0	7	23,3	30	100,0
Velka tai saaminen	36	65,5	12	21,8	7	12,7	55	100,0
Työsuhde	42	44,7	38	40,4	14	14,9	94	100,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	36	37,1	34	35,1	27	27,8	97	100,0
Vahingonkorvaus	7	20,6	20	58,8	7	20,6	34	100,0
Muu asia	29	35,4	38	46,3	15	18,3	82	100,0
Yht.	215		192		131		538	

Liitetaulukko 12*Jutun voittaminen asianosaissuhteen mukaan, osuus, 2019.*

	Yksilö vs. yksilö		Yksilö vs. yhteisö		Yhteisö vs. yksilö		Yhteisö vs. yhteisö	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Voittaja								
Kantaja	60	35,1	64	37,2	51	53,7	40	40,0
Vastaaja	54	31,6	80	46,5	21	22,1	37	37,0
Osavoitto	57	33,3	28	16,3	23	24,2	23	23,0
Yht.	171	100,0	172	100,0	95	100,0	100	100,0

RIIDAN INTRESSI

Liitetaulukko 13*Riidan intressin suuruus euroluokittain, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.*

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Alle 4 000 €	121	24,8	60	24,6	58	19,7	76	18,5
4 000–10 000 €	90	18,5	33	13,5	51	17,3	67	16,3
10 000–30 000 €	115	23,6	55	22,5	66	22,4	86	20,9
30 000–100 000 €	104	21,4	68	27,9	64	21,7	115	28,0
Yli 100 000 €	57	11,7	28	11,5	56	19,0	67	16,3
Yht.	487	100,0	244	100,0	295	100,0	411	100,0

Liitetaulukko 14

Riidan intressin suuruus asianosaissuhteiden mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Asianosaiset								
Yksilö vs. yksilö	93	6 404	50	9 721	86	12 230	90	33 388
Yksilö vs. yhteisö	132	16 214	95	31 227	115	22 615	152	30 940
Yhteisö vs. yksilö	174	14 452	41	6 090	34	5 563	85	8 500
Yhteisö vs. yhteisö	88	23 931	58	22 154	60	35 706	84	23 468
Yht.	487		244		295		411	

Liitetaulukko 15

Riidan intressin suuruus euroluokittain ja asiaryhmittäin, määrä, 2019.

	Alle 15 000 €	15 000–50 000 €	Yli 50 000 €	Yht.
	n	n	n	n
Asiaryhmä				
Perheoikeus*	1	0	5	6
Kiinteä omaisuus	1	4	18	23
Huoneenvuokra	29	8	4	41
Irtain omaisuus	16	3	8	27
Velka tai saaminen	27	14	10	51
Vahingonkorvaus	13	10	11	34
Työsuhde	16	40	35	91
Palvelussopimus tai toimeksianto	50	23	23	96
Muu asia	12	10	20	42
Yht.	165	112	134	411

* Ei sisällä elatusapuasioita (n=52).

Liitetaulukko 16

Riidan intressin suuruus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Asiaryhmä*								
Kiinteä omaisuus	20	23 099	17	46 910	26	35 917	23	106 593
Huoneenvuokra	34	4 632	16	2 486	16	5 141	41	5 000
Irtain omaisuus	56	5 163	32	18 610	37	10 044	27	10 717
Velka tai saaminen	127	43 766	17	14 500	18	10 200	51	8 016
Työ- tai palvelussopimus	138	10 427	95	23 781	125	18 982	187	27 038
Vahingonkorvaus	32	4 760	33	11 066	26	8 975	34	28 657
Muu asia	77	21 790	33	28 243	45	23 009	42	38 061
Yht.	484		243		293		405	

* Perheoikeudelliset riidat rajattu tarkastelun ulkopuolelle, koska juttujen määrä, joissa riidassa on muu kuin elatusapua koskeva euromääräinen intressi, on ollut jokaisena tarkasteluvuonna todella pieni.

Liitetaulukko 17

Riidan intressin suuruus euroluokittain kantajan mukaan, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

		Alle 10 000 €		10 000–30 000 €		Yli 30 000 €		Yht.	
Kantajan muoto		n	%	n	%	n	%	n	%
Kantaja yksilö	1995	109	48,4	65	28,9	51	22,7	225	100,0
	2004	47	32,4	36	24,8	62	42,8	145	100,0
	2008	72	35,8	49	24,4	80	39,8	201	100,0
	2019	62	25,6	50	20,7	130	53,7	242	100,0
Kantaja yhteisö	1995	102	38,9	50	19,1	110	42,0	262	100,0
	2004	46	46,5	19	19,2	34	34,3	99	100,0
	2008	37	39,4	17	18,1	40	42,6	94	100,0
	2009	81	47,9	36	21,3	52	30,8	169	100,0

TODISTAJAT

Liitetaulukko 18

Todistajien määrä pääkäsitteeseen edenneissä riita-asioissa käräjäoikeuksissa, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
Todistajia	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei todistajia	189	30,4	102	30,7	76	21,1	170	31,6
1–3 todistajaa	247	39,8	120	36,1	130	36,4	197	36,6
4–6 todistajaa	131	21,1	68	20,5	88	24,6	103	19,1
Yli 6 todistajaa	54	8,7	42	12,7	63	17,6	68	12,6
Yht.	621	100,0	332	100,0	357	100,0	538	100,0

Liitetaulukko 19

Kuultujen todistajien määrä asiaryhmittäin, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995	2004	2008	2019
Asiaryhmä	med n	med n	med n	med n
Perheoikeus	0	0	0	0
Kiinteä omaisuus	2	6	6	5
Huoneenvuokra	2	1	1	2
Irtain omaisuus	2	3	3	2
Velka tai saaminen	1	0	1	0
Työsuhde	4	4	4	4
Palvelussopimus tai toimeksianto	3	2	3	2
Vahingonkorvaus	2	3	3	1
Muu asia	2	2	3	2

Liitetaulukko 20

Kuultujen todistajien määrä riidan intressin mukaan euroluokittain, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995	2004	2008	2019
Riidan intressi	med n	med n	med n	med n
Alle 4 000 €	1	1	1	1
4 000–10 000 €	2	3	3	2
10 000–30 000 €	3	3	3	2
Yli 30 000 €	3	4	5	4

OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Liitetaulukko 21

Asianosaisen oikeudenkäyntikuluvaatimus ja tuomitut oikeudenkäyntikulut, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
Oikeudenkäyntikulut	n	€	n	€	n	€	n	€
Tuomitut oikeudenkäyntikulut	542	3 281	270	4 717	289	6 072	434	7 235
Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	554	3 663	290	6 055	330	7 528	496	9 213
Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	487	3 518	270	5 286	309	6 375	440	10 246

Liitetaulukko 22

Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus euroluokittain, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	Alle 4 000 €		4 000–10 000 €		10 000–30 000 €		Yli 30 000 €		Yht.	
Kantajan vaatimus	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1995	294	53,1	211	38,1	47	8,5	2	0,4	554	100,0
2004	99	34,1	109	37,6	75	25,9	7	2,4	290	100,0
2008	108	32,7	123	37,3	87	26,4	12	3,6	330	100,0
2019	138	27,8	131	26,4	175	35,3	52	10,5	496	100,0
Vastaajan vaatimus	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1995	276	56,7	171	35,1	39	8,0	1	0,2	487	100,0
2004	103	38,1	101	37,4	53	19,6	13	4,8	270	100,0
2008	113	36,6	104	33,7	87	28,2	5	1,6	309	100,0
2019	111	25,2	107	24,3	158	35,9	64	14,5	440	100,0

Liitetaulukko 23

Oikeudenkäyntikuluriski* suhteessa riidan intressiin, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
Kuluriski	n	%	n	%	n	%	n	%
Intressi suurempi kuin kuluriski	347	71,3	157	64,3	168	56,9	242	58,9
Kuluriski intressiä suurempi	140	28,7	87	35,7	127	43,1	169	41,1
Yht.	487	100,0	244	100,0	295	100,0	411	100,0

* Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asianosaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

Liitetaulukko 24

Oikeudenkäyntikuluriski suhteessa riidan intressiin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.*

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Riidan intressi								
Alle 4 000 €	121	4 048	60	3 203	58	5 635	76	6 528
4 000–10 000 €	90	5 659	33	11 144	51	12 095	67	10 396
10 000–30 000 €	115	7 211	55	11 273	66	15 309	86	18 847
30 000–100 000 €	104	9 093	68	17 561	64	20 282	115	26 299
Yli 100 000 €	57	10 345	28	19 684	56	37 197	67	46 271
Yht.	487		244		295		411	

* Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asianosaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

Liitetaulukko 25

Oikeudenkäyntikuluriski asianosaisyhdistelmän mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.*

	Yksilö vs. yksilö**		Yksilö vs. yhteisö		Yhteisö vs. yksilö		Yhteisö vs. yhteisö	
	n	€	n	€	n	€	n	€
1995	114	6 835	166	7 766	193	4 297	97	7 308
2004	58	9 198	111	12 291	51	4 636	64	14 639
2008	77	13 174	126	15 675	39	7 999	61	22 599
2019	74	21 385	172	26 321	95	8 624	100	21 063

* Asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikuluvaatimukset. Sisältää myös tapaukset, joissa asianosaisilla tai asianosaisella ei ole ollut euromääräistä oikeudenkäyntikuluvaatimusta, jolloin ne ovat saaneet arvon 0.

** Vain tapaukset, joissa kumpikaan asianosainen ei ole saanut oikeusapua.

Liitetaulukko 26

Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Kantajan vaatimus								
Perheoikeus	36	2 645	28	1 751	19	1 641	52	3 052
Kiinteä omaisuus	21	6 204	18	11 848	26	13 942	27	23 439
Huoneenvuokra	42	1 827	19	2 161	16	1 498	44	5 964
Irtain omaisuus	56	4 028	38	7 653	36	6 731	29	10 862
Velka tai saaminen	127	2 895	17	3 648	18	7 176	50	3 588
Työsuhde	69	5 348	41	7 295	61	8 372	92	10 219
Palvelussopimus tai toimeksianto	63	4 143	51	6 335	65	9 526	92	11 403
Vahingonkorvaus	32	3 385	31	7 789	27	5 360	31	7 785
Muu asia	108	4 743	46	7 192	62	8 124	79	15 229
Yht.	554		289		330		496	

Liitetaulukko 27

Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus asiaryhmittäin, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

Vastaajan vaatimus	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Perheoikeus	34	1 873	23	3 646	17	2 684	43	3 035
Kiinteä omaisuus	18	4 277	19	10 432	25	11 012	25	22 501
Huoneenvuokra	30	2 232	18	1 335	8	1 224	38	3 611
Irtain omaisuus	46	3 356	35	6 892	36	5 247	28	9 657
Velka tai saaminen	98	2 700	15	2 206	16	3 718	35	5 360
Työsuhde	71	4 743	38	7 354	62	8 377	88	15 122
Palvelussopimus tai toimeksianto	55	3 833	45	5 933	63	7 947	79	10 346
Vahingonkorvaus	28	3 599	31	4 348	24	4 338	33	4 750
Muu asia	109	3 913	45	5 748	58	7 064	71	12 383
Yht.	489		269		309		440	

Liitetaulukko 28

Asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimukset euroluokittain ja asiaryhmittäin, osuus asiaryhmän oikeudenkäyntikuluvaatimuksista, 2019.

Kantaja	Alle 4 000 €		4 000– 10 000 €		10 000– 30 000 €		Yli 30 000 €		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Perheoikeus	32	61,5	12	23,1	7	13,5	1	1,9	52	100,0
Kiinteä omaisuus	2	7,4	4	14,8	13	48,1	8	29,6	27	100,0
Huoneenvuokra	15	34,1	15	34,1	13	29,5	1	2,3	44	100,0
Irtain omaisuus	6	20,7	6	20,7	16	55,2	1	3,4	29	100,0
Velka tai saaminen	29	58,0	16	32,0	4	8,0	1	2,0	50	100,0
Vahingonkorvaus	7	22,6	13	41,9	9	29,0	2	6,5	31	100,0
Työsuhde	15	16,3	30	32,6	42	45,7	5	5,4	92	100,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	18	19,6	24	26,1	37	40,2	13	14,1	92	100,0
Muu asia	14	17,7	11	13,9	34	43,0	20	25,3	79	100,0
Yht.	138		131		175		52		496	

Vastaaja	Alle 4 000 €		4 000– 10 000 €		10 000– 30 000 €		Yli 30 000 €		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Perheoikeus	24	55,8	10	23,3	8	18,6	1	2,3	43	100,0
Kiinteä omaisuus	2	8,0	2	8,0	13	52,0	8	32,0	25	100,0
Huoneenvuokra	20	52,6	8	21,1	8	21,1	2	5,3	38	100,0
Irtain omaisuus	8	28,6	6	21,4	14	50,0	0	0,0	28	100,0
Velka tai saaminen	13	37,1	13	37,1	8	22,9	1	2,9	35	100,0
Vahingonkorvaus	12	36,4	10	30,3	10	30,3	1	3,0	33	100,0
Työsuhde	6	6,8	20	22,7	37	42,0	25	28,4	88	100,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	14	17,7	23	29,1	32	40,5	10	12,7	79	100,0
Muu asia	12	16,9	15	21,1	28	39,4	16	22,5	71	100,0
Yht.	111		107		158		64		440	100,0

Liitetaulukko 29

Kantajan ja vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimukset asianosaisyhdistelmän mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Kantaja								
Yksilö vs. yksilö	141	3 592	86	4 316	112	5 317	146	5 173
Yksilö vs. yhteisö	146	4 758	101	7 295	122	8 764	167	11 373
Yhteisö vs. yksilö	181	2 624	45	3 202	36	8 751	91	5 738
Yhteisö vs. yhteisö	86	4 429	58	8 950	60	12 943	92	13 084
Yht.	554		290		330		496	

	1995		2004		2008		2019	
	n	€	n	€	n	€	n	€
Vastaaja								
Yksilö vs. yksilö	132	3 287	79	4 341	102	4 854	131	6 198
Yksilö vs. yhteisö	141	3 854	99	6 440	117	7 185	161	13 902
Yhteisö vs. yksilö	138	3 203	40	2 427	32	6 163	65	6 025
Yhteisö vs. yhteisö	76	4 412	52	7 432	58	12 153	83	9 749
Yht.	487		270		309		440	

Liitetaulukko 30

Todistajien määrä euroluokittain asianosaisten oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mukaan, mediaani, todistajaa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995*	2004	2008	2019
Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	n	n	n	n
Alle 4 000 €	1	0	0	0
4 000–10 000 €	3	3	3	2
10 000–30 000 €	6	5	6	4
Yli 30 000 €	-	8	9	8
Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	n	n	n	n
Alle 4 000 €	1	1	1	0
4 000–10 000 €	4	3	3	2
10 000–30 000 €	6	5	5	3
Yli 30 000 €	-	8	8	6

* Vuonna 1995 yli 30 000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksia oli vain muutama (kantaja, n=2, vastaaja n=1), joten niiden todistajien määrää ei ole huomioitu tarkastelussa.

Liitetaulukko 31

Arvio, oikeudenkäyntikululaskussa laskutettu tuntimäärä asianosaisen mukaan, osuus, 2004, 2008, 2019.

	2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%
Kantaja						
alle 20 h	29	31,2	32	16,5	98	27,8
20–40 h	26	28,0	68	35,1	80	22,7
40–60 h	18	19,4	38	19,6	72	20,5
Yli 60 h	20	21,5	56	28,9	102	29,0
Yht.	93	100,0	194	100,0	352	100,0

	2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%
Vastaaja						
alle 20 h	35	36,8	47	26,1	82	26,7
20–40 h	38	40,0	65	36,1	80	26,1
40–60 h	11	11,6	30	16,7	55	17,9
Yli 60 h	11	11,6	38	21,1	90	29,3
Yht.	95	100,0	180	100,0	307	100,0

* Tuntimäärä laskettu niin, että oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta on vähennetty arvonlisäveron osuus (2004, 2008: 22 %; 2019: 24 %) ja asianosaisen oikeudenkäyntikululasku on jaettu laskussa yleisimmin käytetyllä tunti-veloituksella. Mukana vain jutut, joissa käytetty tuntilaskutusta.

Liitetaulukko 32

Laskutus eräistä toimenpiteistä kantajien oikeudenkäyntikululaskuissa pääkäsitelyyn edenneissä riita-asioissa, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995	2004	2008	2019
Toimenpide	€	€	€	€
Asian vastaanottaminen	119	204	225	220
Haastehakemuksen laatiminen	474	775	947	770
Puhelinneuvottelu	47	53	411	55
Neuvottelu toimistolla	107	212	561	220
Sähköposti	-	-	133*	50
Valmistautuminen valmisteluistuntoon	237	454	505	498
Valmisteluistunto	569	757	772	550
Valmistautuminen pääkäsitelyyn	237	560	597	813
Pääkäsitely	593	1 362	1 404	1 400
Kirjelmä	285	454	758	330
Tutustuminen vastapuolen materiaaliin	119	182	253	168
Valmistelu yhd. valmisteluistuntoon ja pääkäsitelyyn	-	-	526	440
Esiintyminen yhd. valmisteluistunnossa ja pääkäsitelyssä	-	-	1 123	825
Varattu lopputoimenpiteisiin	-	-	-	210
Perehdytty KO:n pöytäkirjaan/yhteenvetoon	-	-	-	143

* Vuonna 2008 sähköpostikirjeenvaihto, sähköpostiin tutustuminen ja kirjoittaminen oli eroteltu omiksi erikseen. Yllä olevaan taulukkoon on laskettu toimenpiteiden mediaanien keskiarvo.

Liitetaulukko 33

Laskutus eräistä toimenpiteistä vastaajien oikeudenkäyntikululaskuissa pääkäsittelyyn edenneissä riita-asioissa, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995	2004	2008	2019
Toimenpide	€	€	€	€
Asian vastaanottaminen	142	193	238	220
Vastine	474	787	1 109	1 200
Puhelinneuvottelu	47	56	330	63
Neuvottelu toimistolla	119	204	618	245
Sähköposti	-	-	161*	55
Valmistautuminen valmisteluistuntoon	237	438	570	500
Valmisteluistunto	567	735	788	525
Valmistautuminen pääkäsittelyyn	296	610	926	980
Pääkäsittely	711	1 324	1 432	1 400
Kirjelmä	-	424	459	300
Tutustuminen vastapuolen materiaaliin	142	151	322	150
Valmistelu yhd. valmisteluistuntoon ja pääkäsittelyyn	-	-	632	470
Esiintyminen yhd. valmisteluistunnossa ja pääkäsittelyssä	-	-	1 181	805
Varattu lopputoimenpiteisiin	-	-	-	220
Perehdytty KO:n pöytäkirjaan/yhteenvetoon	-	-	-	163

* Vuonna 2008 sähköpostikirjeenvaihto, sähköpostiin tutustuminen ja kirjoittaminen oli eroteltu omiksi erikseen. Yllä olevaan taulukkoon on laskettu toimenpiteiden mediaanien keskiarvo.

TUOMITUT OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Liitetaulukko 34

Tuomitut ja vaaditut oikeudenkäyntikulut sekä riidan intressi, keskiarvo, mediaani, minimi, maksimi, euroa, 2019.

	2019				
Oikeudenkäyntikulut ja intressit	n	ka €	med €	min €**	max €***
Tuomitut oikeudenkäyntikulut	434	12 259	7 235	100	269 000
Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	496	14 884	9 213	150	279 000
Vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus	440	17 513	10 246	150	360 000
Riidan intressi	411	85 358	25 000	100	4 036 000
Kantaja voitti, oikeudenkäyntikuluvaatimus*	198	10 347	5 395	150	279 000
Kantaja voitti, tuomitut oikeudenkäyntikulut*	198	9 756	5 154	100	269 000
Riidan intressi, kantaja voitti*	162	45 648	15 141	100	1 886 000
Vastaaja voitti, oikeudenkäyntikuluvaatimus*	170	18 897	10 997	150	166 000
Vastaaja voitti, tuomitut oikeudenkäyntikulut*	170	15 570	10 327	150	113 000
Riidan intressi, vastaaja voitti*	134	87 135	30 000	300	1 560 000

* Voittaja tarkoittaa asianosaista, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

** Tarkat arvot pyöristetty viidenkymmenen euron (50 €) tarkkuudelle.

*** Tarkat arvot pyöristetty tuhannen euron (1 000 €) tarkkuudelle.

Liitetaulukko 35

Voittajan oikeudenkäyntikuluvaatimus ja tuomitut oikeudenkäyntikulut, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

		Vaatimus	Tuomittu
Kantaja voitti*	n	€	€
1995	215	2 941	2 805
2004	97	4 689	4 689
2008	73	5 502	4 890
2019	198	5 395	5 154

		Vaatimus	Tuomittu
Vastaaja voitti*	n	€	€
1995	172	3 810	3 769
2004	110	5 253	4 948
2008	106	6 994	6 208
2019	170	10 997	10 327

* Asianosainen, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

Liitetaulukko 36

Tuomitut oikeudenkäyntikulut asianosaissuhteen mukaan, mediaani, euroa, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
Asianosaissuhde	n	€	n	€	n	€	n	€
Yksilö vs. yksilö	118	3 418	71	4 313	86	4 445	113	5 574
Yksilö vs. yhteisö	153	4 181	97	6 160	116	6 964	148	10 306
Yhteisö vs. yksilö	183	2 371	46	2 086	31	6 539	85	4 000
Yhteisö vs. yhteisö	88	4 348	56	6 183	56	8 459	88	9 157
Yht.	542		270		289		434	

OIKEUDENKÄYNTIKULUJEN TUOMITSEMINEN

Liitetaulukko 37

Oikeudenkäyntikuluvaatimuksen maksettavaksi tuomitseminen pääasiassa saavutetun ratkaisun mukaan, osuus, 2019.

	Kantaja korvaa		Vastaaja korvaa		Ei kumpikaan		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Voittaja								
Kantaja	0	-	204	96,7	7	3,3	211	100,0
Vastaaja	172	90,1	0	-	19	9,9	191	100,0
Osavoitto	16	12,2	45	34,4	70	53,4	131	100,0
Yht.	188	35	249	48	96	18	533	100,0

Liitetaulukko 38

Oikeudenkäyntikulujen tuomitseminen suhteessa pääasian voittamiseen, kun oikeudenkäyntikuluja on vaadittu, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

		Vaatimuksen mukaan		Vaadittua vähemmän		Ei korvausta		Yht.	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Jutun lopputulos	Kantaja voitti 1995	183	80,6	37	16,3	7	3,1	227	100,0
	2004	80	76,9	22	21,2	2	1,9	104	100,0
	2008	60	80,0	13	17,3	2	2,7	75	100,0
	2019	157	79,3	37	18,7	4	2,0	198	100,0
Vastaaja voitti	1995	149	79,7	29	15,5	9	4,8	187	100,0
	2004	86	68,8	30	24,0	9	7,2	125	100,0
	2008	70	61,9	36	31,9	7	6,2	113	100,0
	2019	108	61,0	57	32,2	12	6,8	177	100,0
Osavoitto	1995	63	38,9	51	31,5	48	29,6	162	100,0
	2004	18	21,4	28	33,3	38	45,2	84	100,0
	2008	62	43,4	46	32,2	35	24,5	143	100,0
	2019	13	10,0	47	36,2	70	53,8	130	100,0

Liitetaulukko 39

Kuluvaatimuksen riitauttaminen voittajan mukaan, osuus, 1995, 2004, 2008, 2019.

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kantaja voitti								
Riitautettu	70	30,0	44	43,1	28	38,4	61	31,1
Ei riitautettu	163	70,0	58	56,9	45	61,6	135	68,9
Yht.	233	100,0	102	100,0	73	100,0	196	100,0

	1995		2004		2008		2019	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Vastaaja voitti								
Riitautettu	43	22,4	47	39,5	42	39,3	71	42,5
Ei riitautettu	149	77,6	72	60,5	65	60,7	96	57,5
Yht.	192	100,0	119	100,0	107	100,0	167	100,0

Liitetaulukko 40

Vaadittujen ja tuomittujen kulujen välinen ero (euroa) voittajan mukaan, asia-ryhmittäin, 2019.

	Vaatimuksen mukaan		Ero alle 5 000 €		Ero yli 5 000 €		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kantaja voitti*								
Perheoikeus	12	80,0	3	20,0	0	0,0	15	100,0
Kiinteä omaisuus	5	83,3	1	16,7	0	0,0	6	100,0
Huoneenvuokra	17	77,3	4	18,2	1	4,5	22	100,0
Irtain omaisuus	7	63,6	3	27,3	1	9,1	11	100,0
Velka tai saaminen	27	81,8	6	18,2	0	0,0	33	100,0
Vahingonkorvaus	6	100,0	0	0,0	0	0,0	6	100,0
Työsuhde	42	100,0	0	0,0	0	0,0	42	100,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	26	74,3	8	22,9	1	2,9	35	100,0
Muu asia	14	50,0	10	35,7	4	14,3	28	100,0
Yht.	156		35		7		198	

	Vaatimuksen mukaan		Ero alle 5 000 €		Ero yli 5 000 €		Yht.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Vastaaja voitti*								
Perheoikeus	5	83,3	1	16,7	0	0,0	6	100,0
Kiinteä omaisuus	5	55,6	1	11,1	3	33,3	9	100,0
Huoneenvuokra	12	92,3	1	7,7	0	0,0	13	100,0
Irtain omaisuus	9	75,0	2	16,7	1	8,3	12	100,0
Velka tai saaminen	6	60,0	4	40,0	0	0,0	10	100,0
Vahingonkorvaus	17	85,0	1	5,0	2	10,0	20	100,0
Työsuhde	16	43,2	7	18,9	14	37,8	37	100,0
Palvelussopimus tai toimeksianto	19	67,9	7	25,0	2	7,1	28	100,0
Muu asia	23	65,7	3	8,6	9	25,7	35	100,0
Yht.	112		27		31		170	

* Asianosainen, joka voitti jutun kokonaan (osavoitot eivät mukana) niin, että hävinnyt asianosainen tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Vaaditut oikeudenkäyntikulut ja tuomitut kulut kumpikin > 0.

OIKEUSAPU

Liitetaulukko 41*Oikeusapua saaneet kantajat ja vastaajat oikeussuhteen mukaan, määrä, 2019.*

	Ilman omavastuuta	Omavastuu	Oikeusturvavakuutuksen omavastuu	Yht.
Kantaja, asiaryhmä	n	n	n	n
Perheoikeus	47	7	1	55
Kiinteä omaisuus	0	2	0	2
Huoneenvuokra	4	0	0	4
Irtain omaisuus	1	1	1	3
Velka tai saaminen	5	3	0	8
Työsuhde	10	5	0	15
Palvelussopimus tai toimeksianto	4	0	0	4
Vahingonkorvaus	6	0	1	7
Muu asia	6	4	0	10
Yht.	83	22	3	108

	Ilman omavastuuta	Omavastuu	Oikeusturvavakuutuksen omavastuu	Yht.
Vastaaja, asiaryhmä	n	n	n	n
Perheoikeus	15	14	0	29
Kiinteä omaisuus	2	1	0	3
Huoneenvuokra	14	2	0	16
Irtain omaisuus	2	1	0	3
Velka tai saaminen	10	1	0	11
Työsuhde	0	0	0	0
Palvelussopimus tai toimeksianto	3	1	0	4
Vahingonkorvaus	6	2	0	8
Muu asia	5	3	0	8
Yht.	57	25	0	82